

Naročnina
za državo SHS:
do praklica:
a) po polti mesečno Din 14
b) dostavljeno na dom
mesečno 12
za inozemstvo:
mesečno Din 23
Sobotna izdaja:
v Jugoslaviji Din 20
v inozemstvu 28
Mesečna priloga: Vesnik SHS

SLOVENEK

Cene inseratov:
Enostopna politna vrsta mali
oglas po Din. 1.— in Din. 1.50,
veliki oglas nad 45 mm vi-
šine po Din. 2.—, posilna id.
po Din. 3.—.
Pri večjem naročilu popust.
Izhaja vsak dan izvenredni
ponedeljki in dneva po praz-
nika ob 5. uri zjutraj.
Poštmina plačana v gotovini.

Uredništvo je v Kopitarjevi ulici št. 6/III.
Rekopisi se ne vračajo; nehrankirana pisma se ne
sprejemajo. Uredn. telef. št. 50, uprava. št. 328.

Političen list za slovenski narod.

Uprava je v Kopitarjevi ul. 6. — Račun poštne hran.
Ljubljanske št. 850 za naročnino in št. 349 za oglaš.
Zagreb 39.011, Sarajev. 7583, praška in dunaj. 24.787.

Slovenci in Hrvati!

Jugoslovanski klub kot parlamentarni predstavitelj Slovenske ljudske stranke, Hrvatske pučke stranke in Bunjevske-šokačke pučke stranke je od početka stal na stališču, da se mora notranja ureditev naše države izvršiti na temelju pokrajinske avtonomije, t. j. da se more vsaka pokrajina samostojno razvijati na političnem, gospodarskem in kulturnem polju. Zaradi tega je zahteval v posameznih pokrajinah zbornice z zakonodajno močjo kot politična predstavništva ljudstva, ki naj v finančnem pogledu branijo finančno samostojnost pokrajin, v prosvetnem pa njihov svobodni razvoj.

AVTONOMISTIČNI PROGRAM ZMAGOVIT.

Naš žilavi in odkriti boj za avtonomijo v ustavodajni in zakonodajni skupščini je dvignil zavest našega ljudstva, utrdil ga je v borbi ter je imel velik vpliv na programe ostalih strank, od katerih so nekatere iz demagogičnih strankarskih razlogov, torej povsem neiskreno, zahtevale nekaj, o čemer so vedele, da se ne more nikakor izvršiti, druge so se pa iz pohlepa po oblasti popolnoma oddaljile od spoštovanja ljudske volje, misleč, da vse pravo temelji na sili.

Posamezne politične skupine v našem javnem življenju so morale končno priti do prepričanja, da je avtonomistično stališče edino prava rešitev notranje ureditve naše države ali točneje — srečnega in zadovoljnega skupnega življenja Hrvatov, Slovencev in Srbov na temelju bratskega sporazuma, ne pa na temelju brutalne centralistične razdiralne sile, niti na temelju separacije ali amputacije, ki bi našo notranjo moč popolnoma uničila in nas izročila v roke pohlepni narodni sovražnikom.

Naš žilavi boj za avtonomijo je okrepil strujo Stojana Protića v radikalnem klubu. Najodličnejši njegovi člani so prišli do spoznanja, da mora priti do sporazuma Hrvatov in Slovencev.

VZTRAJNOST JUGOSLOVANSKEGA KLUBA.

Jugoslovanski klub je v težkem boju vzdržal do konca in ni od svojega prvotnega programa popustil niti za črko, dasi se mu je od ene strani obetala oblast in vse ono, kar je z njo zvezano, a na drugi strani pa se je označevala njegova politika kot izdajalska, ker se ni hotel pokoriti diktatu praznih, neresnih obetanj. Ta vztrajnost, četudi ni dovedla večine demokratske stranke pod vodstvom Ljube Davidovića do popolnega avtonomističnega stališča, ker so se demokrati dolgo s silo držali na vladi, valed česar težko pojmujejo svobodo, vendar jih je dovedla do priznanja, da je potreben sporazum s Hrvati in Slovenci.

VPLIV NA RADIČEVO STRANKO.

Celo Radićeva stranka s Hrvatskim blokom je morala pod pritiskom Ljudske stranke opustiti svojo tezo o »nevtralni kmetski republiki« Hrvatske in Slavonije s teritorialnimi korekturami v vzhodnem in jugozapadnem delu v korist srbskega plemena, in pritegniti v sfero hrvatskih interesov tudi Bosno, Hercegovino in Dalmacijo. Ko je smatrala, da je treba iz pasivnosti preiti na aktivno politično delo, tedaj se je postavila na stališče Protićeve ustave, o kateri se ne more reči, da zadovoljuje avtonomistične težnje. Radićeva stranka je šla še dalje ter je za svojega političnega ali bolje parlamentarnega voditelja izbrala Ljubo Davidovića, dasiravno ni dobila od njega nikakih garancij za revizijo ustave.

To ravnanje Jugoslovanskega kluba je zmajalo tudi komunistične in socialistične vrste, ki so se morali končno prepričati, da centralizem ne samo ovira, ampak v klici uničuje razvoj gospodarskega in socialnega življenja.

TRI CENTRALISTIČNE STRANKE.

V našem javnem življenju se vzdržujejo samo tri politične stranke, ki so do konca trdovratno vztrajale pri popolnem centralizmu. To je najprej Pribičevićeva demokratska stranka, potem Zemljoradniška stranka in končno Slovenska samostojna kmetijska stranka. Prva je kakor znano stranka izvoznicarjev, sekvestrov, mastnih koncesij, najhujše korupcije in nasilja med uradništvom; stranka centralistov ne iz prepričanja nego iz interesa, ki so se prizadevali obdržati na vladi s pomočjo neodgovornih pouličnih elementov; stranka, ki je ugonobila naše finance, ki je sklenila ameriško posojilo in porabila njegov prvi del za bančne in borzne špekulacije; stranka, ki se je vedno protivila izenačenju davkov, ki je našo carinsko politiko dovedla do popolnega poloma, tako da so bili tepeni producenti in konsumenti, a obogateli so samo strankarski špekulanti; stranka, ki je pod vplivom brezvercev raznih barv razvila v naši državi popolnoma nepotreben kulturni boj.

Druga od teh strank — Zemljoradniška stranka je v svoji trdovratnosti vztrajala do konca v centralizmu in tako v vsakem pogledu pospeševala velikosrbske aspiracije. S pomočjo praznih besed je hotela zavesti dalmatinskega hrvatskega kmeta, dočim ga je ravno s svojo nepremišljeno politiko spravila v najtežji gospodarski položaj. Ta stranka Pribičevićevih tajnih in javnih pomagačev ne sme v bodoče zaiti v nobeno hrvatsko vas več, ne samo zato, ker je proti pravičnemu sporazumu s Hrvati in Slovenci, marveč tudi zato, ker jo v najnovejšem času vodijo popolni kapitalisti.

STRANKA SLEPOMISENJA.

Tretja centralistična skupina — Slovenska samostojna kmetijska stranka je pred volitvami v konstituanto obetala slovenskemu kmetu, da bo v prvi vrsti branila avtonomijo Slovenije in da se bo potegovala za kmetijske interese. Toda ko je prišla v Beograd, je zaradi interesov svojih posameznih pristašev in voditeljev zavrgla in

izdala eno in drugo in se borila z ramo ob rami z demokratsko stranko za centralistično politiko in za vso ono korupcijo, ki je v zvezi s tako politiko. Ob razpustu parlamenta se je spomnila tudi ona, da preide v »opozicijo« in če mogoče tudi pri teh volitvah prevara ljudstvo. Toda opozicija te stranke je nastala samo na ta način, ker se njeni poslanci niso mogli zediniti v vprašanju, kdo bodi novi kandidat za ministra. To je stranka, ki slepi sedaj svoje volivce, a ko bodo volitve končane, začne zopet svojo staro igro in se bo prodajala tistemu, ki bo več ponudil.

STRANKA RAVNOPRAVNOSTI.

Kakor v političnem, tako stoji tudi v verskem oziru Ljudska stranka na stališču popolne verske ravnopravnosti v državi ter se zavzema z vsemi silami za versko toleranco, ker vidi v tem največje jamstvo za mirno medsebojno življenje državljanov. Ravno radi tega je nastopila proti vsem poizkusom, ki so stremeli za tem, da se v državi izzove takozvani kulturni boj proti katoličanom in katoliški Cerkvi. Kulturni boj se je začel s famoznim »kancelparagrafom« v ustavi, ki sramoti našo državo pred kulturnim svetom; pokazal se je v raznih ukrepih, katere je podvzel režim proti katoličanom in katoliškim ustanovam.

Marijine kongregacije, ki so popolnoma verska društva in spadajo z ozirom na to pod nadzorstvo zakonitih cerkvenih oblasti, so ali popolnoma prepovedane ali pa so zanje od strani države postavljeni taki pogoji, da se ne morejo razvijati. Katoliškim prosvetnim zavodom, ki jih je država dolžna vzdrževati bodisi na podlagi sklenjenih konvencij bodisi radi tega, ker se jim je odvzela po agrarni reformi skoro vsa zemlja kot edini vir vzdrževanja, se je nakazala šele v zadnjem letu tako majhna vsota, da morejo nekateri izmed njih komaj životariiti, drugi pa se približujejo gotovi propasti na škodo kulturnega napredka našega naroda.

Protikatoliško delo vlade in njenih organov je šlo tako daleč, da so prepovedali katoliškim duhovnikom v Vojvodini verski pouk v vseh šolah, kar doslej ni upal storiti noben vladajoči sistem. Več katoliških škofij in cerkvenih pokrajin je že nekoliko let brez svojih pastirjev. Nižja katoliška duhovščina se nahaja danes v mnogih krajih v najtežjem gmotnem položaju, ker ni hotela vlada rešiti niti vprašanja bire niti vprašanja duhovniških plač samo radi tega, da bi povzročila med narodom zmešnjavo.

Vlada je z državnim denarjem in z državno avtoriteto vodila protikatoliško propagando tudi izven naše države v Češkoslovaški republiki ter tako ustvarjala nezaupanje med našo državo in večino češkoslovaškega naroda. Ona ni pustila pri miru niti grških katolikov v naši državi, temveč je naročila posebne agitatorje, ki so plačani iz državne blagajne, da vodijo nedostojno agitacijo proti grškim katolikom.

Ta režim kulturnega boja in nasilja pa je zopet podpiral iz državne blagajne vse one ustanove, ki so naravnost naperjene proti pozitivnim načelom vere. Radi tega je ustvaril iz sokolske organizacije avantgardo v kulturnem boju ter ob priliki pripravil tudi samega poglavarja države do tega, da je manifestiral za to organizacijo, ki je samo pojav v našem strankarskem in kulturnem življenju.

VARANJE Z AGRARNO REFORMO.

Rešitev agrarnega programa smo vedno smatrali za bistven del svojega programa. Vse, kar se je doslej storilo v tem pogledu, je bilo bodisi uspeh plemenske hegemonije, bodisi strankarske korupcije ali neresne demagogije. Plemenska hegemonija se vidi v tem, ker se naseljujejo na veleposestvih v Sremu, Slavoniji in Vojvodini, med tem ko se poedini siromašni hrvatski in slovenski poljedelci pošiljajo v južne kraje Srbije, kjer nimajo nobenih pogojev za življenje. Strankarska korupcija se je vršila s kolonizacijo dobrovoljcev, demagogijo pa je pridigovala zemljoradniška stranka. Zlasti obtožujemo vladu, ker se niti do danes ni lotila rešitve agrarnega vprašanja v Dalmaciji, radi česar danes dalmatinski kmet strada. Agrarno vprašanje v Dalmaciji se mora rešiti na pravičen način, da ne bo nihče oškodovan. Kmet mora postati zakonitim potom lastnik zemlje.

ZA SOCIALNO PRAVIČNOST.

Jugoslovanski klub se je ves čas svojega delovanja boril, da se pri vsakem koraku zaščitijo najsiromašnejši in najbednejši sloji našega kmetskega in delavskega sveta. Njegov program je bil izvrševanje socialne pravičnosti do vseh stanov. V najtežji dobi preganjanja delavcev je stal Jugoslovanski klub na braniku tlačanih in izkoriščanih. V tej smeri je deloval pri zakonu o zaščiti delavcev, o njihovem zavarovanju, o svobodi koalicije delavcev v boju proti kapitalistom in proti nasilju režima, ki je stal povsod na strani izkoriščevalcev. O tem morejo soglasno pričati mnogostevilne organizacije v Bosni in Hercegovini, v Dalmaciji in Sloveniji. Jugoslovanski klub je zadnji čas zlasti skrbel za to, da bi vlada preskrbela živila za pasivne kraje. V početku je vlada vse obljubovala, pozneje pa se je pokazalo, da so bile te obljube samo varanje naroda. Majhna denarna sredstva, ki so bila določena v ta namen, so se uporabila na način, po katerem se ljudstvu ni samo nič pomagalo, temveč je bilo tudi ponižano v svojem ponosu, ker je vsa ta akcija stremela za tem, da se pridobe strankarski pristaši.

HRVATI IN SLOVENC!

Končno moramo pred vami obtožiti stranke, ki se nahajajo v takozvanem Hrvatskem bloku, in sicer radi nastopnih razlogov:

1. Ker soloh ni prišel v ustavotvorno skupščino, da se bori za hrvatsko sta-

lišče v vprašanju ureditve države in temeljnih državnih zakonov, ki jih ima ustava, temveč je omejil svoje delo na sestavljanje neplodnih spomenic na zunanji svet, med katerim so nekatere države sovražno razpoložene ne samo proti celokupni državi, temveč zlasti proti Hrvatom in Slovencem, kakor n. pr. Italija.

2. Ker je s svojo pasivno politiko omogočil, da je bila sprejeta centralistična ustava in vsi zakoni, ki so ž njo v zvezi.

3. Ker je s svojo pasivno politiko dal popolnoma proste roke v prvi vrsti demokratom, da uvedejo v vse panoge državne uprave nečuvstvo korupcije, da rešujejo agrarno vprašanje na škodo Hrvatov in Slovencev, da gospodarijo s državnimi dohodki po svoji volji, da vodijo davčno in gospodarsko politiko proti hrvatskim in slovenskim interesom, da obremene narod s velikim ameriškim posojilom itd.

V Zagrebu, Ljubljani in Subotici, dne 22. decembra 1922.

Stanko Barič, Stjepan Barič, Janex Brodar, dr. Velimir Deželić, dr. Ante Dulibić, Ivan Korošec, Martin Krajnc, dr. Nikola Mandić, Mate Milanović, Josip Nemanlić, Juraj novnik, dr. Fran Sudarević, dr. Janko Šimrak, Josip Škoberne, Karol Škulj, dr. Stjepan Vojnić - Tunić, Franjo Zebot.

Dr. F. K. L.

O božiču 1922.

Petega božiča po vojni ne moremo praznovati v neskaljenem veselju in čisti zadovoljnosti. Svetovni mir še ni tako zagotovljen, da bi mogli brez skrbi zreti v bodočnost; škoda, ki jo je zadala vojna religioznemu in moralnemu življenju narodov, še nikakor ni popravljena; nasprotja v človeški družbi so se v marsičem hudo poostila; gospodarsko življenje ječi pod težkimi bremenmi: to so dejstva, ki jih ni mogoče prikriti. To so pa le zunanji pojavi notranje bede naše dobe, kaero je že med vojno pretresljivo opisal neki ruski filozof. Svetovna katastrofa v vojni in nje posledice imajo skupen vir: človek je zdrknil v nižino in pozabil, da ima izvrševati višje zahteve; vedno še sanjari, da je materialni napredek pot do sreče in veličasti, in kaže kljub vsemu znanju veliko nezrelost. V tej razdvojenosti in neorientiranosti, ki se na zunaj kaže v vsem življenju, je le ena rešitev: energična volja, ki zbere vse notranje sile in zakliče z izvestnostjo nadčloveške zavesti: ni druge pomoči ko občjenje in prenovljenje notranjega življenja v Kristusovem duhu.

Brezpogojna pravičnost in velikodušna bratska ljubezen sta temelja, na katerih mora sloneti človeška družba, ako naj se ne zviha vedno v novih krčih notranjih kriz. Ta pravičnost, nepodkupljiva pravičnost, ki jo ožarja ljubezen, pa ni plod naše zemlje, ki ji je primešan toliko razkrajalnih anov, zlasti tisti element, ki je pravičnosti in ljubezni tako poguben — egoizem, porajajoč se iz nebrzdanih strasti po grehu oslabiljene človeške narave. Iz nebes je pogledala, je prisijala pravičnost; prinesel jo je Kristus, Solnce pravice.

Pravičnost v svoji korenini ni nekaj zunanjega, kakor je tudi krivičnost izrastek skrite korenine. Krivičnost in pravičnost imata svoj sedež v srcih, ljubezen in sovražstvo klijeta v dušah. Zato je temeljna zahteva: kdor hoče napovedati boj krivici in sovražstvu, kdor namerava v resnici delati za dobrobit skupnosti, mora napovedati brezobzirno boj egoizmu, kajti vse, kar žali veliko zapoved ljubezni in kar krši pravičnost, ni nič drugega ko slabotno hlapčevstvo pod despotizmom egoizma, hlastanje po uživanju in lastni ugodnosti brez ozira na večnoveljavne moralne zakone.

Kdor se straši tega boja, ni bojevnik za ljubezen in pravičnost, če pa vendar govori o pravičnosti in ljubezni, je farizej.

Velja torej apostola Pavla opomin: »Prenovite se v svojem duhu in mišljenju! Velja Kristusova beseda: »Iščite najprej božje kraljestvo in njegovo pravičnost!«

Zato se pa mora Kristus roditi v naših dušah in jih prepojit s svojim duhom; On mora biti naša resnica, naša pot, naše življenje.

Naša resnica! Polastiti se moramo Kristusa-resnice, saj je prišel na svet poln milosti in resnice, da daje resnici pričevanje. Ni zato učil, da bi se njegova resnica shranjevala v knjigah, da bi bila predmet zgodovinskega in filozofskega študija, učil je zato, da bi ljudje, ki so v temi in smrtni senci, dobili pravo spoznanje in delali resnico, da bi njegova resnica postala v njih životvorna sila, kakor je sam rekel: »Besede, ki sem jih vam govoril, so duh in življenje.« Kristus postane moja resnica, ako se ga oklenem s živo in trdno vero.

Naša pot. Kristus je prišel od Očeta in šel nazaj k Očetu, da bi nam pokazal, kam moramo usmeriti svojo pot. On je s svojim življenjem naš voditelj, dal nam je kot kažipote svoje zapovedi. Njegove zapovedi so dvojne vrste. Ena zapoved je, rekel bi, negativna: »Kdor hoče biti moj učenec, naj zataji samega sebe!« S to zapovedjo nas hoče osvoboditi vseh človeka ponižujočih spon, kot so napuh, lakomnost, nečistost, zavist, požrešnost, jeza, lenoba, spon, ki vklepajo duha v sužnost nizke požljivosti, čutnosti, egoizma. — Druga zapoved je pozitivna: »Ljubi gospoda, svojega Boga iz vsega svojega srca, iz vse duše, iz vse misli, iz vse moči, svojega bližnjega pa kakor sam sebe!«

Kakor je prva zapoved veliki imperativ notranjega osvobođenja, poziv, naj vežemo razkrajajoče in podirajoče sile v sebi, tako je druga zapoved zmago obetajoč imperativ pozitivnega dela, naj svobodno in neustrašeno udeležujemo vse dobre sile, naj razvijamo vse konstruktivne moči za povzdigo individualnega in socialnega življenja. Kristus sam je v svojem življenju od jaslice do križa poosebljeno izpolnjevanje te zapovedi.

Naše življenje! To so visoki vzorci! Da gremo za njimi, ne zadoščajo naše naravne moči. Pa Kristus sam nam hoče biti življenska moč. »Brez mene ne morete nič storiti,« nam pravi, pristavlja pa: »Ostanite v meni in jaz v vas, ostanite v moji ljubezni!« Kristus naša moč, naše življenje — ali nas to zagotovo ne bo navdalo s svetim zanosom in navdušenjem? Nam to ne bo dajalo zaupanja, kadar se v srcih dvigajo boji, se zbujajo poželje in pohlep, se meso vzdiguje zoper duha? Nam to ne bo netilo

Pogled v druge države.

Notranje- in zunanje-politični dogodki po vsem svetu ob prevahu l. 1922. in 1923. ne kažejo posebno razveseljive slike. Politična in gospodarska konsolidacija sveta po vojni še danes ni dobila enotne smeri. Nekako osrednjo točko tega vprašanja tvorijo

NEMŠKE REPARACIJE IN FRANCOSKO-NEMŠKI SPOR TER STALIŠČE AMERIKE.

Nemčija se nahaja v takem gospodarskem stanju, da od nje ni na noben način pričakovati polnega odplačila po verzajski pogodbi določene vojne odškodnine. Ali je krivda za to na strani zaveznikov, ki od nje zahtevajo več, nego more po pameti dati, ali pa nemški veleindustrijski krogi nalašč tirajo tako politiko, da marka sicer rapidno pada, oni pa vžle temu veliko zaslužijo, ne da bi zavezniki imeli od tega kaj profita, to je drugo vprašanje. Na vsak način se od Nemčije ne da veliko več iztisniti, ako se ne poseže po nasilnih sredstvih, to je, po nadaljnji okupaciji nemškega ozemlja in direktnem eksploatiranju njenih premogovnih resursov, kakor bi to hoteli Francozi. Ti so tako rešitev tudi na londonski konferenci tega meseca predlagali, so pa naleteli na odločni odpor ostalih vellesil antante in tudi Amerike, ki je zadnje čase začela zopet bolj aktivno posegati v evropske politično-gospodarske zadeve.

Vsled tega mislijo zdaj velesile na drug način razvozljanja reparacijskega vozla, ne da bi bila dosedaj prišla na dan kakšna količinski konkretna rešitev. Ameriški farmerji, ki pridelujejo toliko žita, da svojih zalog od leta 1919. dalje ne morejo nikamor razpečati, se zelo zavzemajo za to, da se Evropi pomaga vzpostaviti njeno čisto derutno gospodarstvo, kar ni mogoče, če se ne izpremeni politika velike antante napram Nemčiji. Mogle bi se Nemčiji odpustiti reparacije vsaj deloma, toda za Francoze, ki ječi pod velikim deficitom in niti ni mogla še pristopiti k vzpostavljanju svojih od vojne porušenih krajev, je to nesprenemljivo, ako Amerikanci ne znižajo večstomilijardnih vsot, ki jih imajo od Francoze in Anglije izterjati za stroške svetovne vojne, katera se je rodila z ameriškim zlatom. Anglija je sicer v stanu, svoj dolg Ameriki v primeroma kratkem času odplačati, Francija pa nikakor ne, ker ni dolžna samo Ameriki, ampak tudi Angliji in niti z odplačevanjem obresti se ni začela. Amerikanci pa doslej niso pokazali niti najmanjše volje, da v tem ozru svojima zaveznikoma količjak odpustijo. Pri tem ne smemo pozabiti, da se je krvava vojna na zapadni fronti odigrala samo na francoskem ozemlju in da Francozi vojne niso ne zakrivil, ne začeli.

Tako se vsi kakor mačka vrtijo okoli lastnega repa. Govori se sicer o enomilijardnem posojilu, ki naj bi ga Amerika v svrhu odplačevanja reparacij dovolila Nemčiji, ako zavezniki reparacijsko vsoto znižajo, toda do danes ta projekt visi še popolnoma v zraku in sami Nemci so glede njega zelo pesimistični ter čakajo — bolj-ših časov.

Optimisti pa se zanašajo na svetovno konferenco, ki jo menda hočejo sklicati

4. Ker je s svojim znanim pismom na Ljuba Davidovića pristal na to, da se odgodi ne samo rešitev ureditve države v smislu avtonomij, temveč tudi revizija ustave sploh.

5. Ker v svojem glavnem glasilu »Slobodnem domu« dan na dan napada katoliško vero in katoliško duhovščino in tako slabi odpornost hrvatskega naroda v boju.

HRVATI IN SLOVENC!

To je bil naš delovni program v teh zadnjih letih. Dokazuje, da se nismo niti koraka oddaljili od tega, kar smo govorili pred volitvami v ustavotvorno skupščino. Ostali smo torej stalni v boju! To je največje jamstvo za bodočnost, da bomo ostali zvesti svojim idealom.

Evetović, dr. Andrej Gosar, Jože Gosičar, dr. Josip Hohnjec, Josip Klekl, dr. Anton Puljić, Vladimir Pušenjak, Blaško Rajić, Ivan Roškar, dr. Marko Rebač, Ivan St.

poguma za delo, požrtvovalno, nesebično delo?

Kristus bodi torej naša pot, naša resnica in naše življenje, središče našega duševnega življenja! Iščimo predvsem božje kraljestvo in njegovo pravico in drugo se nam bo dodalo.

Mi hočemo Kristusa! To je naše geslo za notranje prenovljenje. Mi hočemo Kristusa, celega, živega Kristusa, ne prikrajšanega in okrnjenega, kakor ga ponuja racionalistična kritika, ne zvodenega, kakršnega si je zamislil ta ali oni filozof, ki meri božjo neskončnost z merilom človeške omejenosti! Mi hočemo celega Kristusa, Boga-človeka, ki deluje v svoji katoliški cerkvi, po kateri nas učil in posvečuje, v kateri se nam deli v presv. evharistiji. Mi hočemo — in mir ljudem na zemlji, ki so dobre volje!

hočemo Kristusa, Sinu božjega, ki se je učlovečil in je prebival ter prebiva med nami poln milosti in resnice.

Zedinjene države S. A. v Washingtonu, kjer naj bi se pretresal ves svetovni politični in gospodarski položaj in naj bi se nekako na lep način revidirala verzajska pogodba. To se pravi: državnikom se pač naravnost vsiljuje prepričanje, da je današnji krščanski civilizirani svet enota, katere deli morajo solidarno stati drug za drugega, pa se ne morejo odreči svojim partikularističnim težnjam po premoči, po osvajanju in eksploatiranju slabjših, vsled česar ne pride do ureditve vladajočega kaosa. Tako na primer

ANGLIJA

ravno zdaj na svoj znani in v več sto letih izkušnje pridobljeni spretni način dela na to, da se njena gospodarska in politična premoč na vzhodu še dalje vzdrži in če mogoče še okrepi. To skuša doseči na ta način, da na lozanski konferenci pridobiva na svojo stran Turčijo, ki si je z zmago nad Grki, katere je Lloyd George tako vneto podpiral, priborila zopet Carigrad in pa vzhodno Trakijo. Grki so danes Angliji malo mar, pač pa je zanjo danes važno, da si pridobi prijatelja Turčije, to je tiste zemlje, ki tvori suhopotni most iz Evrope do Indije in ki lahko zapre Dardanele. To ji je tudi uspelo, ker so Turki angleške predloge glede morskih ožin sprejeli, kar jasno kaže na to, da se je lord Curzonu posrečilo Turčijo odtrgati od njenega dose-danega zaveznika, Rusije. Tako se ponavlja stara zgodovinska diplomatska tekma med Anglijo in Rusijo, od katere je Turčija vlekla vedno dobiček. Ta spor z

RUSIJO

bo takorekoč os, okoli katere se utegne vrteti politična zgodovina Evrope v bližnji bodočnosti. Ali bo zmagala Rusija, ki je v tej od Katarine Velike sem odigravajoči se velikanski borbi leta 1917. to igro popolnoma izgubila, ali pa bo Anglija ostala definitivna zmagovalka — kdo bi to mogel vedeti? Slovani kljub dezolratnemu gospodarskemu stanju sovjetske Rusije seveda upajo, da Rusija že v bližnji bodočnosti zavzame svoje nekdanje odločilno mesto v zboru velesil, in dr. Kramar ter dr. Beneš sta tni temu pričakovanju v smislu starega vseslovenskega programa dala zelo navdušen izraz, toda človeka mine v tem pogledu preveliki optimizem, če vidi, kako so Slovani tudi še danes medseboj tako globoko ločeni kakor so vedno bili. Imamo srbsko-bolgarsko sovražstvo, nasprotstvo med Čehi in Poljaki zaradi bagatelnega vprašanja Javorine, nezmanjšano rusko-poljsko nasprotstvo in veliko ukrajinsko vprašanje, ki obrača naše poglede v prvi vrsti na

POLJSKO.

Ta država trpi največ ravno vsled nehomogenosti svojega prebivalstva, ki je celo po uradni statistiki po 40 % nepoljsko in vseskozi iredentistično razpoloženo. Kako je spričo tega za Poljake težko voditi nacionalno politiko v smislu »šlahte«, je jasno in postane še bolj jasno, če mislimo na ljuta notranja nasprotstva med poljskim narodom samim, ki se deli v veleagrarne desničarje in levičarsko kmetstvo »ljudskoc

ter socialistično maso. Kot žrtev teh razmer je padel od morilčeve roke nedavno izvoljeni prvi predsednik poljske republike Narutowicz, k je bil izvoljen proti kandidatu desnice potom kompromisa med vsemi levimi strankami in poslanci Ukrajincev, Rusov, Nemcev in Judov. Za njegovega naslednika je zdaj izvoljen Wojciechowski tudi od združene levice. Za enkrat vlada drži krmilo proti nameram desničarske reakcije trdno v rokah, kako dolgo pa bo to šlo, je drugo vprašanje, kajti

DESNIČARSKA REAKCIJA

ni močna samo na Poljskem, temveč se okreplja tudi v drugih državah. V Avstriji so pridno na delu monarhisti, na Ogrskem madjarski fašisti, na Bavarskem najrazličnejše organizacije, katere se zbirajo pod znamenjem takozvanega »Hackenkreuz«, v rajhu samem je padel kot njihova žrtev plemeniti mož Rathenau, judovskega pokolenja, v Španiji Franciji, Švici je veleburžoazija slejkoprej močna, v Bolgariji se meščanske stranke čezdaljebolj koncentrujejo in Aglija je pod novo vlado konservativcev krenila čisto določno na pot zastoj, socialno in delavsko-zaščitne postavodaje, dasi se reakcija tu ne bo javila na tako nasilen način kakor drugod, ne samo zaradi tega, ker je Labour Party dobila veliko sedežev v parlamentu, ampak predvsem zaradi politične treznosti in zmernosti angleškega naroda sploh. Vendar pa čutiljo socialnim stremljenjem nasprotni režim Bonar Lawa zelo hudo na svoji koži milijoni brezposelnih delavcev, ki jih zadnjič niti kralji ni hotel sprejeti! Ta tendenca se je začela raztegniti celo na

ČESKOSLOVAŠKO,

kjer zlasti dr. Kramar in dr. Rašín zagovarjata povratek k odločnemu nacionalizmu in liberalnemu demokratizmu ter liberalni ekonomični politiki. Ekonomično zagovarjajo ti pristajati »nacionalne demokracije« svojo smer z gospodarskim položajem republike, kjer je dvig krone povzročil veliko krizo v industriji. S tem je v zvezi tudi splošna tendenca po odpravi shematičnega 8 urnega delavnika, znižanju delavskih plač itd., kar naj po zamislu teh politikov dvigne produkcijo in jo poceni. Ta argumentacija bi bila pravilna, če bi njeni zagovorniki vedeli ali hoteli spraviti dvig in pocenitev produkcije v sklad s človeško upravičenimi socialnimi zahtevami delavstva, toda oni o kakšnih žrtvah velepridobitnih krogov v korist splošnosti nočejo slišati. Zato se ne more njihovo gibanje v celoti označiti drugače nego z reakcijo, močno pobudo zanjo so pa dobili

ITALIJE.

Tam vlada danes od nikogar ne omejena diktatura Mussolinija. Ta mož je parlament popolnoma porinil v suhan, kralj je gola dekorativna figura, vse nefašistovske stranke, vključivši popolare, pa so očitveno brez moči. Zdi se, da bodo izgubile še več tal, ko se organizuje fašistovska državna milica in na vsa upravna mesta imenujejo sami fašisti. Program fašizma je skrajni nacionalizem, socialna plat pa je še čisto neizoblikovana; govori se o neki na stanovski strokovni avtonomiji zgrajeni nacionalni državi brez razrednega in versko-kulturnega boja. Vse skupaj je mešanica iz najrazličnejših komponent. Socialisti se skušajo raalirati, toda iz tega najbrž nekaj časa ne bo še nič.

MRAK

je legel na ves svet. Čuti se potreba po enoti, obnovi, dvigu, toda poti k temu cilju ni najti. Eni se vglabljujejo v vzhodno versko filozofijo in socialne zamisli mističnega značaja, kakor se posebno izražajo v Dostojevskem. Kakor mi že večkrat, tako svari zdaj znani Karol Muth, eden najodličnejših katoliških duhovnih voditeljev Nemčije, v 1. zvezku »Hochlanda« 1922-23 pred to strujo, ki kljub nekaterim dobrim sestavinam splošno ni zdrava in životvorna. Treba se vrniti h katoliškemu idealu družabnega življenja, kar se svetli že v glavah mnogih, ki so sedaj tavali z zbankerotiranim racionalizmom. Ozdravljenje pa bo silno počasno in svet se bo še dolgo vil v strašnih bolečinah. Za ko

munizmom je prišla ekstremna reakcija v naravnost divjimi plemensko in kastovsko omejenimi nazori, za njo pride seveda zopet nasprotna skrajnost. — Odpad od krščanskega ideala države se nad svetom strahovito kaznuje.

Univ. prof. dr. F. Grivec:

Ruski izgnanci.

Brezbožna materialistična evropska kultura je v strašni svetovni vojni preplavila Evropo s krvjo, bedo in solzami. A najbolj strašno in najbolj očitno trpi Rusija. V Rusiji vlada na eni strani nečloveški teror, padajo stotine nedolžnih žrtev, izganjajo se najboljši sinovi domovine, na drugi strani pa neusmiljeno divja glad in požira milijonske žrtve. Zunaj Rusije pa se je razbeglo po vsem svetu nad dva milijona ruskih izgnancev, med njimi evet ruske inteligence. Ali naj vse to gledamo s topo brezsrčnostjo? Ali naj mečemo kamenje na begunsko rusko inteligenco, češ, sami so krivi? Ali naj na ta način izrabimo dragoceno priliko, ko gledamo lice v lice predstavnikom ruskega naroda, ko med nami živijo sinovi onega naroda, o katerem priznavajo celo njegovi sovražniki, da ga mora ljubiti vsak, kdor ga pozna?

Vsi trpimo na posledicah svetovne vojne in imamo toliko skrbi in bede doma, da nam komaj še preostane kaj srca in duha za brezdomne izgnance, ki živijo med nami. Brez dvoma so krivi tudi oni Rusi, ki so se v naši državi naselili kot organizirana vojaška sila z vsemi neprikupnimi pojavi militarizma. Kriva je — kakor trdi posebna ruska številka »Nove Evrope« — tudi naša vlada, ki ni znala primerno urediti vprašanja ruskih beguncev. Krivda je na vseh straneh. A to nas ne opravičuje, da bi odrekli sočutje in ljubezen našim bratom po rodu in veri. Krščanska ljubezen se ne sme dati zbegati po raznih napakah in grehih, ki spremljajo vse, kar je človeško.

Nikakor ni res, da je morala ruska inteligenca vsled lastne krivde ali vsled svoje nesposobnosti bežati iz domovine, in da bi bila lahko ostala doma, ako bi se hotela pametno prilagoditi novim razmeram. Ruska inteligenca pač sama uvideva svoje slabosti in napake; ruska inteligenca ni tako larizejska kakor zapadnoevropska in ne skriva hinavsko svojih napak. Iskreno priznava, da se je bila preveč oddaljila od rodne grude in da je preveč zaupala brezbožni materialistični evropski kulturi. A prav zato pa moramo vsi vedeti, da Rusija in njeni izgnanci trpijo tudi za grehe zapadne Evrope, torej tudi za naše grehe.

Vsak poznavalec Rusije mora priznati, da je boljševiška revolucija strašna posledica zgodovinskih in socialnih ruskih razmer in da je revolucija v tej obliki mogoča samo v Rusiji. Vsi pa tudi vemo, da so boljševiki najsrajnejše ideje skrajnega materialističnega socializma in komunizma prenesli v Rusijo iz zapadne Evrope. Splošno je znano, da ruski boljševiki bogokletno teptajo vsako vero in moralo, da rabijo podla nemoralna sredstva in izkoriščajo najnižje instinkte. Nikoli se še ni v Rusiji tako teptala vera in morala. In če bi se kdaj kaj podobnega godilo, nam to niti pred Bogom niti pred poštenim človeštvom ne daje pravice, da bi z moralnega stališča skušali opravičevati metode boljševikov, ki so vzrok tolike bede. Računamo o dejstvu boljševiške revolucije, priznavamo jo kot dejstvo, znamo si jo socialno-historično razlagati, ne moremo pa je moralno opravičevati.

Torej nikar ne žalimo ruske inteligence, ne odbijamo jo od sebe, ne pehajmo jo od naših vrat, ko vidimo, da potrebuje sočutja in pomoči! Po vsem svetu se zavedni katoličani obilno udeležujejo dobrotelnih in kulturnih podjetij za Rusijo in za njene izgnance; vsem na čelu naš svetli oče Pij XI. Ali naj jugoslovanski katoličani tvorijo sramotno izjemo v krogu katoliških narodov? Ali nas ne vežejo še posebno srčne vezi z Rusi?

Vsi kulturni narodi iščejo kulturnih stikov z izgnano rusko inteligenco. Ali smo ravno mi tako visoko kulturni, da so stiki z rusko inteligenco za nas nepotrebni ali preniški? Nikar se ne varajmo! Ruska inteligenca bo igrala še veliko vlogo v kulturni in politični zgodovini. Porabimo torej tako ugodno priliko!

Ruska inteligenca je v genialnih predstavnikih ruske književnosti iskrena glasnica sočutja, ljubezni, usmiljenja, človekoljubnosti. Pokažimo, da znamo to svetlo potezo ruskega značaja ne samo občudovati, marveč tudi občutiti in v sebi udeležiti.

Topli utripi božjega Deteta, ki ogrevajo ledeno ozračje nocojšnje blažene noči, naj ogrejejo tudi naša srca. Pozabimo vsa nesporazumljenja! Odpuštimo! Razširimo meje svoje ljubezni in objamimo brate izgnance, brezdomce. Saj vemo, kako ravno nemirno in toplo rusko srce v teh dneh bridko občuti tugo in bol. Naj se začutijo domače med nami! »Slava Bogu na višavah in na zemlji mir ljudem blage volje!«

Seja ministrskega sveta.

CARINA NA IZVOZ SVINJ. — ORJUNA SE RAZPUŠTI KOT PROTIDRŽAVEN ELEMENT.

Belgrad, 23. dec. (Izv.) Od 4. popoldne do 8. zvečer je bila seja ministrskega sveta, na kateri se je definitivno sklepalo o vprašanju izvozne carine na prašiče. Pri izvozu živih svinj se bo pobiralo od komada 500 Din carine, ako se bodo izvažali po kg, od vsakega kg 4 Din, od zaklanih svinj pa od 100 kg 450 Din. Zaklane in žive svinje pod 70 kg je prepovedano izvažati iz države. Izvozna carina na mast znaša 600 dinarjev od 100 kg. Zatem se je razpravljalo o dnevnicah narodnih poslancev. Kakor znano, se je pojavilo vprašanje, ali naj prejemajo poslanci dnevnice do 19. marca. Z ozirom na to bi imeli dobiti še vsak poslanec 13.680 Din, ker pa je bilo v skupščini 299 poslancev, bi se moralo izplačati še 4.090.820 Din. Ministrski svet ni sklenil glede tega vprašanja ničesar definitivnega, je naročeno finančnemu ministru, naj prouči celo zadevo, kako bi se moglo rešiti to vprašanje.

Nato je razpravljal ministrski svet o imenovanju velikih županov, o čemer ni

bilo ničesar komünoveljavno sklenjenega. Razpravljalo se je tudi o imenovanju uradnikov v višje čine ter o uradni. vprašanju sploh. Ministrski svet je sklenil, da sedanja vlada ne bo premeščala in imenovala uradnike v višje čine razen v izrednih prilikah, ako bi se posamezni uradniki pokazali tako sposobne, da bi se mogli povišati. Isto je bilo sklenjeno glede upokojitve in premeščanja uradnikov, in sicer, da se bodo upokojili in premetili uradniki samo v izrednih slučajih. Notranji minister je poročal o društvu »Orjuna«. Notranji minister je navedel v svojem poročilu, da je ta organizacija izvršila v zadnjem času brezštevno protizakonitih činov in je predlagal, naj se to društvo kot protidržavno razpusti, njegovi voditelji pa postavijo pred sodišče radi protizakonitih dejanj. Tudi v tej zadevi še ni bil sprejet končni sklep, skoro gotovo pa bo »Orjuna« razpuščena. Končno je finančni minister poročal o svojem razgovoru z Ant. Krištanom.

govori, bo v posameznih krajih v Srbiji 4 do 5 demokratskih list.

ZIDOVSKA STRANKA.

Belgrad, 23. dec. (Izv.) Po vestih pri Vojvodine se tamošnji židovski krogi pripravljajo, da nastopijo pri volitvah samostojno, ker jih je v Vojvodini zelo veliko in upajo, da dobe en mandat.

Vlada za registriranje rapalske pogodbe.

Belgrad, 23. dec. (Izv.) Kakor se doznava iz poučenega vira, je naša vlada sklenila, da odloži registriranje rapalske pogodbe do 17. januarja 1923, da se da italijanski vladi možnost, da izve mnenje italijanskega parlamenta o konvenciji, sklenjenih v St. Margheriti. Ako bi italijanski parlament ne ratificiral konvencij, potem bo naša vlada predložila rapalsko pogodbo društvu narodov v registriranje. Vlada je to sklenila povodom razgovora zunanjega ministra dr. Ninčiča z novim poslanikom italijanske vlade v Belgradu Negrotijem, ki je zaprosil našo vlado, naj odgodi registriranje rapalske pogodbe do sklica nja italijanskega parlamenta.

Milijonske zlorabe v glavni kontroli?

Belgrad, 23. dec. (Izv.) Predsednik glavne kontrole Milivoj Popović je posetil ministrskega predsednika Nikolo Pašića. Ta poset se živahno komentira v vseh krogih. Poroča se, da je Popović obvestil Nikolo Pašića o množestvih zlorabah in protizakonitih činih, ki so jih demokratski ministri izvršili v glavni kontroli. Nikola Pašić je zahteval, naj se preiščejo vse zlorabe, da se morejo krivci kaznovati, ker se sodi, da je država oškodovana za mnogo milijonov dinarjev.

Stanovanjski zakon.

Belgrad, 23. dec. (Izv.) Na današnji seji ministrskega sveta je poročal minister za stanovanjsko politiko o stanovanjskem vprašanju. Kakor znano, velja dosedanja pravilnik o stanovanjih do 31. decembra t. l. Ker so tukajšnji hišni lastniki pričeli zadnji čas poviševati stanarino, se je odločil minister za socialno politiko, da nastopi proti temu, ker bi bili s tem zlasti uradniki silno oškodovani. Novi pravilnik o stanovanjih, ki ga je sestavil dr. Žerjav, je vseskozi nesocialen in daje hišnim posestnikom popolno svobodno roko, da lahko delajo, kar hočejo. Novi minister za socialno politiko se je postavil na stališče, da hišni posestniki sami ne smejo povišati stanarine, temveč samo stanovanjski uradi in ministrstvo za socialno politiko.

AFERA ANTONA KRISTANA.

Belgrad, 23. dec. (Izv.) Danes je bilo v finančnem ministrtvu posvetovanje, na katerem je bil upravitelj posesti Belja bivši minister Anton Kristan, ki bi imel ob tej priliki opravičiti svoje gospodarstvo v Belju. Anton Kristan je hotel izkoristiti novi položaj in nepoučenost novega finančnega ministra ter je opisoval celo zadevo kot časnikarsko senzacijo. Finančni minister je prekinil sejo in izjavil, da bo izdal končni sklep, ko bo pregledal vse akte in vse poslovanje Antona Kristana v Belju.

Revizija konvencije z Grško.

Belgrad, 23. dec. (Izv.) Kakor doznava vaš dopisnik, je bilo našemu poslaniku v Atenah naročeno, naj obvesti grško vlado o poslednjih sklepih ministrskega sveta o ratifikaciji konvencije glede Soluna. Naša vlada je sklenila na poslednji seji ministrskega sveta, da je treba to konvencijo v gotovem pogledu izpremeniti radi ugodnega izhoda naše države na Solun.

Grška vstopi v malo antanto?

Belgrad, 23. dec. (Izv.) Po sem došli vesteh se je vršilo med našo in grško delegacijo več sej, na katerih se je razpravljalo o vstopu Grške v malo antanto. Te vesti so bile sprejete v vseh diplomatskih krogih s zelo majhnimi simpatijami, ker je splošno mnenje, da bi si mala antanta naprtla s Grško samo novo breme, ničesar pa ne pridobila.

Okrožnica Pija XI.

Rim, 23. dec. (Izv.) Sv. oče papež Pij XI. je izdal encikliko pod imenom »Ubi arcano Deo«, v kateri navaja najprej razloge, zakaj je doslej samo tiho opazoval, dasi je želel, da bi mogel takoj izpregovoriti katoliškemu svetu. Nato navaja žalostne slučaje in srečne dogodke prvih mesecev svojega pontifikata, ki so osvetilevali to, kar bi imel povedati krščanskim narodom, namreč mnogostranost in resnost sedanjih zla, glavne vzroke teh zla in končno uspešna zdravilna sredstva. Sv. oče naglašja potrebo obnove in pomirjenja človeške družbe. S tem, da udružuje papež programe Pija X. in Benedikta XV. z geslom »Pax Christi in regno Christie«, ki si ga je sam izbral, želi, da bi došlo do verskega miru in enotnosti, pa tudi do državljanskega miru. Sv. oče izraža svoje posebno veselje, da so vsi narodi skoro ljubosumno izražali voljo vzdrževati s sv. stolico prijateljske odnose, da pa gleda s obžalovanjem, da manjka v tej družbi narodov Italija, njegova draga domovina, ki si jo je izbral Bog za središče vsega krščanskega sveta. Sv. oče obnavlja izjave svojih prednikov, in sicer ne radi kakršnegakoli stremljenja po moči, nad čemer bi moral zarzdeti temveč zato, da bi mu v smrtni uri, ko bo moral polagati Vsemočnemu račun, vest ničesar ne očitala.

Jezikovni boj v Belgiji.

Bruselj, 23. dec. (Izv.) Zbornica je sprejela z 89 glasovi proti 83 glasovom zakonski načrt o uvedbi flamščine na vseučilišču v Gentu. Ko se je razširila vest o tem glasovanju, je došlo do demonstracij in spopadov s policijo. Trije dijaki in štirje policisti so bili ranjeni.

ZAHTEVA SLOVAŠKE LIGE V AMERIKI.

Praga, 23. dec. (Izv.) »Narodni Listy« poročajo, da je slovaška liga v ameriških Zedinjenih državah naslovila na predsednika Masaryka, na češkoslovaško vlado in parlament spomenico, v kateri se zahteva, naj se sprejme v češkoslovaško ustavo pittsburski dogovor. Ako se to ne zgodi, se bo slovaška liga obrnila na javno mnenje.

ODLOČBA FRANCIE.

Pariz, 23. dec. (Izv.) »Ere nouvelle« poroča, da se je končno odločila francoska vlada za srednjo pot rešitve reparacijskega vprašanja. Pri tem ne gre več za moralizatorij, temveč za več rokov odločljivih plačil. Do zapadljivosti vsakega roka bi se naložile Nemčiji gotove obveznosti. Vsaka zamuda določenega roka plačila bi imela nemudoma za posledico izvedbo sankcij.

UMIK OFICIELNE AMERIKE.

Washington, 23. dec. (Izv.) Na pristojnih mestih se formalno demantira vest, po kateri naj bi Združene države ponudile Angliji in Nemčiji svoje posredovanje glede sestave komisije, ki naj bi določila celotno vsoto reparacijskih plačil. Opozarja se na naziranje ameriške vlade, da morajo reparacijski problem rešiti prizadete države same z vpoštevanjem svojih lastnih pravic, kakor tudi onih, ki ji pripadajo po mirovnih pogodbah. Končno se poudarja, da se ne sme kakemu morebitnemu načrtu ameriških finančnikov pripisovati noben oficielni značaj.

MAŽARSKI DEMANTI.

Budimpešta, 23. dec. (Izv.) Mažarski dopisni urad poroča, da je notranji minister Rakovsky označil za izmišljeno trditve »Slovenske politike«, da je v zakonskem predlogu o povečanem varstvu državnega reda predpisana vojaška dolžnost od 18. do 30. leta. Zakonski predlog določa samo, da se smejo uporabiti za javna dela osebe v omenjeni starosti v slučajih javne nevarnosti, kakor pri požarih, poplavih itd. Ze naslov zakonskega predloga dokazuje, da gre samo za policijske odredbe.

POŽARI V AMERIKI.

Quebeck, 23. dec. (Izv.) V tukajšnji baziliki Matere božje je uničil požar dragocene umetnine. Škoda cenijo na 1 milijon dolarjev.

Pariz, 23. dec. (Izv.) »Chicago Tribune« poroča, da je pogorel kolodvor Dearbornstreet v Chicagi. Škoda znaša milijon dolarjev.

— Čevlji za zimsko vreme, močni, topli, posebno priporočljivi za gg. oficirje, lovce itd. se dobe na glavni zalogi tovarn Peter Kozina et Ko., Ljubljana, Breg 20. Kupujte jih dokler še zaloga traja. 5322

Zaupnikom S. L. S.

Pred volitvami smo. Zmagati moramo in to kar najsijajneje. Predpogoj vsake zmage je dobra priprava na boj. Na volivni boj se bomo dobro pripravili le, če predvsem skrbimo, da bodo volivni imeniki urejeni in popolni. Zato je prvo navodilo vodstva SLS za volitve, poziv krajevnim odborom, da

urede volivne imenike!

Nujno potrebno je, da takoj izvrše tole:

1. Vsak krajevni odbor SLS mora imeti do 15. januarja 1923 volivni imenik za državni zbor prepisan.

2. Vsak krajevni odbor SLS (ali K. Z., D. Z., O. Z.) mora določiti za vsako vas zaupnika, ki ima nalogo skrbeti, da bodo vsi naši somišljeniki iz dotične vasi vpisani v imenik in vsi nasprotniki, ki so neupravičeno v imeniku, izbrisani. Zato mora vsak zaupnik imeti prepis (izvleček) volivnega imenika za dotično vas. Jasno je tudi, da morate imeti zase pregled vseh volivcev iz cele občine. Le tako boste mogli ugotoviti v koliko je uradni volivni imenik popoln oziroma v koliko ga je treba popraviti.

3. Zahtevajte vpis v volivni imenik za vsakega našega somišljenika, o katerem kolikor toliko sodite, da ima volivno pravico.

Da boste mogli gornje 4 zahteve pravilno izpolniti, dajemo še sledeča navodila:

Za nas je najvažnejše to, da spravimo v volivni imenik vse naše volivce in pa, da niso v volivnem imeniku vpisani naši nasprotniki, ki nimajo te pravice. Zato moramo vedeti, kdo sme biti v volivnem imeniku in kdo ne, kako lahko zahtevamo vpis oziroma izbris kakšnega volivca, ki ga je župan ali neupravičeno izpuštil, ali neupravičeno vpisal.

a) kdo ima pravico biti vpisan v volivni imenik? V volivni imenik za državnozbornske volitve smejo biti vpisani vsi moški, ki stanujejo v občini 6 mesecev in imajo volivno pravico.

b) Kdo nima pravice biti vpisan v volivni imenik?

1. Oni, ki so obsojeni na ječo, dokler se ne vrnejo v pravice.

2. Oni, ki so v konkurzu.

3. Oni, ki so pod skrbstvom (očetovsko oblastjo, varštvom, kuratelom).

4. Oni, ki so obsojeni na izgubo državljanke časti, za čas, dokler traja ta kazen.

c) Kako je zahtevati popravilo volivnega imenika (zahtevati vpis ali izbris kakšnega volivca)?

Zakon pravi: Vsakdo ima pravico volivni imenik pregledati, prepisati, razglasiti in natisniti ter bodisi zase, bodisi za drugega zahtevati njegov popravek.

Popravek volivnega imenika se zahteva pisмено ali ustno pri občinskem uradu ali pri deželnem oziroma okrožnem sodišču. Vsaki zahtevi za popravilo volivnega imenika je treba priložiti kot dokaz potrebne uradne listine, domovnico, rojstni list, potrdilo občinskega urada o šestmesečnem bivanju v občini. Te listine so vse takse in kolka proste in jih mora vsaka oblast v ta namen na zahtevo brezplačno v 24 urah izstaviti.

Na tako vložene zahteve mora županstvo odgovoriti v petih dneh. Če ne odgovori, se smatra, da je zahtevo zavrnilo. Komur županstvo zahtevo odbije, ali pa, če mu ne odgovori, ima pravico pritožbe na deželno, oziroma okrožno sodišče. To se bode dogajalo posebno tam, kjer so županstva nam nasprotna. V tem slučaju ne smemo odnehati, ampak takoj vložiti pritožbo.

d) Koliko imamo časa, da vse to izvršimo?

Dne 21. decembra 1922 je bil v skupščini prebran ukaz o novih volitvah. Ta ukaz bo razglašen najkasneje 27. t. m. Zakon pa pravi: Ko se razglasi ukaz o volitvah narodnih poslancev, se smejo popravki zahtevati še 15 dni po razglasitvi ukaza. Nobena poznejša zahteva popravka ne vpliva na sestavo volivnega imenika, po katerem se bodo vršile že razpisane volitve. Torej morajo biti vse reklamacije brezpogojno do 10. januarja 1923 že vložene.

Zaupniki: Apeliramo na Vas, da izvršite vse to ogromno delo. Pri zadnjih volitvah je SLS izgubila 10.000 glasov, ker se nismo brigali za volivne imenike. Storitve vse takoj in z vso vestnostjo in natančnostjo. Volivni imenik je podlaga uspeha pri volitvah. Pri zadnjih volitvah nekatere občine niso prepisale volivnih imenikov, kakor smo jim naročili.

Pokazalo se je, da je brez tega vsa sistematična in uspešna agitacija nemogoča. Ne zanašajte se: saj je župan naš, bo že napravil. Današnji režim je nasilen in ni imamo le toliko pravice, kolikor si jih priborimo. Krajevni odbori SLS, Kmetске zveze, Delavske in Obrtne zveze naj skličejo takoj seje. Tam natančno preberite ta poziv in si raz-

delite delo med seboj, da boste z velikim delom v tako kratkem času gotovi. Če bomo vse naše volivce vpisali v volivni imenik, smo napravili polovico volivnega dela.

V. Ljubljani, o Božiču 1922.

Tajništvo SLS.

Politične vesti.

+ Radikalni kandidati. Radikalci se sedaj med drugim posvetujejo, kje bi postavili za kandidate svoje tri nove ministre: dr. Stojadinoviča, Supila in dr. Zupaniča. Če bo belgrajska čaršija zadovoljna, bo Stojadinović kandidiral v Belgradu. Supila in Zupaniča pa bodo radikalci postavili za nosilca svojih list na Hrvatskem ozir. Slovenskem, čeprav so vsi prepričani, da noben ne bo izvoljen nikjer.

+ Za Pribeževičeve kandidate tudi ni prostora. Da je slovenska demokratska trojica že danes brez mandata, je jasno. Da pa se njihovim hrvatskim in srbskim kandidatom ne godi nič bolje, je to bolj zanimivo. Veliko skrb obračajo Pribeževičevi pristaši na dr. Lukiniča, ki je bil predsednik parlamenta, in na bivšega finančnega ministra Kumanudiča. Dr. Lukiniča so prvotno hoteli kandidirati v Liki. Toda tja se mora zateči sedaj sam Pribeževič, ker druge ni varen. Lukinič bi v Liki prišel v poštev le še kot okrajni kandidat, kar se pa za predsednika parlamenta ne spodobi. Mislili so ga kandidirati tudi v Srbiji. Toda po zadnjih dogodkih na to ni misliti, ker bodo tam kandidirali le Davidovičevi pristaši. Sedaj ga gonijo nazaj v njegov kraj Karlovac, kjer pa ga čaka težak boj. Tudi Kumanudiču se v Srbiji ne godi bolje. Zadnjič je bil izvoljen v bitoljskem okrožju. Sedaj bo tam kandidiral Davidovičev Čičević. Tako je tudi Kumanudi na suhem. Si bo z dr. Žerjavom in Kukovcem podal roko.

Na delo za naše časopise!

Božični prazniki so bolj kot vsak drugi čas primerni, da naši somišljeniki in somišljenice po svojih najboljših močeh poigirajo za naše katoliško časopisje. Dolžnost vsakega zavednega katoličana v sedanji dobi je med drugimi tudi ta, da porabi vse sile v to, da pride v vsako našo hišo, vsako našo družino vsaj en katoliški časopis. Vsak naš somišljenik naj v svojem okolju pazi na to, da naši časopisi ne izgube v novem letu nobenega dosedanjega naročnika, da pridobi našim listom prav mnogo novih odjemalcev.

Cene našim listom so do preklica te-le:

SLOVENEK mesečno Din 12 za Ljubljano, Din 14 po pošti, Din 23 za inozemstvo.

DOMOLJUB za posameznike Din 24, pri poverjenikih Din 20 letno.

PRAVICA mesečno 4 Din.

BOGOLJUB za posameznike Din 14, pri poverjenikih Din 12 letno.

DOM IN SVET letno Din 100, za dijake Din 75.

Primorske novice.

p Nova igra proti Jugoslovanom. Tržaška «Era Nuova» dne 23. t. m. objavlja z velikim hrupom tiskano pobotnico nastopne vsebine: «Narod sebi! Liri 2 Liri. Hranite pobotnico! Te pobotnice da je vrgla v Julijsko Benečijo iredentistična «Narodna Obrana», da si tako zagotovi sredstva za svoje proti Italiji naperjeno delovanje. Razpečaval je listke tržaški Sokol in jih prodal baje za 4 milijone lir. Seveda si list nato na običajen način privoščil «voditelj», imenom Šeeka in Wilfana, ki da podpihujejo slovenske mase, ki so določene, da jih Italijani absorbirajo. S tem kršijo zakone — gostoljubja. List grozi z italijanskimi oblastmi ter kliče na pričo Srbe, ki naj se po vsem tem ne čudijo, da se italijanskemu zunanjemu ministru ne mudi z ratifikacijo repalske pogodbe. — Tako so Italijani našli novo pretezo za nova nasilja nad našim narodom v Julijski Benečiji in za zavlačevanje sklenjenih pogodb. Seveda gornje pobotnice ne bodo drugega nego zbiranje sredstev za vzdrževanje narodnih šol, katerih svojih slovenski manjšini svobodoljubna Italija neče dati.

p Nasilja brez konca. 21. t. m. so vdrl v knjižnico slovenske Čitalnice pri sv. Jakobu v Trstu fašisti, razbili vso opravo, knjige pa zmosili na trg in jih tam sežgali. — Prejšnji dan so v neko gostilno pri sv. Jakobu, kamor zahajajo Slovenci, prišli fašisti in začeli preiskovati navzoče. Pri dveh mladeničih so našli izkaznico pevskega društva «Ilirija». Fašisti so fanta odvedli v lekarno, kjer sta morala za svoj denar kupiti ricinovo olje in ga na mestu izpiti. Stvar sta opazovala dva orožnika in zbijala šale na račun slovenskih fantov.

p Smrtna kosa. V Trstu je umrla trgovčeva soproga ga. Marija Prelog.

+ Komunisti in volitve. Iz Belgrada: Dopisniku «Novosti» je baje ugleden član bivše komunistične stranke podal naslednje informacije: Res je, da stojimo pred ustanovitvijo delavske stranke. To ni več vprašanje mesecev in tednov, ampak dni. K temu nas ne sili le predvolivni položaj, marveč tudi masa, ki zahteva, da se čimprej osnuje stranka. Ni pa resnica, da bi bile komunistične vrste razdeljene, eni da bi hoteli novo stranko, drugi pa ne. Ustanovitev stranke je izraz splošnega razpoloženja delavskih množic. Drugo vprašanje pa je, če bo stranka pri volitvah nastopala v istem obsegu ko zadnjič. To je vprašanje, na katero za sedaj še ni mogoče odgovoriti. To bo odvisno od političnega kurza. Mogoče je, da bo reakcija zavzela tak značaj, da bo posebno ponekod onemogočen vsak volivni boj. Načelno o sodelovanju ali nesodelovanju pri volitvah morem le reči, da nobena delavska stranka, posebno marksistična, kakor je naša, ni bila nikdar proti sodelovanju pri volitvah.

+ Konferenc srbijanskih republikancev. Iz Belgrada poročajo, da so republikanci sklenili, v prvi polovici januarja sklicati v Zagrebu dvodnevno konferenco, na katero bi prišli glavni zastopniki glavnega odbora iz Belgrada ter zastopniki več republikanskih organizacij iz Srbije. Ponekdo bi se take konference vršile v Ljubljani, Sarajevu, Dubrovniku in Novem Sadu.

+ Pogajanja med Mussolinijem in reškimi nacionalisti. Kakor poročajo italijanski listi, se tačas mudi v Rimu neka reška komisija, sestavljena iz »pristašev raznih strank«, ki se pogaja z italijansko vlado zaradi gospodarske obnove Reke. Začasne kreditne posle naj bi prevzela »Banca d'Italia«, ozir. Reška hranilnica. Obnovi se plovba Reka—Marseille, a reška ladjedelnica Carnero dobi v popravilo dve italijanski vojni ladji.

p Poostrena stražna služba v Trstu. V Trstu so se tatvine, vlomi in razni drugi zločini silno pomnožili. Vred tega je sedaj oblast odredila poostreno stražno službo. Patrole, sestavljene iz policijskih agentov, redarjev in karabinerjev, neprestano krožijo po mestu, posebno ponoči ter pazijo na sumljive elemente po javnih lokalih. Uspehi se že poznajo: mnogo nevarnih lopovov so že prijeli in število zločinov je znatno padlo.

p Razpust občinskega odbora v Marezigah. Oblast je končno veljavno razpustila občinski odbor v Marezigah pri Kopru, ki je bil v komunističnih rokah. Za komisarja je imenovan Josip Padovan.

p Aretacija «Lavoratorijevih» urednikov. 21. t. m. so v uredništvo «Lavoratore» v Trstu nenadoma vdrl redarji in odpeljali v zapor vse navzoče urednike — pet po številu. Za kaj gre, ni znano.

p Umrl je v Trstu svetnik višjega deželnega sodišča v pokoju Fran Codrig (Kodrič).

p Volkovi so se v zadnjem času pojavili na Krasu.

štajerske novice.

š Izraba podhišnih lokalov v Mariboru. Mnogo vnanjih trgovcev in obrtnikov, posebno iz Kranjske se je zamenjalo na seliti se v Mariboru, ker ni dobili lokalov, saj jih niti domačini ne dajo. Gradbeni aktivi oziroma Mar-Stanu se je posrečilo zbuditi zanimanje po vzgledu Zagreba in v večjih mestih inozemstva, namreč izrabe soute-renskih lokalov (kleti itd.). Poleg domačinov se te izrabe poslužujejo tudi inozemci. V Trubarjevi ulici (vokal Gregorčičeve ulice) izrabi neka večja češkoslovaška tvrdka tak lokal za tovarno pletenin. Z delom adaptacije so te dni že pričeli. Tvrdka bo imela naslov: Mariborska tovarna pletenin K. Worsche. Prihodnje leto namerava isto podjetje to hišo nazidati. Soditi po zanimanju, bo v Mariboru prihodnje leto vse polno takih novih obrtnih lokalov.

š Usoda mariborskega gradu. Zgodovinsko poslopje, mariborski grad, sredi mesta, kjer se spodaj nahaja znana grajska klet, še zdaj čaka razrešitve svoje bodoče usode. — Grad je pred enim letom kupoval trgovec Brdajs. Z gradom je tudi spojena stara znamenita cerkev oziroma kapela, katero želi pridobiti pravoslavna občina, razpolaga s njeno pa še prejšnji lastnik baron Twickl. Zgoraj je zdaj izpraznil tapetnik Zelenko svojo zalogo iz velike grajske dvorane, ki je valed tega postala prazna. Po enih vesteh se namerava tam zgoraj vse prostore preurediti za veliko moderno kavarno, po drugih vesteh se namerava ves grad preurediti v stanovanjske. Vse to zavlačevanje pa kaže, da grad ni prišel v prave podjetne roke, kajti ostal je še bolj zanemarjen kakor je bil prej. Grajska klet je dobila novega sodeležnika v osebi g. Slahte, ki je prišel iz Ljubljane.

š 115 milijonov avstrijskih kron poneveril je leta 1891 v Laškem rojeni Pretner ali Prestner Jos. Poneveril jih je na Dunaju in ni izklučeno, da se izdaja za Antona Götza, kateremu je poneveril osebne listine.

š Kolo ukradeno je bilo v Celju Jerneju Križanu iz Zalca. Vredno je bilo 3500 kron.

Želimo vesele božične praznike!

Uredništvo in upravnništvo.

Dnevne novice.

— Gg. županom! Prihajajo nam vprašanja, v katerih številkah Uradnega lista so določila o sedanjih volitvah. Odgovorjamo: Sedanje volitve se vrše na podlagi volivnega reda za ustavotvorno skupščino. Ta zakon je bil razglašen v Uradnem listu št. 106, letnik 1920. Izpremembe tega za kono so objavljene v Uradnem listu št. 78, letnik 1922. Zakon o volivnih imenikih se nahaja v Uradnem listu št. 67, letnik 1922. V Uradnem listu št. 89, letnik 1922, je uredba državnega odbora, ki določa volivna okrožja in število poslancev za vsako volivno okrožje.

— Okrajna kmetiska zveza na Vrhniki priredi v nedeljo dne 31. decembra ob eni popoldne shod v dvorani Rokodelskega doma. Vršil se bo obenem občni zbor. Vsi člani uljudno vabljeni.

— Naročniki, pohitite z obnovitvijo naročnine! Radi nestalnosti naše valute in zopetnega dviganja cen pri vseh potrebinah je nujno potrebno, da se preskrbe naši časopisi kolikor mogoče naglo s papirjem. Zato pa treba denarja in zopet denarja. Kdor torej takoj plača večmesečno naročnino, pripomore svojemu časopisu, da se pravočasno preskrbi s papirjem. Kdor hitro da, dvakrat da, velja v sedanjih razmerah tudi pri plačevanju naročnine.

— Naročnina Domoljuba je za sedaj določena na letnih 24 Din. To ceno plačajo vsi, ki prejemajo list naravnost na svoj naslov. Vsi drugi naročniki, ki dobivajo časopis pri poverjenikih, pa plačajo znižano ceno 20 Din na leto, ker nam s tem prihranijo večje stroške pri zavijanju in poštnini. O nagradi, ki jo dobe poverjeniki (nabiratelji) za svoj trud, je pisal Domoljub v 43. številu.

— Gg. poverjenikom Domoljuba in Bogoljuba. Uprava naših listov prejema v zadnjem času po položnicah plačila za Domoljuba ozir. Bogoljuba, ki jih večkrat ne ve, kako vknjižiti, ker ni zadevnih pojasnil. Treba je namreč razločno povedati, je-li plačilo namenjeno za polovico leta ali celo leto, oziroma koliko izvodov želi kdo plačati celo oziroma polletno. Brez takega pojasnila je vsaka vknjižba pri skupnih naročilih naravnost nemogoča.

— Tangorro zadela kap. Italijanskega zakladnega ministra Tangorro, člana italijanske ljudske stranke, je zadela kap. Mussolini je pokojnikovi družini osebno izrekel sožalje.

— Ricinovo olje za poslance. 21. t. m. ob devetih zvečer je prišlo v stanovanje republikanskega poslanca Contija v Rimu več fašistov, ki so zahtevali da Conti spi je čašo ricinovega olja. Conti je brez drugega prijel čašo in spil, nato pa vprašal fašiste, če žele od njega še kaj. Fašisti so nato odšli.

— Novoletna voščila cenj. naših trgovcev in obrtnikov, v kolikor jih že niso naročili, sprejemamo še do včetrši 29. decembra zvečer. Ker pa je to najskrajnejši rok, prosimo, naj nam vsak odda tozadevno naročilo že dan poprej.

— Izkopane starine. Pri kopanju temelja za novi most čez Donavo pri Novem Sadu so v globlini 15 m našli star meč, bojno sekiro in razno orodje s turškimi napisl. — Najdbe so izročili belgrajskemu muzeju.

— Prvi ženski pravoslavni samostan v Jugoslaviji. Belgrajski listi poročajo, da je belgrajski patriarh Dimitrije določil samostan Jošenica v moravskem okrogu za prvi ženski pravoslavni samostan v Jugoslaviji. Voditeljica samostana bo igumanica Melanija.

— Nazarenci v Srbiji. V Belgradu so te dni zasledili tajno molivnico nazarenske sekte, pri čemer se je ugotovilo, da se je nazarenstvo pričelo širiti tudi v Srbiji. V Belgradu je nekoliko stotin nazarencov. To gibanje izvira iz Vojvodine, kjer je mnogo nazarencov. Njihov glavni vodja je neki Milan Dundjerov v Starem Futoku. (Nazarenci so verska sekta, katere prepoveduje svojim članom med drugim rabo kakršnegakoli moralnega orožja. Ta sekta je bila že v Avstriji prepovedana in nekaj nazarencov je bilo med svetovno vojno ustreljenih, ker se niso hoteli dotakniti orožja. Tudi v Jugoslaviji je bilo že nekaj vojakov obsojenih radi istega vzroka.)

— Berite časopise! V zadnjem času opažamo, da nekateri čitatelji prezro ravno najvažnejše beležke v naših časopisih, ki bi jih moral pazno prebrati vsak naš somišljenik. Urednik oziroma listova uprava pač nimata nobenega boljšega sredstva, s katerim bi se mogla bolje sporazumeti s svojimi čitatelji, kot svoj časopis. To velja za vse naše časopise.

— Umrl je v Milanu italijanski skladatelj in glasbenik Giacomo Orefice.

— **Proti imenovanju žensk v sodniške službe** se je izrekel odbor zveze češko-slovaških sodnikov, ki pravi v svoji izjavi, da so ženske vedno bolj občutljive kakor moški in da obstoja bojazen, da bi kot sodnice pri težkih prestopkih ne bile vedno objektivne. Tudi s fiziološkega stališča niso dana nobena jamstva, da bi mogle ženske vedno zadostiti zahtevam poslovnega reda, ne da bi jih bilo treba pogosto nadomeščati v uradu. Med vzroki navajajo sodniki tudi, da se ženske po poročilih ministrstev niso obnesle v konceptni službi.

— **Tihotapstvo volov na Reko.** Lásti poročajo, da se vsak teden vtihotapi preko naše demarkacijske črte okoli 300 volov na Reko. Tako vzdržujejo Reko tudi sedaj jugoslovanski tihotapci, kakor so jo za časa D'Annunzija. — Čudno, ve se za število vtihotapljenih volov, a preprečiti se ne da — — —

— **Olejšava Novega Sada.** Mestni svet v Novem Sadu je določil 32 milijonov kron za regulacijo cest.

— **Novo romansko kulturno in gospodarsko društvo.** V Rimu snujejo kulturno in gospodarsko društvo »Cristoforo Colombo«, okoli katerega so se dosedaj poleg Italijanov zbrali še Španci in vse špansko-ameriške države.

— **Grozen umor.** Pred dnevi je policija v Kölnu zaprla nekega trgovca s prešči, ki je pred 14 dnevi umoril v Siegburgu nekega belgijskega juvelirja. Morilec je priznal na policiji, da je truplo žrtve razsekal na kose in jih dal požreti svojim psom.

— **Ugodna vest za revmatike.** Z Blede, kjer se je bil nastanil po svojem prihodu iz Rusije, se je preselil v Ljubljano zdravnik-bakteriolog dr. Ivan Rahlejev, kateremu se je po mnogoletnih študijah posrečilo izumiti nov lek proti revmatizmu v sklepih in mišicah. Temu leku je dal z ozirom na sestavine ime: »Radio-balsamica«. Dosedaj je smel dr. Rahlejev predpisovati ta lek le sproti ter se je moral boriti z velikimi potekočami, preden mu je ministrstvo narodnega zdravja dovolilo, da sme ta lek izdelovati ter staviti v promet na debelo. Vsled odloka omenjenega ministrstva z dne 29. novembra t. l. Ap. št. 41.869 je slednjič dr. Rahlejev izvojeval dovoljenje, da more otvoriti biološko-bakteriološki laboratorij za izdelovanje omenjenega preparata ter se je odločil, da ga otvori v Ljubljani. O učinkovitosti preparata »Radio-balsamica« govore številne, zahvalna pisma ozdravljenih pacientov, kakor tudi potrdila medicinskih avtoritet. — V kratkem prične dr. Rahlejev z izdelovanjem leka v velikem obsegu. Že do danes mu je prišlo toliko naročil od vseh strani naše države in celo iz inozemstva, kjer je njegov izum zaslovel brez najmanjše reklame, samo po priporočilih zdravnikov in ozdravljenih bolnikov, da mu bo le težko sprva ugoditi vsem. Dr. Rahlejev izdeluje namreč lek osebno, ne-le radi tajnosti sestavin in načina prepariranja, marveč v prvi vrsti radi tega, ker more le osebno izdelovanje, katero zahteva bakteriološko znanje in izkustvo, jamčiti za pravilnost preparata. Preparat je sedaj patentiran v vseh državah Evrope in v glavnih civiliziranih državah na drugih kontinentih. Ko bo izdelana zadostna količina preparata, se bo isti prodajal razun v lastni zalogi, po vseh lekarnah v državi.

— **Nove peti »Univerzal«** se kurijo z žaganjem, premogovim prahom, črešlom, šoto itd. ali pa z drvmi, premogom itd. Deseturno gorenje žaganja in enakih odpadkov ne stane niti eno krono, pri uporabi navadnega goriva 50 odstotkov prihranka. Gore neprestano, brez dokladanja od 8 do 16 ur, po velikosti. Obenem so porabne za kuhinjo. S temi peči je doseženo največje štedenje. Mnogobrojna priznalna pisma na vpogled. Naročajo se pri tvrdki z železino Stanko Zargi & Co. Ljubljana, Sv. Martina cesta 15. 5566

Na obč. zbor Slomškove zveze!

Člani in članice »Slomškove zveze« so preživljali minulo leto težke čase. Ni bilo dovolj nad njimi glavarjev, nadzorikov, okrajnega in višjega šolskega sveta, po blejskih resolucijah so dobili še posebne špijone, ki jih postava ne pozna. In zakaj? Samo zato, ker hočejo, da bi ostala šola verska, in ker gredo v delu za narod s tistimi organizacijami in s tisto stranko, ki ima v programu enak cilj. Svetovna demokracija daje vsakemu državljanu svobodo prepričanja, v vsakem in političnem pogledu; po nji vsaka organizacija lahko svobodno zasleduje svoje cilje, le »Slomškova zveza« pri nas bi jih ne smela, dasi je od države zakonito priznana. Državljanji ki čut odrekajo Slomškarjem ljudje, ki same sebe smatrajo za državo, ljudje, ki proglašajo svoje strankarske cilje za državne in narodne. Slomškarjem ne pomagaj nič, ako prirejuje zborovanja s predavanji o kraljeviu Marku, nič jim ne pomaga, ako pošiljajo

udanosne izjave vladarju itd. — Ker ne klonijo tilnika pred režimom, so protidržaven element. Ko bi ne živeli v božični dobi, zapisali bi še marsikatero pikro, a sveti čas nam narekuje mir, sili nas k odpuščanju. Pohitimo pa v sredo vsi, ki nam je krščanska vzgoja mladine cilj in najsvetejši ideal, na zborovanje našega krščansko-mislečega učiteljsva. Pokažimo jim, da stoji za njimi vsa krščanska inteligenca in ž njo vred vse krščansko ljudstvo. Pozdravljeni nosilci Slomškovih idej!

Ljubljanske novice.

lj Generalni štab orjunašev za Slovenijo prestoluje v Ljubljani, kjer so jugofašisti do svoje zadnje blamaže v Šiški zagrešili marsikatero otročarijo in pa kak sentimentalni oklic. Polastiti so se nedavno nameravali tudi policijske oblasti, naker se jim je pa le povedalo, da je v Ljubljani policijski direktor še vedno g. dr. Guštin in ne orjunaš Joža Benzia, tajnik oblastnega odbora orjune za Slovenijo; ta je namreč nekega dne prišel s tovariši orjunaši v Tratnikov hotel in povedal, da bo od zdaj naprej on nadzoroval tujece. Pregledal je tujsko knjigo in se posebno zanimal za grafico Mecenija, katera je tisto noč prenočevala pri Tratniku. Ker poznamo energijo gospoda prvega državnega pravdnika Domenica, vemo, da bo orjunaška ofenziva na policijsko nadzorstvo tujecev v Ljubljani primerno po zasluženju nagrajena po tistih §§, kateri to določajo. Ker se oblastni odbor orjune za Slovenijo s sedežem v Ljubljani rad zavija v misteriozno ljubljansko megle, da bi bil bolj interesanten in pikanten, smo predri megle in poročamo, da tvorijo ta odbor sledeči jugofašisti: Franc Kranjc, predsednik, Atarje Ristič, podpredsednik, Jože Benzia, tajnik; ostali odborniki so: Vlado Galzinia; Dušan Česnik; Ernest Vudler, Alojzij Mlekuš, Franjo Perko, Jan Tonja, Franjo Kerkoc, Peterlin, ... Ljubo Jurkovič, Savelj Kolin; Branko Gular, Adolf Durnin, Lojze Zajc, Miha Čop in Slavko Znidaršič. Zadnji so sklenili, da bodo tudi v Davčah ustanovili orjunaški vaški odbor.

lj Požar v Gledališki ulici. Poleg Jakilove hiše v Gledališki ulici št. 10 je stala nizka lopa Pokojninskega zavoda, v kateri se kuha in tudi spe delavci. Dne 23. t. m. ob pol enajstih dopoldne je zapazil profesor Friderik Jugovič, da se iz lope kadi in je videl v njej razbeljeno peč. Gospod profesor je šel precej na pošto, da obvesti požarno brambo, toda trajalo je precej časa, preden je mogel govoriti z Mestnim domom. Medtem je že gorela lopa s plamenom in plamen je švignil tudi v pritičje, I., II. in III. nadstropje sosednje Jakilove hiše v Gledališki ulici št. 10. Prizadete stranke so znosile opravo iz stanovanj. Ob 12. je bil požar pogasjen; lopa Pokojninskega zavoda je zgorela do tal, gospod Jakil in njegove stranke imajo tudi zelo veliko škodo. Jakilova hišnica je obletala vse oblasti na rotovžu in jih opozarjala na nevarnost požara, ker je bila lopa naslonjena na Jakilovo hišo, toda sicer zelo sekantni mestni stavbinski urad ni ukrenil ničesar, da bi se bila lopa odstranila. Človeških žrtev na srečo ni bilo, toda če bi bilo gorelo ponoči, bi bile lahko nastale strašne katastrofe. — K temu požaru smo prejeli še naslednje dodatno poročilo: Največjo škodo je požar povzročil v I. nadstropju g. Praprotnikovi, kjer je zgorela kuhinja popolnoma z vso opravo, soba za služkinjo ter jedilna shramba, druga nadstropja pa so bila poškodovana v toliko, da so zgorela okna, vrata kuhinje ter stranski sob. Poleg tega pa so bila stanovanja in pohištvo kolikor toliko poškodovana od ognja in vode. Gasilna akcija je bila precej otežkočena vsled velikega dima. Škoda je precej velika in se lahko ceni nad pol milijona.

lj Telovadni odsek Orel Šišenske prosvete priredi na praznik sv. Stefana 26. t. m. gledališko predstavo »Tihotapci«. Prireditel se vrši v telovadnici lj. šole v Šiški. Začetek točno ob šestih zvečer. K obilni udeležbi vljudno vabi odbor!

lj 13. mesec se je izplačal za božičnico, sicer ne državnim uradnikom in nameščencom, pač pa vsem uslužbencom in uslužbenkam I. ljubljanskega delavskega konsumnega društva v Ljubljani, katerega načelstvo že tudi pripravlja moderno pragmatiko za svoje uslužbenke in uslužbenke.

lj Slovenaška krščanska ženska zveza priredi v času od Novega leta do Velike noči tečaj za praktična ročna dela. Pouk, ki se bo vršil v dvorani pri Križankah vsak ponedeljek od 6. do tri četrt na 8. uro in vsak četrtek in soboto od 6. do 9. zvečer, so prevzele prvovrstne moči. Pogoji sprejema in vrste ročnih del, ki se bodo podučevale, so razvidni iz načrta, ki je na vpogled v vseh ljubljanskih prosvetah in v orliški podzvezi. Javit se je treba do 30. decembra. — Predsedstvo SK22.

lj Družabni klub akad. starešinstva vabi vse svoje prijatelje na družabni večer ob osmih zvečer na dan sv. Stefana v verandi hotela Union. Lepa zabava. Godba. — Brez vstopnine. — Odbor.

lj Prosveta frančiškanske župnije ima odborovo sejo v sredo, dne 27. t. m.

lj Občni zbor Zveze sluškinj se bo vršil na novega leta dan ob pol 5. popoldne v društvenih prostorih v Alojzijevehi. Vse članice vljudno vabi odbor.

lj Spodnja Šiška. Z dnem 1. decembrom je na Celovški cesti št. 26. otvoril Mr. Ph. Ivan Jošt novo, javno lekarno za šišenski okraj in okolice. Mnogo let so se le-ti potegovali za njo, ker je bila in je lokalno zelo potrebna. Zelje so se jim uresničile in prebivalstvo okolice je jako zadovoljno s to novo pridobitvijo.

lj Policijska kronika. Pogreša se 11 letni Jožef Škerl že od 3. novembra. Kdor o fantu kaj ve, naj to naznani policiji. — Dalje se pogreša že od 1. novembra železniški delavec Ivan Ščuka, doma iz Saleza pri Sežani, ki je kasal že 2 meseca znake umobolnosti. — Pri »Amerikanec« v Florjanski ulici je bilo sluškinji Martji Linček ukradeno perilo v vrednosti 1200 K. — Apolntji Dolžan je bila ukradena ročna torbica, v kateri je imela 960 kron denarja. —

lj Vloge na tekoči račun pri Mestni hranilnici ljubljanski. Kakor se nam poroča, je ministrstvo trgovine in industrije dovolilo Mestni hranilnici ljubljanski, da sme poleg hranilnih vlog sprejemati tudi vloge na tekoči račun. Glej in-serat v današnji številki lista!

lj Koncert v hotelu Tivoli. V ponedeljek dne 25. in torek dne 26. decembra t. l. od 15. do 20. ure. Godba dravske divizije. Vstopnina prosta. Se priporoča Vek. Dolničar. 5594

Razne novice.

r Kaj morajo znati dekleta? Nek nemški pedagoški list piše, da je treba dati dekletom primerno šolsko izobrazbo. Poleg tega jih je treba naučiti kuhati, šivati in prati. Treba jih je naučiti štediti, da bodo vedele, da je plačana navadna obleka boljša in lepša kakor pa svileta na dolgu. Vedeti morajo, da je zdravo polno lice več vredno, kakor pa prazna lepota, dosežena z raznimi kosmetičnimi sredstvi. Naučiti se morajo tudi nositi močne čevlje. Dekleta naj znajo kupovati, računati in vse hišne posle. Ako imajo denar, naj se uče klavirja in slikanja. Naj vedo, da je pošten obrtnik več vreden kakor bogato oblečen postopač. Naj vedo, da ni sreča v zakonu odvisna od razkošja in mozevih noveev, temveč samo od njegovega značaja. Ako bodo vse to vedele, se lahko poroče in bodo našle svojo srečo.

r Čuden znanec. Pred francoskim zunanjim ministrstvom je vsak dan pričakoval ministrskega predsednika Poincareja slabo oblečen človek in ga pozdravljal: »Dober dan, gospod Poincare!« Končno je vzbudil tudi pozornost policije, ki je tajnostnega človeka aretirala. Ko so ga vprašali za vzrok njegovega obnašanja, je samo izjavil, da se piše Jean Hidon. Tudi Poincare se je zanimal zanj ter mu poslal malo vsoto denarja. »Sporočite gospodu Poincareju mojo zahvalo,« je rekel Jean Hidon policiji z globokim spoštovanjem. »Recite mu, da sem kaj takega od njega pričakoval.« Ko je nato zapustil policijski urad, je odšel naravnost v restavracijo.

r Vrednost obleke so spoznali najmodernejši berlinski lopovi. Berlinska policija je namreč našla v snegu že več nezavestnih oseb v sami srajci, ki so jih berlinski lopovi ponoči napadli, onesvestili in jim oropali vso obleko.

r Kje bi bilo boljše? V neki fini francoski družbi se je govorilo o raznih stvarih, toda ne vedno dostojno. Nekoč so govorili tudi o raju in peklju ter je vsakdo povedal o tem svoje misli, razen nekega drugače zelo pametnega gospoda. Ko so pozvali molčečega gosta, naj pove svoje mnenje o raju in peklju, je dejal: »Radi klime bi vsekakor želeli, da pridem v raj, toda radi družbe želim, da pridem v pekel.« Navzoči so šalo razumeli ter so pričeli govoriti o drugih stvareh.

r Izredna ženska. Slavna francoska umetnica Sarah Bernhardt je že okoli 80 let stara. Nastopa z neumorno in vedno enako žilavostjo in neumnostjo še danes, in sicer v velikih vlogah. Dne 19. t. m. bi bila imela nastopiti v vlogi v neki noviteti Sacha Guitryja. Umetnica pa je hipoma zbolela. Vendar je že v dveh dneh pri-ljčno ozdravela in najbrž zopet kmalu nastopi. O njeni boleznii se izdajajo buletini kakor o kaki kraljici. Podpisani so trije zdravniki. Res občudovanja vredna žena.

r Proti beračem in pregrehi na rimskih cestah. Rimske oblasti so začele križarsko vojsko proti pouličnim beračem in pouličnim ženskam. Listi poročajo, da je med berači dosti takih, ki imajo lepo premoženje in ki posedajo denar na oduške obresti. Med pouličnimi prostitutkami pač ni takih, zato pa roji okoli njih cel trop parasitov oziroma parasitini: stanovajska gospodinja, šivilja, ki vsak večer posebej izposoja obleko itd. Na tisoče teh ponesrečenih sluškinj in podobnih žrtiev velenesta so izgnali v domače občine.

druge oddali v bolnišnico in podobna žalostna zatočišča, a vendar po ulicah še vedno mrgoli teh nesrečnic.

r Boj proti alkoholizmu na Švedskem. Švedska vlada je izdala pred dnevi podrobno poročilo izida glasovanja o prepovedi alkohola na Švedskem koncem avgusta t. l. Za prepoved alkohola je glasovalo 889.078 volivcev, proti pa 924.874. V Švedski imajo tudi ženske volilno pravico in je zanimivo, da je 57 odstotkov žensk glasovalo za prepoved alkohola, od moških pa samo 41 odstotkov. Četudi v Švedski ni prepovedan alkohol, je vendar v Stockholmu veliko manjši odstotek pijancev (1,6 na 100 prebivalcev), kakor pa v Kristijaniji (Norveška) s 5,3 odstotki ali pa v Helsingforsu (Finska), kjer obstoje veliko ostrejši zakoni proti alkoholu. To je radi tega, ker se vodi v Švedski prava krščanska vojna proti alkoholu v šolah in sploh med mladino. Z ozirom na izid glasovanja ostane v Švedski staro stanje, po katerem se mora piti žganje le z legitimacijo, ki se zelo težko dobi, medtem ko se lažja vina, piva do 3 odstotkov prodajajo brez legitimacije, toda samo v državnih monopolskih trgovinah.

r Uspehi ruske arktične ekspedicije. Iz Moskve poročajo: Arktična znanstveno-industrijska ekspedicija se je te dni vrnila v Moskvo. Ekspedicija je bila tri leta zunaj in je preiskala ozemlje in obale Belega morja od Arhangelska do zalivov Kanadalak in Onega, kakor tudi polotok Kola. Njeni znanstveni in gospodarski uspehi so zelo znatni. Med drugim je ekspedicija bistveno popravila zemljevid polotoka Kola, našla nove rude in mineralije. Zelo bogati so uspehi, tičejo se faune Belega morja in flore visokega severa. Razen tega so dognali nov način za izdelavo ribjega olja ter name-ravajo ob severnem Ledenem morju ustanoviti veliko tovarno za ribje konzerve.

r Sedem milijard dolarjev so izdali ameriški turisti leta 1922 v Evropi. Ta vsota je sedemkrat večja kakor pa francoski dolg Zedinjenim državam. Skoro vsi milijoni so bili potrošeni v evropskih glavnih mestih. Te izdatke je proračunala American Hotelmens Association in se smatra ta proračun za zelo zmeren. Objavili so tozadevne številke ameriški hotelirji v svrhu propagande proti potovanju Amerikancev preko morja.

r Vesna žena. »Ali nisem škrapna? Že sinoči sem ti zašla luknjo v žepu!« — »Prav, prav! Ampak, kaj si pa imela opraviti v žepu, da si našla luknjo?«

r Predolge hlače. Krojaški mojster zmerja vajenca: »Hlače so zopet pol metra predolge! Takoj napravi krajše!« — Vajenec: »Koliko pa naj odrežem?« — Mojster: »Hm, takole en centimeter!«

Gospodarstvo.

g Italijansko-češkoslovaški dogovor glede tržske luke. Dne 21. t. m. je češkoslovaško-italijanska gospodarska konferenca v Trstu dovršila svoje delo ter se je pogodba še istega dne podpisala. Glasom italijanskih listov določa pogodba: V tržski luki se za češkoslovaško blago pristojbine za vskladit-sčenje, ležarina itd. znatno znižajo; jadranska pristaniška tarifa se za 69 predmetov češkoslovaške trgovine zniža za 60 odstotkov, obnove se direktni tovarni vlaki med Trstom in Češkoslovaško; italijanske paroplovne družbe dovolijo za prevoz češkoslovaškega blaga temeljem posebnih dogovorov znižano vozino; urede se telefonske zveze med Italijo in Češkoslovaško ter se zgradi nova zveza, ki ne pojde preko jugoslovanskega ozemlja; za brzojavni promet med obema deželama se dovolijo razne olajšave ter se ustanovi nova brzojavna in radiotelegrafična zveza med Rimom in Prago; za potne liste se medsebojno dovolijo znatne olajšave.

g Žitni trg. Na novosadski produktni borzi notirajo sledeče cene: pšenica 17—17,20 K, rž 13,48 K, oves 11,48 K, kornuza 11,30 K, pšenična moka št. 0 23,80 K.

— Tovarna Arko se nahaja v Zagrebu, Vlaška ulica 116, ter obstoja iz tovarne in rafinerije za žganje, tovarne za peneča vina, tovarne likerjev, tovarne za eter, tovarne za kemične produkte, veležganjarne, vinskih in sadnih destilatov ter veletrgovine z vinom in žganjem. Tvrdka da se je ustanovila l. 1867. po četu današnjega lastnika, pokojnjem Miju Arko. Od l. 1910. jo vodi sedanji lastnik sam. Od tega časa se tudi začela veličasten procvit tvrdke. V teku malega števila let, so se vse gori navedene tovarne zgradile po najmodernejših zahtevah tozadevne stroke ter postavile v obratovanje. Tudi tovarna špirita in rafinerija, ter tovarna penečih vin se radi svoje moderne ureditve ter z ozirom na svojo kapaciteto smatrajo za največje in najpomembnejše svoje vrste v Jugoslaviji. Ta tovarna proizvajajo v državi največ alkohola in najboljše kakovosti, ker ji najmodernejša strojna ureditev omogoča proizvajanje najčistejšega alkohola, ki odgovarja t. zv. švicarskim uzancam t. j., da je brez vsake primesi oljnatih odpadkov. Ta prvovrstna kvaliteta alkohola in žganjarna konjaka, omogoča tovarni Arko proizvajanje pr-

vorazrednih likerjev, ki so priznani in priljubljeni ne samo pri nas v domovini, temveč tudi daleč preko naših mej, celo v prekomorskih krajih tako, da so likerji Arko znani danes že na angleških in južnoameriških krajih. — V zadnjem času je tovarna dala v promet prvovrsten kvas, ki je po kakovosti enak svetovnim znamkam, posebno pa dunajskemu kvasu, katerega se pri nas veliko zahteva, ter si je zato tudi hitro osvojil naše trge. Tvrška Arko si prizadeva, da proizvajajo špirit sama dalje predeluje, razen tega pa posveča veliko pozornost tudi izdelavanju postranskih proizvodov ter se bo njen popolni program šele v doglednem času izvršil popolnoma. — Vsa tovarna je urejena na pogon s paro in elektriko, katero proizvaja sama. Tovarna potrebuje na leto okoli 4500 vagonov sirovih sirovin ter zaposluje okoli 500 delavcev v vseh svojih oddelkih. — Tvrška vodi še vedno po utemeljiteljno ustanovljeno trgovino z vinom ter ima veliko moderno urejeno klet. — Razen v Beogradu, kjer ima podružnico v Kosovski ulici št. 53, ima tvrška zastopnike v vseh večjih mestih Jugoslavije, ravnotako pa tudi v inozemstvu, posebno v južni Ameriki, svoje reflektante. 5596

BORZE.

Zagreb, 23. dec. (Izv.) V današnjem prostem prometu je tendenca od včerajšnjega dne nekoliko slabša. Dolarji so se plačevali od 360—364, deviza Newyork od 360—368, Italija 18.70—19.10, lire 18.50—18.80.

Curih, 23. dec. (Izv.) Na današnji predborzi je notirala deviza Zagreb 145.

Prosveta.

pr Hermann Wendel: *Kreuz und quer durch den Slavischen Süden*. Frankfurt a. M. Frankfurter Societätsdruckerei, Abteilung Buchverlag. Str. 300. Cena 6 M s 60 odstot. pribitkom.

Knjiga obsega tri potovanja, prvo Von Marburg bis Monastir, drugo Von Belgrad bis Buccari in tretje Krainer Tage. Prvi dve potovanji iz l. 1920 in 1921 sta izšli že v knjižni obliki, letošnje poletne dneve, ki jih je Wendel preživel med nami, smo brali v Prager Pressi. Prvi dve knjigi, kakor pravi predgovor, sta pošli in avtor je privolil v novo izdajo, izpopolnjeno s »Kranjskimi dnevi«. Tendence knjige je pokazati Nemcem naše kraje in njihovo življenje in tako odstraniti razne predsodke, ki jih je vstvarila prošlost.

Knjiga bo gotovo dosegla svoj namen. Saj je tako pisana, da živis s pisateljem od prvega koraka do zadnjega, od prvega zavzetja do bridkotrpke resignacije ob slovesu, ko zaropotajo železniška kolesa skozi karavanski predor.

Kranjski dnevi! Ljubljano je obiskal že kot znanec in jo ob svojem drugem obisku gleda skoro bi rekel z zaljubljenim očesom. Na Vodnikovem trgu vidi vrvenje, a ne one pestrosti kot v južnovzhodnih krajih naše države — narodne noše ni več; ob pogledu na Vodnika se spomni naše literature, citira Prešernov epigram na »preoblečenega menišča«, pove svojo sodbo o Prešernovem spomeniku in ko gre po ulici, pogleda v škofijsko palačo, se vstavi ob magistratu, misli na predpotresno prošlost in med »kamnitimi zabojci v Stritarjevi ulici zaželi novega potresa, da bi prišel pravi okus spot do veljave in se pošteno realiziral.

Velesejmi! Ob otvoritvi je bil zraven in apostrofiral ob tej priliki republikanako Nemčijo, naj se pride les učiti demokratičnosti. In poje slavospev slovenski podjetnosti, krepko poganjajoči industriji.

Iz gnječe sejma je odšel na Gorenjsko in s paznim očesom ošvrkal in karakteriziral miljejnost in ljudi. Bohinj in Bled in Jesenice in Tržič in Kranjčanov tudi ni prezrl. Ob priliki slovesnosti Narodnega doma fih je karakteriziral, posebej pa omenja le enega, ki je v Kranju nad Kranjem — und Dr. Ivan Pregelj, von Isonzo gebürtig, aber in Krainburg siedelnd, ein Lyriker und Romancier von Geschmack und Haltung.

In še Prešerna se spomni in Jenka, ki počivata tam gori.

Potem pa v Škofjo Loko in skozi prvo jesensko vzdušje po sorški dolini v Selca h Krekovi slavnosti. Ob tej priliki označi Kreka in njegovo delo, z eno potezo poda Korošca in Finžgarja. Ob tej slavnosti diha vsa Gorenjska in n. ša organizacija.

Pendant Gorenjske — Dolenjska. Tudi njo je obiskal in z istim zavzetjem ko ono. Pod geslom: Cviček, cvičkal je prišel v Pusti javor, opazoval vasi in vasice — ljudi, ki jim je cviček dal drugo srce ko Gorenjcem, opazoval je kozolce in še marsikaj. Na Turjaku se je pomudil, dal reminiscencam na turške čase slovo in se vživel na Rašici v našo reformacijo, se spomnil v tem »literarnem kotu Slovenije« Levstika in Stritarja (na Skrabca ga očitno niso opozorili!). Obiskal je še Muljavo, se oglašil v Jurčičevi rojstni hiši, orisal njegovo pokrajino, videl — 40letnica pisateljeve smrti je bila one dni — kak je Jurčič prodrl v ljudstvo, in bil je gotov, da bo deseti

brat slovenska povest, dokler bo še kdo po slovensko govoril. Tudi Stično je posetil in potem preko Zagreba v Brežice, Krško, Kostanjevico, Belo Krajino in v Novo mesto, odkoder je prispel po noči v Ljubljano, kjer ga je misel na slovo spravila ob pravo dobro voljo.

Tako je Wendel hodil skozi naše kraje in videl in opazil je mnogo in mogoče še marsikaj, kar je doslej celo našim domačim očem ušlo. Slika, ki jo je dal Wendel s svojim spretnim peresom Nemcem o nas, je skozi simpatična in mislim, da se bomo tudi mi ob Wendlovih knjigah zavedli, da Slovenci smo in nas ni treba biti tega sram ne v mejah svoje države in ne pred zunanjim svetom.

L. pr Most v življenje. Spisal duh. svetnik Ant. Čadež, katehet v Ljubljani. Založila Prodajalna K. T. D. (Ničman) v Ljubljani. Natisnila Jugoslovanska tiskarna. 1923. Vel. osmerka, str. 140. Cena 16 Din; po pošti (še denar naprej) 17.50 Din.

Rešitev socialnega vprašanja skušamo doseči — tako se zdi — preveč enostransko. Vsakdanji kruh, lagodno življenje, dobra služba — to so skoraj edini problemi današnje v materijo zatopljene družbe. Kultura srca se zanemarija. Prizadevanje za gmočne dobrine, za urno preskrbo otrok, ki naj po želji v delu zakopanih roditeljev čimprej pridejo do lastnega kruha, odrija velevažno vzgojno dolžnost v stran. Če starši in drugi vzgojevalni upravičenci pozabljajo na notranjo izolico otrok, če ne znajo ali pa ne marajo plemeniti otroških src, če ne utrjujejo z besedo in zgledom mladine za borbe in nevarnosti v življenju, so nevesti svojemu poklicu, ki so ga prevzeli, ko so stopili v zakon.

Naša izobraževalna društva skušajo marsikaj dopolniti in nadomestiti, kar se je v rodni hiši zamudilo ali zanemarilo. Ali tu! to izobraževanje je morda enostransko, osobito če se skuša ustrezati le bolj želji po zabavi. Predavanj z izrecno vzgojno tendenco — povsem sediti — ni veliko.

Tozadevnim nedostatom utegne odpomoči vzgojna knjiga »Most v življenje«, ki je spisana prav z ozirom na današnjo mladino in na današnje razmere. Pisatelj je uporabil — kakor je navedeno v knjigi — mnogo priznanil najnovejših vzgojnih del, pa tudi važnejše slovensko pedagoško slovstvo.

Namen knjige je označen v uvodu tako-le: »Vzgojna beriva Slovenci občutno pogrešamo. Če nudim širši javnosti kolikor toliko sestavno in skladno urejena navodila za krščansko življenje, upam, da vsaj nekoliko zamašim vrzel na polju slovenskega vzgojnega slovstva.

Knjiga, ki je pod svetlečnega zbiranja in praktičnega poučevanja, naj bi bila predvsem v pomoč gojenkam v njihovih dekliških, gospodarskih in tem podobnih šol. Te sem imel v prvi vrsti pred očmi. Rabila se bo pa s pridom (vsaj deloma) v vsaki šoli zadnje leto pred odhodom v življenje. Posluževale naj bi se je pri vzgoji osobito matere; koristila bo pa vsem vzgojiteljem. Tudi predavateljem po izobraževalnih društvih bo prav prišla...«

Založništvo (Prodajalna K. T. D. - Ničman v Ljubljani) moramo biti hvaležni, da je v teh težkih časih oskrbelo tako lepo knjigo, ki je kot navlašče primerna za novoletno darilo.

pr I. številka »Socialne misli« l. 1923 je danes izšla in se naročnikom razposlala. — Predstavlja se nam v novi obliki s platnicami, ki jih je z vso eleganco in simbolično pomembnostjo modernega stila narisal gosp. Spacapan iz Gorice. Risba, klas s srpom, pomeni: »Kdor seje, žanje«. — Iz vsebine bo politično javnost brez razlike najbolj zanimal članek dr. I. Hohnje o »Pripravah za konkordate, v katerem so v naši javnosti v prvi objavljeni sklepi pripravljalnega odbora za konkordat v Beogradu. — Temeljneje pomena je razprava dr. P. Tomina o F. M. o »Smernicah krščanske politične stranke«. — Dr. Josip Jeraj obravnava važni problem »Socialna načela v državni vzgoji«. — Važen donesek k zgodovini emotne delavске fronte v Sloveniji objavlja Mihael Mošker o. — Novost za nas je tudi situacijska slika o italijanski ljudski stranki v sedanjem momentu od Janka Kralja iz Gorice. — O gospodarski politiki ruskih sovjetov razlaga svoje misli Boris Slajmer. — V pregledu imamo: Vladna kriza (Fr. Smodej) — Svetovna politika (Cosmopolita) — Preobrat na desno (Franc Terseglav) ter zanimiv aktualen drobiž. — Cena »Socialne misli« je letos 40 Din.

Narodno gledališče.

Predstave Narodnega gledališča v Ljubljani za časa božičnih praznikov. Med Božičem in Novim letom vprižori drama božično povest Pavla Golie Peterčkove poslednje sanje in sicer na Sveti dan, na Stefanov dan, na starega leta in na novega leta dan, vselej ob treh popoldne. Igra je letos nekoliko spremenjena. Avtor je napisal k njej prolog, kapelnik g. Balatka pa je uglasbil nekaj mest, predvsem ples meglice v tretji sliki. Vse te

vprižoritve so vrše izven abonmanov. Na Sveti dan (25. t. m.) ob osmih zvečer igrarajo v dramo zabavno rusko komedijo »Svato Krečinskogo« (izven), v operi pa pojo ob pol osmih opero »Carmen« (izven), na Stefanov dan (26. t. m.) se vprižori v dramo ob osmih zvečer veseloigra »Jack Straw« (izven), v operi pa ob pol osmih domača slovenska opera »Gorenjski slavček« (izven). V četrtek 28. t. m. igrarajo v dramo ob osmih zvečer Cankarjevo dramo »Kralj na Betajnovi« (red D) v operi pa gostuje kot »Madame Butterfly« znamenita ruska pevka gospa Ada Poljakova (red B). Začetek ob pol osmih. V petek, 29. t. m. se vprižori v operi »Gorenjski slavček« ob pol osmih zvečer (red E). V soboto, 30. t. m. igrarajo v dramo ob osmih zvečer Molnarjevo zanimivo predmetno legendo »Lilium« (red A), v operi pa se poje ob pol osmih zvečer »Carmen« (red D). Na Silvestrov večer se ponovi v dramo ob treh popoldne, kakor je že zgoraj omenjeno božična povest »Peterčkove poslednje sanje«, v operi pa vprižore ob šestih zvečer »Gorenjskega slavčka«. Na novega leta večer je v dramo ob osmih »Lilium«, v operi pa ob pol osmih »Prodana nevesta«. Predstave na starega in novega leta dan se igrarajo izven abonmanov.

Sprememba opernega repertoarja. Gostovanje gospe Ade Poljakove kot Madame Butterfly za red A. Na Sveti dan 25. t. m. se poje mesto opere »Carmen« opera »Madame Butterfly« z gospo Poljakovo za red A. S tem hoče gledališka uprava omogočiti, da bodo deležni čim prej vsi gledališki abonenti gostovanja gospe Ade Poljakove, ki je povabljen, da gostuje že koncem tekočega meseca v Beogradu. Začetek ob pol osmih.

Ivan Cankar: KRALJ NA BETAJNOVI.

Drama v treh dejanjih.

Ta drama Jožefa Kantorja, oštrija in kmečkega mogotca, ki kraljuje na Betajnovi, zakotni slovenski vasi, sloni na šekspirskih temeljih. Paralela s Hamletom se kar vsiljuje. Kakor kraljuje tam mož, ki ima umor svojega brata na vesti, tako se je tudi tu povzpel Kantor do bogastva in ugleda in šel nevzdružno svojo pot preko trupel, kar mu očita študent Maks, pristna hamletska figura. Strahovi se plazijo po tem domovanju, iz Nininih oči strmi v nočnih urah groza njenega očeta, Kantorjeve žrtve. Vendar Kantor kraljuje, triumfira, hodi pot zmagovalca do tistega večera, ko mu Maks strga krinko z lica. V Hamletu zaigrajo igralci po Hamletovem ukazu kralju njegov zločin, da zbeži pred zrcalom svoje vesti in se s tem izda. V Kralju na Betajnovi pripravi Maks Kantorja do tega, da se priplazi k Maksovemu očetu in ga hoče zadaviti, kakor je zadavil svojega brata. Neizbežna sila morda istega položaja, istega časa in namena mu sriji prste k drugemu umoru. Ko zasveti luč, se zdrzne in spozna, da se je izdal. V Šekspirjevi drami je Hamlet tisti, ki začrta igralcem njih igro, da strica razgali, v Cankarjevi drami je pa Maks oni, ki vzbudi v Kantorju speči instinkt morilca v polumraku, da se mu potem v luči zameje in mu pove: zločinec si.

Potem tečejo poti obeh iger narazen. Maks pade, Kantor ga ustrelji s puško ženina svoje hčere, Bernota, na katerega pade potem sum, ker je tudi Maks ljubil Kantorjevo hčer.

V tretjem dejanju se pa kažejo trije konci: Tolstega motiv iz »Moči teme«: Kantor bi se spovedal svojega greha in vzel pokoro nase; blaznost morilca, ki se zruši pod težo svojega zločina; cinizem zločince, ki tava svojo pot naprej. Škoda, da je Cankar prva zaključka samo razočaril in se odločil za tretji izhod, ki pusti v gledalcu disharmonijo v duši in ne dovede igre do tiste višine in ubranosti, ki bi jo moglo dati bogastvo dejanja in motivov v igri.

Igra je bila dobro vprižorjena. Kantorja je igral g. Skrbinešek, ki je vodil režijo, v vsej demoničnosti. V vprižorih s svojima dečkoma, ki tudi zaslužita pohvalo, je bil sijajen. Samo nekaj mi ni ugajalo: njegovi prehodi in način igranja v afektu žalosti in obupa. Tisti globoki jok, ki je za Skrbineška značilen v takih momentih, ne sodi za moke Kantorjevega kova. Sicer je bilo to opaziti le pri premijeri, dočim se je pri reprizah to zboljšalo.

G. Železnik kot Maks je bil izboren in je pričakovati od njega še lepih kreacij. Tudi g. Lipah nam je skušal župnika približati, da bi videli v njem siromaka, ki za novi farovž in hlev, ki mu ga obljubi Kantor sezidati, zatise oči pred mogotčevim hudobijo, a v sebi čuti še vedno odpor proti njemu. Ni župnik tisti, ki daje blagoslov Kantorjevemu početju, sam kmet med kmeti, siromak med siromaki, se je uklonil pod Kantorjevo mogočnostjo... Če je kaj odbijajočega v tej figuri, leži to v Cankarjevi karakteristiki te osebe, v kateri se je boril do župnika v »Hlapcih«.

Zelo dobra je bila ga. Šaričeva v vlogi Francke zadržano bolestjo hčere v tem strahotnem domu zločince, ki išče zadnjega zavetišča v njeni ljubezni in bi jo tudi ona dala, če bi se oče z izpovedjo in priznanjem svojega zločina očistil in spokoril. Pohvaliti moramo tudi go. Wintrovo in gdč. Gabrijelečičevo, ki sta z drugimi vred pomogli igri do tiste višine, ki jo je za časa prvih vprižoritev pred leti vkljub Borštniku naša kritika spregledala.

Dr. A. R.

Socialni vestnik.

Vprašanje osemurnega delavnika.

Po vseh državah se opeza močna tendenca osvoboditi se splošno in brezpogojno veljajočega 8-urnega delavnika, kakor je bil po svetovni vojski od mednarodnega urada za delo v principu sprejet skoro za vse kulturne države sveta. Ni nobenega dvoma, da se za odpravo šablonskega osemurnega delavnika zavzemajo predvsem krogi veleindustrije predvsem iz razloga povečanja svojega dobička, vendar pa se ne da tajiti, da se deloma teženje po reformi delovnega časa uveljavlja tudi iz realne gospodarske potrebe po povečanju upadajočih svetovne produkcije. V tem smislu so se za reformo delovnega urnika izrekli tudi mnogi socialistični teoretiki, predvsem Maj Cohen.

Principielno, se nam zdi, je to vprašanje najbolje obdelal Janko Kralj v 7-8. številki »Socialne misli« 1922. On šablonski osemurni delavnik po pravici ne šteje med absolutne normalne postulate socialne zaščite delavstva, pač pa mu velja kot potreben v obstoječih socialnokrivčnih razmerah. Pregnantno pravi med drugim: »Edina funkcija osemurnega delavnika je, da je obramba človeka pred izkoriščanjem po tvari.« Treba danes, ko potreba po povečanju produkcije kliče po reformi delavskega urnika, problem postaviti tako: »Kaj storiti, da delojemalci ne bodo več potrebovali osemurnega delavnika, da branijo svojo ekzistenco?« Katera jamstva zadostujejo proletarcu, da se spusti v razpravo o novi ureditvi delavnika?« Avtor prihaja do zaključka, da je neobhodni pogoj za tako dalekosežno reformo pravična socialnopolitična zakonodaja potom konstitucije delavskega stanu v obligatorične avtonomne strokovne zbornice in zaključuje:

»Takrat bo družba po znanstvenih, predvsem fizioloških in socialnih kriterijih določila po posameznih gospodarskih panogah in strokah ono mero dela, ki je mogoča in družabno potrebna. Na mesto šablonsko izenačujočega koeficienta obrambno sredstvo službe osemurnega delavnika bo stopil pravično diferenciran strokovni delavnik. Takrat bodo delovni stanovi sami zaklicali: Zbrišite šablonski delavnik. Bil je nujno zlo. Zdaj ni treba več, da se delovni človek brani kakorkoli pred izkoriščevanjem po kapitalu. Naj gre torej osemurni delavnik k bojni sekiram in k rimskim zakonom o zemljiški reformi in muzej svetovne kulture. Tam naj priča o borbi, ki so jo bili industrijski sužnji za temeljne pravstvene postulate človeka in družbe na prevалу med kapitalistično in socialno dobo.«

Toliko glede teoretične strani tega vprašanja, ki se je obravnavalo 13. decembra t. l. tudi v nemškem državnem gospodarskem svetu. Podlaga razpisu je bil zakonski predlog socialnopolitičnega odseka, ki je s 14 glasovi proti 12 sklenil, da naj se splošno zakonito določi 48-tedenski delavnik izključivši odmore. V generalni debati je Max Cohen izjavil, da je principielno proti šablonskemu 8-urnemu delovniku, ker je podaljšanje delovnega časa eno izmed glavnih sredstev v svrhu povečanja produkcije, da pa more podaljšanje izvirati samo iz lastne uvidevnosti delavstva v velike potrebe sedanjega časa v Nemčiji. Dr. Habersbrenner je v imenu delodajalcev industrije izjavil, da priznava kulturnosocialni pomen osemurnega delovnika, da pa produkcija Nemčije nujno terja bolj elastično tolmačenje osemurne delovne norme. Znani Siemens je izjavil, da gre bolj za intenziteto in sposobnost delavca nego za delovni rok. Imamo obrate, ki ravno toliko in ravno tako dobro producirajo pod 8-urnim delovnikom kakor pred vojsko. Vendar pa je celotna produkcija padla; on jo ceni na 70% predvojne iznosa. Becker, zastopnik delodajalcev od trgovine, je dejal, da se mora delovni čas reformirati le v sporazumu z delavstvom; pametni ureditvi škoduje takozvana »Scharf-maherija« izvestnih veleindustrijskih krogov, kakor n. pr. Stinnesa. Umbreit v imenu delavstva izjavi, da delavstvo ne more pristati na stališče veleindustrije, ki hoče 8-urni delovnik sploh odpraviti. Vendar pa ni res, da hoče delavstvo osemurni delovnik shematično uveljaviti. Vendar pa se morejo statuirati izjeme od 8-urnega delovnika samo v popolnem sporazumu z delavstvom dotične stroke.

To pametno stališče so vsi sprejeli. Tako se vidi, da se tudi to kočljivo vprašanje pri visoki razviti državni in socialni zavesti, kakor jo imajo Nemci, vendarle da pravično rešiti.

Cerkveni vestnik.

e Cerkev sv. Jožefa. V nedeljo, dne 24. t. m. med sv. mašo ob pol 11. uri kratka pridiga, nato litanije sv. Jožefa. — V ponedeljek na Božič, polnočnica, ena sv. maša s petjem. Druge sv. maše se prične ob 5., ob 8. uri slovesna petja sv. maša z leviti, zvečer ob šestih pete lavretanske litanije. — V torek na god sv. Stefana, nedeljski bogoslužni red, zvečer ob šestih pete litanije.

Orlovski vestnik.
Orel Krakovo-Trnovo. Četrtnedni redni občni zbor odseka se vrši v torek, dne 26. t. m. ob desetih dopoldne v dvorani Kolesijske ulica 1. Udeležba za vse člane po Poslovniku strogo obvezna, starešine vabljeni. — Odbor.

Učiteljski vestnik.
Člani »Slomškove Zveze«, ki pridejo že v torek zvečer v Ljubljano, imajo tovariški sestanek v Unionu. — V sredo, t. j. 27. t. m. ob devetih dopoldne se vrši v Akademskem

domu v Ljubljani občni zbor po že objavljenem dnevnem redu. Tudi letošnji občni zbor utegne biti prav zanimiv, naj ne bo tedaj člana, ki bi ostal doma. — Vsi za enega, eden za vse!
Odbor.

Polzvedovanja.
Našel se je dne 23. t. m. dopoldne pred sodniško bel vezem prt; kdor ga je izgubil, naj se oglasi prihodnjo sredo od 12. do 1. popoldne v barakah za perice pri učiteljski pri Ceolliji Leben iz Bizovika št. 9.

LEPOTA? SVEŽOST MLADOSTI? Priljubljena zunanost? Vse to si lahko prihranite in za-
branite prerano ostarelost edino z racionalnim
negovanjem vašega obraza, vašega telesa, vaših
las in zob! Izrednega delovanja so že nad 25 let
priljubljeni Elza-izdelki za negovanje lepote: Elza-
obrazna in kožo obnavljajoča pomada (2 lončka z
omotom in poštino 25 Din), Elza-pomada za rast
las (2 lončka z omotom in poštino 25 Din), Elza
lilijno milo lepote (4 kose z omotom in poštino
35 Din) in drugi Elza-izdelki, kakor Elza čvel za
lase, Elza-voda za usta, Elza-kolonska voda itd;
Lekarnar EUGEN V. FELLER, STUBICA DONJA,
Elza trg št. 134, Hrvatsko.

Meteorološko poročilo.
Ljubljana 306 m n. m. v. l.

Čas opazovanja	Barometer v mm	Termometer v C	Velikost difuznosti v O	Nabe, vetri	Vrednost v mm
22.12. 21 h	787.8	11.8	0.5	obl. jvzh.	
23.12. 7 h	736.7	10	0.5	obl. jzab.	0.8
23.12. 14 h	735	19	0	obl. jzab.	

STENSKI KOLEDAR 1923
(oblika 36/30.5 cm)
Izdala in založila
JUGOSLOVANSKA TISKARNA
LJUBLJANA
Cena izvodu 6 dinarjev - Trgovci znaten popust

Automobili
Kolesa
Pnevmatike

PREDNAZNANILO.
TVRDKA
J. GOREC
OTVORI
v februarju poleg svojih dosedanjih prostorov
nove prodajne prostore
v palači Ljubljanske kreditne banke

Motorikli
Deli in oprema
Garaža

Vesele božične praznike
in srečno Novo leto
želita vsem cenjenim
gostom in prijateljem
Ivan in Rozi Hercog
restavracija pri „Levu“

Vesele božične
praznike
in
srečno novo leto
želi svojim cenj. odjemalcem
tvrška Milko Senčar in drug
Ptuj

Vesele božične
praznike
in
srečno novo leto
želi svojim cenj. odjemalcem
A. Jurca nasl. Al. Senčar
Ptuj

Boljše dekle
ki zna dobro kuhati, sprejemmo k
mali rodbini. — ŠEMPER, Koprivnica,
Hrvatsko. 5582

Vesele in blagoslovljene
božične praznike
želi vsem cenjenim odjemalcem
ANTON KUŠLAN
trgovina z mešanim blagom
Ljubljana, Karlovska cesta 34

VESELE
božične praznike in
srečno novo leto
želita vsem svojim cenjenim naročnikom
in odjemalcem
SNOJ & MODIC
manufakturna trgovina
LJUBLJANA, Prešernova ulica.

Česalni salon za dame
O. Fettich-Frankheim
Ljubljana, Kongresni trg 19.
Elektr. masaža lic — Manikura
Barvanje z L'Oreal Henne
Izvršujejo se vsa lajna dela.
Parfumerija.

Pozor! Proda se skoro nova lov-
ska puška, dvocevka ka-
liber 16 za brezdimen smodnik. Več se
izve pri ravnatelju Hranil. kmeč. občin.
Samostojni krojači,
trezni in zanesljivi, dobro izvežbani (tudi
z dežele), dobijo za stalno proti kavčiji
razno konfekcijsko delo na dom. —
Vprašati je v Ljubljani, Emonska cesta
št. 8, I. nadst., v pisarni.

Vesele božične
praznike in srečno
novo leto 1923
želi vsem svojim cenj. od-
jemalcem in prijateljem

Obitelj Olupova
trgovina in gostilna
Pod Trančo
Ljubljana
Stari trg 1-2

Istočasno priporoča
iz svoje znane gostilne
pristno štajersko in
dolenjsko vino
katere se toči čez ulico po
2 K ceneje za praznike

HLAPCA
bolišega, zanesljivega, ki bi tudi pomagal
oskrbovati večje posstvo blizu Ljublja-
ne, sprejem takoj. Pismene ponudbe
pod »Pošten 5593« na upravnštvo lista.

TEHNIK
ELEKTRO-MAŠINSKI, sa višjo spremom
i 12 godišnjom praksom,
traži namještenje.
Cij. ponudbe pod šifrom »TEHNIKAR
br. V-47« na INTERREKLAM d. d.
Zagreb, Ilica 21. 5467

BOMBAŽEVA PREDILNICA in TKAL-
NICA v TRZICU
išče osebo
ki bi bila dobro vajena
ravnanja in merjenja z lesom
ter bi obenem kot zaprišežen paznik
prevzela NADZORSTVO V NJENIH
GOZDIH kakor tudi čez njeno ribarstvo.
Ponudbe direktno. 5580

Soliden gospod išče
meblovano sobo
s kurjavo, brez hrane v sredini mesta.
Ponudbe na upravo »Slovenca« pod
šifro »Snažno«.

Ribolov
GRAŠČINA BOŠTANJ bode oddala v
ZAKUP lastni ribolov reke Save, desno
obrežje, od Trbovelj do mosta v Radečah
potom javne dražbe. — Dražba se
vrši v nedeljo, dne 14. januarja 1923 ob
2. uri popoldne v restavraciji gosp. FR.
IVANČIČ v Zidanem mostu. 5468

SVARILO.
Podpisana tvrška opozarja cenjene
gosp. gostilničarje in vinske trgovine, da
odklanjajo vsako odgovornost za vse, ka-
terege si bode značaja sklenjene kupčije
v njenem imenu po 10. novembru t. l.
z nje bivšim potnikom, gosp.

Alojzijem Planinšekom
stanujočim v Ljubljani, Karlovska cesta
št. 18, kateri je prodal druga manj-
vredna vina od drugih tvršk pod imenom
spodaj navedene tvrške.
VINKO STOKLAS
veletrgovina haloških vin
Sv. Andraž v Halozah
žel. postaja Ptuj

Lepa prihodnost!
Kmetško dekle, iz boljše hiše s premo-
ženjem, staro 28 let, se želi v svrhu mo-
žitve seznaniti s kakim boljšim posestni-
kom na deželi. — Ponudbe pod šifro
»SREČA« na upravo »Slovenca«.

Prodajam „AJAX I“
(FEDERHAMMER), skoro popolnoma
nov po prav ugodni ceni. — MIH. KAV-
ČIČ, kovač, Koseze pri Ljubljani.

Denar se posodi
za stanovanje. Naslov pove uprava lista
pod številko 5569.

Štev. 2271.
Razpis službe občinskega stražnika.
Trška občina TRZIC razpisuje mesto policista z mesečnimi prejemki 700
dinarjev, čevlji, službeno obleko in prostim stanovanjem ter kurjavo. Nastop
službe 1. januarja 1923. Prednost imajo bivši, še za službo sposobni orožniki in
državni policisti. — Prošnje (kolikove z 3 in 10 Din, priloge po 1 Din) je vlo-
žiti najdalje do 27. decembra t. l. na županstvo Trzic. — Prošnje morajo biti
opremljene s prilogi: domovnico, družinskim listom, navstvenim in zdravni-
skim izpričevalom. Pomanjkljivo opremljene prošnje ne pridejo v poštev.
Trško županstvo Trzic, dne 20. decembra 1922.
Župan: Ivan Lončar l. r.

Hiše, vile,
stavbne parcele, posestva, graščine, vod-
ne moči, tovarne itd. naprodaji —
Pojanila daje: FR. SCHANTEL, kon-
sionirani posredovalec, Mestni trg 18-1.

Insertirajte v „Slovenca“!

Brinovo olje
kupim vsako množino in plačam po
dobri ceni. — Informacije dajo: Stara
pot 11, prtilčje, levo (nasproti tramvaj-
ske remize). 5584

Prodajam posestvo
blizu Ljubljane, pripravo za trgovino,
in obrt. Stanovanje kupcu takoj na raz-
polago. — Več pove JOŠKO SEVER,
Informacijska pisarna, Ljubljana, Dunaj-
ska cesta. 5586

Zahvala.
Za vse dokaze sočutja ob smrti našega srčno ljubljenejšega
soproga, ožir, očeta, brata, svaka in strica
Riharda Megušar
nadučitelja v p.
kakor tudi za pomoč ob najbridkejših urah in za spremstvo
na njegovi zadnji poti se vsem in vsakemu posebej iskreno
zahvaljujemo.
V Podzemlju, dne 22. decembra 1922.
ZALUJOČI OSTALI.

Prometni zavod za premog d. d. v LJUBLJANI
prodaja iz slovenskih premogovnikov
velenjski, šentjanški in trboveljski premog
vseh kakovosti in v celih vagonih po originalnih cenah premogovnikov
za domačo uporabo kakor tudi za industrijska podjetja in razpečava
prima čehoslovaški in angleški koks za livarne in do-
mačo uporabo, kovaški in črni premog ter jajčne brikete
Naslov: Prometni zavod za premog d. d. v Ljubljani, Miklošičeva cesta 15/11.

TRGOVSKA BANKA D. D.
preje Slovenska eskomptna banka
Ljubljana, Šelenburgova ulica šte. 1.
Izvršuje vse bančne posle najtočneje in najkulantneje.

Delniška glavica: K 60.000.000—
PODRUŽNICE: Maribor, Novomesto, Rakek, Slovenjgradec

Rezervni znikladi: Okrog K 10.000.000
Telefoni št. 146, 458
Brzjavke: TRGOVSKA

Najboljše in najtrpežnejše blago kupite pri Oblačilnici za Slovenijo, r. l. z. o. z., v Ljubljani

Prodajalne na drobno

so v Stritarjevi ulici šte. 5 in v hiši
Gospodarske zveze na Dunajski cesti.

Oglejte si njene zaloge!

Podružnica

v Somboru (Bačka)
Aleksandrova ulica šte. 1.

Glavno skladišče

je v Ljubljani v „Kresiji“, Lingarjeva
ulica številka 1 v I. nadstropju.

MAKOVO SEME

za potlice nudi Sever & Komp.,
Ljubljana, Wolfova 12.

Lepo posestvo

v Larih-Fara na Kranjskem obstoječe
iz njive, trankov in gozda, nad 20 jo-
hov površine se radi odsotnosti ugod-
no proda. Vprašanja na Anton Sken-
der, Remete pri Zagrebu.

Kapitalisti, Amerikanci, pozor!

S kapitalom približno
Din. 200.000
sprejemem družabnika

k neki že dobro vpeljani lesni indust-
riji, združeni z lesno trgovino. Zaga-
ter stroji za obdelovanje lesa na par-
ni pogon. Todelovanje pogoj: samec
mizarški mojstri ter lesni strokovnja-
ki imajo prednost. Ponudbe pod:
„Ugodno obrestovanje kapitala pogod-
beno zajamčeno št 5573, na upravni-
štvo Slovenca.“

GOSTILNO

VZAMEM V NAJEM na dobrem
mestu, z vsem inventarjem ali pa
tudi brez njega. Ponudbe do 20. ja-
nuarja 1923 pod „Februar“ 5541 na
upravnštvo „Slovenca“.

Kovaškega vajenca

sprejme in KOVAŠKI MEH proda VIN-
CENC MIRT, Moste pri Ljubljani.

Bonačev

Beležni koledar

1923

se dobi v vseh večjih trgo-
vinah s papirjem ali pa
direktno v tovarni

I. Bonač sin

Ljubljana

Cena 15 D.

s pošto 18 D.

Ta tedenki koledar se priporoča kupcem,
občinskim, in drugim ura-
dom, obrtnikom in privat-
nikom, ker je kras vsaki sobi ali
pisarni, praktično sestavljen in tiskan na
lepem papirju.

Sode od 150-350 l

dobro ohranjene, kupim takoj
po zmerni ceni. — Ponudbe na
upravnštvo „Slovenca“ pod šifro:
„SODI 5592“.

Sprejme se k večji družini gospodinjstva

ker vsakega hišnega dela vajena, vse-
stransko zanesljiva, energična, reda va-
jena ženska, ki zna dobro kuhati. —
Pismene ponudbe z navedbo spriceval
ali dosedanjega opravlja pod „Trajnost“
na upravo. 5587

NASEKANJE

PIL in RAŠPELJ!

Cenj. kovinarjem se priporočam, da mi
zaupajo in z naročili podprejo moje pi-
larno, bivšo „Jugoslovansko pilarno“. —
DELO najboljši! — CENE primerne!
IVAN FIGAR, pilarski mojster,
Ljubljana, Sv. Martina cesta šte. 8.

Jadranska banka - Beograd.

Dejniška glavnica: Din 60,000.000.—. Rezerva: Din 30,000.000.—.

Podružnice:

Bled, Capota, Celje, Dubrovnik, Hercegnovi, Jelsa, Jesenice, Kor-
čula, Kotor, Kranj, Ljubljana, Maribor, Metković, Prevalje, Sa-
rajevo, Split, Sibenik, Tržič, Zagreb.

— Amerikanski oddelek. —

Naslov za brzojave: Jadranska.

Afilirani zavodi:

JADRANSKA BANKA: Trst, Opatija, Wien, Zadar.
FRANK SANSEY STATE BANK: Cortland Street 82, New York City.
BANCO YUGOSLAVO DE CHILE: Valparaiso, Antofagasta, Punta Arenas,
Puerto Natales, Porvenir.

„SLOGRAD“

slovenska gradbena in industrijska d. d.

Tehnična pisarna: Ljubljana — Sp. Šiška, Franko-
panska ulica št. 151. Telefon interurban 180.

Izvršuje: stanovanjske hiše, trgovska poslopja, moderne indu-
strijske zgradbe, betonske in železobetonske konstrukcije, vse vrste vodnih
naprav na podlagi 25 letnih izkušenj.

Specijaliteta: železobetonske cevi za vodne naprave in vodovode.

Zastopa: patent dr. inž. Empergera za izvrševanje konstrukcij iz
armiranega betona z litiželeznimi vložki za visoke tlačne napetosti
(kakor pri skladiščih, „silo“ mostovih in podobno).

Izdeluje: vse vrste tehničnih projektov in statičnih proračunov.

Zahtevajte

Zahtevajte

„Medicinal konjak“

z znamko Alko-modri križec in najfinejše krem likerje!

„Alko“ Ljubljana-Kolizej.

Prvi in najstarejši
strokovno-tehnični atelije za črkošlikarstvo

Pristou & Bricelj

Selenburgova ul. 7 Ljubljana Aleksandrova c. 1

Specialista v izvrševanju steklenih napisnih firm.

Slikanje grbov po predpisih.

Izvršitev točna, okusna in precizna
v najmodernejšem žargonu.

Naprodaj je

**kompletna naprava z vsemi
pritiklinami za izdelovanje
cementnih izdelkov** v zelo dobrem in po-
rabljivem stanju.

Podrobna pojasnila daje

Josip Proš, podjetnik, Brod n. S.

Lokomobile, najmodernejše konstrukcije v vseh velikostih.

Garniture parnih mlatilnic.

Tračnice (poljske železnice) za poljske železnice, s 600 mm kolo-
tečne širine, z vozički za prevračanje,

Tračnice za gradbene svrhe in industrijske tirnice,

Pilnove in vrečne cevi vseh razsežnosti, črne in pocinkovane,

Kompletno parno žago, polnojarmenik,

Kompletne krožne žage, 13 m dolge,

Remscheldsko orodje,

Zičnike od 10/20 do 46/120,

Stavbno-konstrukcijsko sirovo železo (grodelj).

Črno in pocinkano pločevino vseh razsežnosti, razpošilja
tako od skladišča Maribor

Jugosl. importno in eksportno podjetje

Inž. Rudolf Pečlin, Maribor

Trubarjeva ulica št. 4

Telefon interurban št. 62

Zadružna Gospodarska banka d. d.

Ljubljana, Miklošičeva cesta šte. 10

(v lastni palači vis a vis hotela „Union“).

Telefon št. 87.

Podružnice: DJAKOVO, MARIBOR, SARAJEVO, SOMBOR, SPLIT, SIBENIK. Ekspozitura: BLED.

Interesna skupnost s: Sveopće Zastavljeno banko d. d. v Zagrebu in njeno podružnico v Kar-
lovcu ter Gospodarsko banko d. d. v Novem Sadu.

Kapital in rezerva skupno nad čez K 60,000.000.—.

Daje trgovske kredite, eskomptira menice, lombardira vrednostne
papirje, kupuje in prodaja tuje valute in devize, sprejema
vloge v tekočem računu in na vložne knjižice ter preskr-
buje vse bančne in borzne transakcije pod najugodnejšimi
pogoji.

Pooblaščen prodajalec srečk Drž. razr. loterije.

Slavbeno podjetje IVAN OGRIN

Ljubljana, Grubarjevo nabr. 8

Prevzemajo se vsakovrstne
gradnje. Naprava načrtov.
stroškovnikov. — Tehnična
mnenja in ocenitve.

Delo solidno in hitro. cene
nizke.

Telefon številka 426.

Trdno zidana in dobro obranjena enonadstropna hiša v Laškem

ki ima spodaj za trgovino ali obrt primeren lokal.
skladišče in pralnico. v nadstropju pa 3 sobe in 2
kabinete s pridruženimi. se proda. Pojasnila daje
notar AVGUST DRUKAR v Laškem — Slovenija.

Najlepša zabava v domačem krogu za božične praznike je

glasba, ki vam jo **dober gramofon**

z izbranimi ploščami prvovrstnih orkestror, solistov in zborov.
Vse to imate v največji zalogi gramofonov, plošč in vseh delov.

F. DEBELJAK, Ljubljana, Sodna ulica 5.

Vabilo

na

skupščino

I. delavskega konzumnega
društva v Ljubljani

ki se vrši

za prodajalne: Kongresni trg, Dunajsko,
Zaloško in Celovško cesto ter Vič-Glince
dne 3. januarja 1923 ob 3 popoldne
v zadnji gostilniški sobi na Kongresnem
trgu št. 2

s sledečim dnevnim redom:

1. Poročilo načelstva in branje letnega poročila.
2. Volitev pooblaščenecv.
3. Slučajnosti.

K obilni udeležbi vabi

Načelstvo.

ZA REKLAMNE CENE



se prodaja narejena
obleka za moške,
ženske in otroke,
tudi kožuhovina in trikotaža

edino le v največji trgovini

O. Bernatovič
Ljubljana, Mestni trg 5-6.

Ustanovljeno

1
2
3

C. J. H.

sviter	hlače
galoše	čepice
gamaše	brisače
rokavice	modrčki
steznike	dekolenke
nahrtnike	žepnerobce
nočne srajce	perje in puh
snežne čevlje	vezene robce
vezeno perilo	svilnate robce
povojn. gamaše	kopalna plašče
damske jopice	jutranje čepice
volnene jopice	volnene čepice
otroške obleke	ovratnike, manšete
gumbe za manšete	kombineže za dame
batistasto perilo	flanellate srajce
naramnice, podveze	predpasnike za dame
športne potrebščine	volnene trikot-krila
volnene tricot-hlače	moške volnene jopice
otroške Tetra - perilo	fine otroške vozičke
moške športne čepice	svilena spodnja krila
kuhinjski predpasniki	velika izbira kravata
volnene in svilene šale	pristno Jäger-jevo perilo
cele opreme za novorojence	predtiskarija za ročna dela

Priloge se o cenah v mojih izločbah!

Priloge se o cenah v mojih izločbah!

C. J. Hamann, Ljubljana, Mestni trg 8

Generalna popravila avtomobilov!

Predelovanje in izdelovanje novih karoserij, lakiranje in ponikanje.

Prodaja specialitet:

STEYR avtomobili, angleški B. S. A. motorji in bicikli, nadalje francoske
MICHELIN „CABLE“ pnevmatike, ameriki VACUUM olje, mast, bencin in
garažiranje avtomobilov. Strokovno solidno delo in zmerne cene.

JUGO-AUTO d. z o. z., LJUBLJANA, Dunajska cesta št. 36.

OBJAVA.

Hranilnica kmečkih občin v Ljubljani.

poznanja svojim vlagateljem, da obrestuje hranilne vloge od
1. januarja 1923 dalje

po 5 %

Od 1. januarja 1923 vodimo vse račune in knjige valed določbe
ministerstva za trgovino in industrijo v

dinarski veljavi

v kateri naj izvolijo stranke izključno dajati svoje naloge in
naročila.

RAVNATELJSTVO.

Garantirano popravljene LOKOMOBILE

točno iz skladišča
ZAGREB in LJUBLJANA
WOLF-LANZ

	HP
1906	12/20
1912	15/25
1908	17/27
1917	17/31
1918	18/35
1917	20/33
1918	22/35
1912	24/40
1917	26/35
1910	28/52
1911	28/45
1912	30/45
1919	31/49
1918	38/57
1910	35/57
1920	40/60
1911	47/72
1919	48/70
1916	50/70
1913	55/82
1912	70/85
1909	70/96
1914	70/110
1909	85/120
1913	90/125
1914	100/130
1909	100/150
1914	130/180
1908	145/195
1921	170/235
1907	260/330
1916	350/430

Popolnoma tovarniško nove
LOKOMOBILE
WOLF-LANZ

26/35
38/57
40/65
48/70
50/80
60/90
65/96
70/110
100/140
170/235

Stabilne in vozeče lokomobile.
Lokomobilni kotli.
Enoletno tovarniško jamstvo.
Prvovrstno generalno
popravljene.
Popolnoma preizkušene.
Karijave z vsakim gorivom.

Braća FISCHER

D. D.

ZAGREB
PANTOVČAK 5

Inserati

v »SLOVENCU« imajo
popolen uspeh!

Divjačino

JELENE, SRNE, ZAJCE,
JEREBICE, FAZANE, DIVJE
KOZE, KLJUNAČE ITD.

kupuje vsako množino in plača
po najboljših cenah

E. VAJDA

ČAKOVEC: MEDJIMURJE
Izvoz divjačine in perutnine.

Brzjavlj: VAJDA ČAKOVEC.
Telefon interurban št. 59.

Restavracija in kavarna „Zvezda“ z vinsko kletjo

Cenjenemu občinstvu naznanjava, da sva z današnjim
dnem otvorila pod restavracijskimi prostori najokusnejše
opremljeno in moderno urejeno

vinsko klet

Priporočata se za obilen obisk **Fran in Roza Krapež**

Točijo se najboljša ljubomerška, završka, sromeljsko-
bizeljska in dolenska vina, na razpolago so vedno
mrzla jedila, topli prigrizki in delikatesa. Dobivajo se
tudi vsakovrstne slaščice izborne kakovosti. Otvorila
sva istočasno tudi popolnoma na novo urejeno

kegljišče

Popolnoma varno naložite svoj denar v VZAJEMNI POSOJILNICI V LJUBLJANI

r. z. z. o. z. — sedaj poleg nunske cerkve,

l. 1923 v svoji lastni palači ob Miklošičevi cesti poleg hotela „UNION“.

Hranilne vloge se **5 1/2 %** brez odbitka rentnega in obrestujejo po **5 1/2 %** invalidskega davka.

Vloge v tekočem računu se obrestujejo po **5 %**.

Hranilne vloge vezane na dobo pol leta po **6 %**.

Ugodna prilika.

Ker sem preobložen s posli osobito radi nameravane gradbe večje elektrarne, prodam prav dobro vpeljane podružnice (trgovine z mešanim blagom) na Bledu, v Goričah (z 2 hišama) in v Šenčurju.

Reflektantje naj stavijo pismene ali ustmene ponudbe naravnost na moj naslov

Edvard Dolenc

Imetnik trdke Franc Dolenc, Kranj.

Specialitete: Poročne opreme,

Opreme za novorojenčke.

Perilo za dame in gospode

priproste in najfinije kakovosti izdeluje najceneje

tvornica **M. Aléšovec**,
Ljubljana, Cankarjevo nabrežje 1.

Raznovrstno perilo vedno v zalogi. — Prilicno za božična darila.

»Pri nizki ceni«

»Pri nizki ceni«

IGNAC ŽARGI,

LJUBLJANA, Sv. Petra cesta šte. 3

Priporoča veliko zalogo raznega perila, posebno ZIMSKIH PO-TREBŠČIN, jopic, srajc, hlač, rokavic, nogavic, otroške volnene obleke, kapic itd., PO ZNIZANIH CENAH. — Posebno priporočljivo za Božična darila.

NAZNANILO.

TVRDKA

Peter Kozina & Ko.

tovarna čevljev - Tržič, Gorenjsko

Je otvorila 20. 1. m. svojo drugo lastno PRO-DAJALNO ČEVLJEV NA DROBNO (en detail) na

Aleksandrovi cesti št. 1

Do 1. jan. se prodaja po desedanjih cenah!



FRAN KOLAR

nadsvetnik fin. ministrstva v o.

PISARNA

za pravne svete in zastopstvo v finančno upravnih zadevah:

ZEMUN, Markovičeva ulica 2.-II.

Brzjavlj: KOLAR, Zemun. Telefon 116.

Zastopa in posreduje v finančnih in v upravnih zadevah pri vseh ministrstvih, uradih, oblastih in konzulatih, kakor pri prošnjah, pritožbah, spornih in kazenskih carinskih zadevah, davkih, monopolih, trošarinah, pristojbinah, koncesijah, vizumih, opcijah, drž. dobavah itd.

KUPIM, več vagonov lepoga, suhega

bukovega oglja

Poudbe na 1. Poljevo, Slomškova ul. 21. Ljubljana.

Pozor lovci!

Kupujemo po najvišjih dnevnih cenah lisice, kune, dihurje, jazbecarje, vidre in divje zajčje kože.

Franc Šmalc, Ljubljana

Marijin trg šte. 1.

Razno perilo

za gospode, dame in deco pri-poroča trdka

A. & E. Skaberné

Ljubljana
Mestni trg 10

JETIKA!

Dr. Pečnik ordinira za jetične izven torka in petka vsaki dan v St. Jurju ob južni žel. pri Celju. Čitajte njegove 3 knjige o jetiki.

Naprodaj:

Turbina (Spiral) do 75 l vode v sekundi z avtomatičnim regulatorjem fina popolnoma nova švic. fabrikat.

Cevi 100 m železne (fluselsen) 3 mm krat 180 mm 0

Stružilnik za les 280 mm višine popolnoma nov železen na pogon

Velika centralna peč pripravna za vel. tovarno ali sušil-nice. Ponudbe na Josip Petrič Rečica ob Paki.

!!! AUTO !!!

BENCIN PNEUMATIKA
OLJE VSA POPRAVILA
MAST IN VOZNIJE

Le prvovrstno blago in delo po solid-nih cenah nudi

JUGO-AUTO d. z. o. z. v Ljubljani.

Nosite zaradi njihovih velikih prednosti
PALMA
kaučuk pot-pejtnike in pot-plate



Jugoslovanski kreditni zavod

registrovana zadruga z omejeno zavezo

v Ljubljani

Marijin trg št. 8 ob Ljubljani

PODRUŽNICA V MURSKI SOBOTO

obrestuje hranilne **5 1/2 %** čistih, brez odbitka rentnega in vloge na knjižice po **5 1/2 %** invalidskega davka. Večje vloge z odpovednim rokom in vloge v tekočem računu se obrestujejo tudi višje po dogovoru. Telefon št. 54. Ček. rač. št. 11.525.

Z našega skladišča v Ljubljani nudimo, dokler traja zaloga:

Podkve za konje

„Styria“ kavine mlinčke

Vile, jeklene, s 4 rogmi, 12“ dolge

Kladivo za gramoz (Schotterschlägel)

Cveke za pete, v zabojih po 50 kg

Svinčnike znamke „Staedler“

„PUCH“ kolesa

Cene zelo ugodne!

Cene zelo ugodne!

„SINTA“ ind. in trg. Ljubljana.



M. Kuštrin

Tehnični, elektrotehnični in gumi-jevi predmeti vseh vrst na drobno in debelo. Glavno zastopstvo polnih gumijevih obročev za tovarne avtomobile tovarne Walter Martiny. Hidravlične stiskalnice za montiranje gum. obročev v centrali, Rimska cesta št. 2. Prevozno podjetje za prevoz blaga celih vagonov na vse kraje, za kar je na razpolago deset tovornih avtomobilov.

Centrala: LJUBLJANA, Rimska cesta 2.

Podružnice:

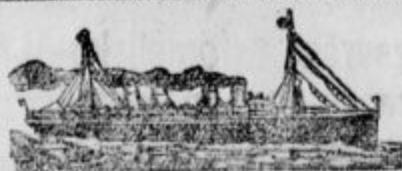
LJUBLJANA, Dunajska cesta 23, tel. št. 470.

MARIBOR, Jurčičeva ul. 9, tel. št. 133.

BEOGRAD, Knez Mihajlova ulica št. 3.

Transformator

elektrotehnična tovarna d. z. o. z. Ljubljana, Dunajska cesta 75, izdeluje in popravlja transformatorje za vsakovrstne napetosti in toke. — Zaloga motorjev, Bergmanovih cevi in vseh elektrotehničnih potrebščin. — Oprema elektrotehničnih central. — Instalacije



Cie Gle. Transatlantique

Francoska linija

Najkrajša in najudobnejša vožnja v Ameriko.

Glavno zastopstvo za Jugoslavijo:

Slavenska banka d. d. v Zagrebu.

VOZNE LISTKE in tozadevna pojasnila daje:

Ivan Kraker,

zastopnik v Ljubljani, Kolodvorska ulica 41.

SLAVENSKA BANKA d. d.

Podružnica
LJUBLJANA

preje Jugoslovanska Union-banka

ZAGREB

BEOGRAD

Bjelovar, Brod n. S., Celje, Dubrovnik, Gornja Radgona, Kranj, Maribor, Monoštor (Baranja), Murska Sobota, Osijek, Rogaška Slatina, Sombor, Sušak, Šabac, Šibenik, Škofja Loka, Velikovec, Vršac.

Agencija: Buenos Aires (Argentina).

Budapest: Balkan Bank r. t.

Afilacije:

Split: Jugoslavenska industrijska banka.

Wien: Bankhaus Milan Robert Alexander.

Delniška glavnica in rezerve 200.000.000 K.

Izvršuje vse bančne posle najkulantneje.

Underwood

pisalni stroji so najboljši

Zahtevajte ponudbe!



THE REX Co.

LJUBLJANA

Tel. 268 - Gradišče št. 10 - Tel. 268



Opalograph

razmnoževalni aparati so svetovnoznani

Zahtevajte ponudbe!

NEVESTE!

Zaloga pohištva - lastna tapetniška delavnica!

Od navadne do najfinije opreme. - - Cene dnevne.

Brata Sever, Ljubljana

Gospodstvska cesta št. 13 (KOLIZEJ).



Redna zveza

iz Bremena preko Southampton, Cherbourg v New York potom prekrasnih ameriških vladnih parobrodov United States Lines.

PRIDOBNI OBHODI:

Amerika 8. jan. 3. febr.
President Roosevelt 8. jan. 14. febr.
President Harding 17. jan. 24. febr.
George Washington 21. febr. 18. marec.

Zahtevajte prospekt in plan v
Ljubljani št. 148.

UNITED STATES LINES

BRATSKO, Transatlantika št. 1.
In vse večje potne pisarne.

Družba „Ilirija“ Ljubljana, Kralla Petra trg 8

prodaja bukova drva

na drobno in debelo, žaganje drv.
Dostava na dom. Telefon št. 220.

Nijava naprodaj

5 min. oddaljena od Zelene jame. Meri
2.600 m². Pripravna za stavljenje m² 8
18 Din. Ponudbe na upravo Slovenca
pod „stavbišče“

Premog in cement

stalno v zalogi pri

H. PETRIČ, LJUBLJANA

DUNAJSKA CESTA 33.

Tel. 366. Skladišče: BALKAN.

Kolesa

Vam prenovi in strokovno shrani

preko zime

ob malenkostni pristojbini tvrdka

J. GOREC, Gospodstvska c. 14.

Prodaja po

znatno nižanih cenah:

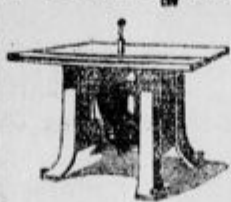
zimsko perilo, pletene jopice
rokavice, nogavice itd.

A. Sinkovc nasl. K. Soss
LJUBLJANA, Mes. 1 trg 18.



kraste, lišaje odstranjuje
pri človeku in živalih
Naftomazilo, ki je brez
duha in ne maže perila.
1 lonček za 1 osebo po
pošti 7 Din. pri
TINKOČI, lekarna
Ljubljana, Slovenija.

Polnojarmeniki



Stroje za žage
in obdelavo lesa,
vsakovrstne, naj-
novejše konstruk-
cije dobavljajo tako
po najnižji ceni iz
ugoslov. skladišč

WELKERWERKE

WIEN XIII., Breitensackerstrasse Nr. 56.

Najboljši so pravi AMERIKANSKI in angleški

SINGER-šivalni stroji

Singer-igle
in
najdomestni deli.

LASTNA
MEHANIČNA
DELAVNICA



Singer-olje
sukanec
avila itd.

PRODAJA
NA
OBROKE

— Singer-šivalni stroji Bourne & Co New York —

CENTRALA za kraljevino SHS Zagreb, Marulićeva 5. — Podružnice:

LJUBLJANA, SELENBURGOVA UL. CA 3.

Zagreb, Karlovac, Varaždin, Osijek, Vinkovci, Bjelovar, Brod n/S, Su-
bolica, Novi Sad, Maribor, Sarajevo, Mostar, Banjaluka, Tuzla, Dubrov-
nik, Podgorica, Beograd, Kruševac, Niš, Skoplje, Veleš, Bitolj, Kragu-
jevac, Zajčar i Stip. — Zastopstva so v vseh večjih krajih.

Kaj si beliš glavo!

kaj bi kupil svojim dragim za Božič
in novo leto; prazna skrb, pojdi k

JOSIP PETELINC-U

LJUBLJANA, Sv. Petra nasip št. 7.

Tam dobiš vse, kar je koristnega za dom in
obrt. Priljubljene in povsod zahtevane šivalne
stroje „GRITZNER“ v veliki iz-
beri za domačo in obrtno rabo. Vse potreb-
ščine za krojače, šivilje, čevljarje in sedlarje,
galanterijsko, modno in toaletno blago,
po smerni ceni na veliko in malo.

Objava.

Mestna hranilnica ljubljanska na-
znanja, da vsled dovoljenja nadzorstvene
oblasti sprejema poleg hranilnih vlog na
knjižice, katere od 1. januarja 1923 dalje
obrestuje po čistih

5%

tudi vloge v tekočem računu,

ki jih obrestuje proti odpovedi tudi
višje. Kakor za vloge na hranilne knjižice,
jamči tudi za vloge v tekočem ra-
čunu mesto Ljubljana z vsem svojim
premoženjem in vso davčno močjo.

Stanje hranilnih vlog 320 milijon-
ov kron.

Mestna hranilnica ljubljanska

Prešernova ulica št. 3.

Lesno volno

proizvaja in nudi s svojega skladišča v vsaki
množini in kakovosti

VILA D. D.

Telefon: 3-67

Brzojavke:

„VILA“

za industrijo in trgovino z lesom

Zagreb, Savska cesta 89

Slovenska banka

CENTRALA

v Ljubljani v lastni palači, Stritarjeva ulica št. 9.

Podružnice:

Novi Sad, Dolnja Lendava, Lutomer, Maribor, ekspozitura: Vrhnika.

Plačuje najvišje obresti na vložne knjižice in na vloge na tekočih računih.

DELNIŠKA GLAVNICA: K 30.000.000

REZERVNI ZAKLAD NAD K 6.000.000

Se priporoča za izvršitev vseh
bančnih poslov pod najkulant-
nejšimi pogoji.



TUNGSRAM

Cognac Médicinal

ARKO

Liquor Tripla Sec



Spet sveta noč z nadzemeljske višave,
spred trona božje milosti
na gore, dole, polja in dobrane
svoj tihi mir rosi.

In kar nesrečnih zemlja je rodila,
ponižanih, razžaljenih,
v vseh prebudila se to noč je sila,
vse je navdal nebeški dih ...

O ljubezni čisti zaplami ti duša,
tjakaj v nebo ji gre polet,
in vsa zamaknjena poslušaj
duhov tajinstveni šepet.

Rad. Peterlin - Petruška.

Radivoj Peterlin-Petruška:

Pot na sveti večer.

I.

Čez zimsko polje pelje me korak
pravkar z gore je »Ave« odzvonilo,
zdaj ... iz vasi mi zadiši kadilo —
in v sladke misli me zagrne mrak.

Oh, kje so časi, ko sem bil enak;
ko dete za očeto sem hodilo
po hiši vsej, molilo in škropilo,
dišeči me objemal je oblak ...!

In iz temine stopajo po vrsti
obrazi dragih mojih mladih let —
in zdi se mi, da sam otrok sem spet,

da boža mati z milimi me prsti,
da na kolenih pri očetu spet sedim
ki v šali mi v obraz iz pipe puha dim ...

II.

Oh, kje so leta, kje so oni časi?!
A duša še sedaj miru ne da si
in v rodni krajih, kot da sem na tujem
sam v sveti noči, čisto sam potujem.

Sam v nočni temi solnčne slike snujem,
kot lepših ni ... Naenkrat krik začujem:
to dece so srebrnozvočni glasi.
Zasveti luč se, že sem v prvi vasi.

In v nizki sobi vidim kup otrok
pred jaslicami zbranih v polukrog,
a babica o Jezuščku jim pravi.

Pozorno stiska glavica se h glavji
in iz oči plamti jim ogenj čist.
In zdi se mi: Nad njimi čuva Krist!

III.

A daleč pod gorami še je mesto
mladostnih dni, zato naprej, naprej!
Tam čaka dragih že srce me zvesto,
da mi natrga sreče z zlatih vej.

In v mračno polje na brezkončno cesto
grem zopet sam in z mislimi kot prej;
kar v temi gor — je čudo, je-li res to? —
nešteto luči migljajočih glej!

To k polnočnici že hité gorjanci — — —
... In zadoné zvonovi, moji dobri znanci,
od vseh strani, budi se gozd in log.

In s trumo angelov v veličju večne slave
spet kot otrok z nadzvezdnate višave
prihaja v srca dobra dobri Bog!

F. S. Finžgar:

Slepec.

Na postelji leži slok, izsušen, izstradan.
Osivela brada ni počesana in ni obrta. Pod
obrvmi, v globokih duplinah tičita dve
kravi brazgotini, kjer so se smehljale nek-
daj tiste skrbne, dobrodušne, sive oči. Ode-
ja in posteljina — Bog, da je ne vidil! —
vse preplezано, krpa na krpi. Od postelje
vonja po plesnobi.

Zapeli so polnočni zvonovi. Ob hladni
peči se je zganilo, šepetalo je boječje, nato
so se izmuzali skozi vrata: prvi, drugi ...
in sedmi. Sedmi je bila žena, ki je dahnila
od vrat sem proti postelji: »Zdaj gremo k
polnočnici, ata.«

Slepec ni odgovoril. Zazeblo ga je, da
je potegnil borno odejo nase.

Zvonovi so peli, pod zvezde je brnela
tájna melodija, po hribih je trkala na okna,
po dolini je vsovala pri starčkih in babi-
cah, ki so strmeli v jaslice.

Tudi nad slepecem se je razlila polnoč-
na glorijska. Počasi, komaj vidno je snemala
božična tajnost resničnost z njegovih lic:
grenka črta okrog ustnic se je topila, se
razširila v smehljaj, oblak z njegovega čela
je ginil, celo posineli brazgotini v duplih
pod obrvmi sta vztrepetavali, kakor bi po-
mežikovali v velikem veselju.

Kaj bi ne?

Prišel je domov iz tovarne. Vesel je
slekel zamazani suknjič s širokih pleč in
ga obesil na kljuko. Nato si je zavihal ro-
kave. Žena mu je nalila gorke vode v to-
rilo. In ko je splahnil umazano črnjav s
sebe, mu je nalila hladne vode v umival-
nik. Pihal je in škropil okrog sebe kot raz-
posajena racka, po kuhinji je zadišalo po
milu. Poleg njega je pa stala ona in ga gle-
dala — močnega in zdravega, kako je rasel
pred njo ves čist in prazničen. In nato pe-
rilo, ki ga je čakalo, da se preobleče! Ka-
kor sneg!

Komaj da je utegnil pojesti. Hitro jo
je udaril po mestu od štacune do štacune.
Za Joška, za Micko, za Majdo, in za mo-
jega Matevžka, tega kuštravčka in za ma-
mo, za njo vsega po dvoje, da bo še za ti-
stega, ki ga še ni, in vendar že je. Dolge,
od dela so bile izvlečene njegove roke, pa
so komaj objele vse darove, da jih je pri-
tovoril domov.

In doma!

Ta Matevžek! Na prste se je dvigal in
vtikal nasek vsepovsod, da je prekucnil
svečnik z mize. »O, ti - ti!« Kdo bi ga zmer-
jal na Sveti večer.

Pa Majda! Ta ničemurnica mala. Prve
rokavičice ji je prinesel Božiček in sedaj
jih ne sname. Po piškotih grabi v rokavi-
cah, za potico prijemlje v njih.

In Micka. Ta bo za nuno. V jaslice str-
mi in vidi samo Jezuščka in nič drugega.

Pa mama, mama! Za nevesto bi jo pro-
dal, taka je bila v novem šalu. In pokri-
vaje ga je nalašč napravila tako, da je
sprožila dva kodra na čelo, o, tista dva ko-
dra! Ko sem jih prvič videl, se je zgodilo

za večno. — In nato se je sklonila tiho do
njega in ga skrivaj poljubila, da niso videli
otroci. Oči so ji tonile v smehu in solzah.

Potem pa je zadišalo po kadilu po vseh
sobicah, blagoslov je kropila mama, oče
pa je vihtel posodo z žerjavico. Prižgali so
vse lučke pri jaslicah in vse svečke na dre-
veščku. Zvonovi so zapeli, družina se je
ustavila, pesem se je dvignila:

Sveta noč, blažena noč —

Matevžek-kuštravček je korakal dva
takta za njimi in žgolet:

Sveta noc, blazena noc — — —

Tedaj pa je oslepelega samotarja pre-
treslo. Skozi možgane mu je ustrelila bo-
lečina. Vonj kadila se je prelil v smrad
smodnika, lučke so zbledele in se razteg-
nile v dolge krvave jezike, ki so sikali iz
gobcev topov. Namesto blagoslova — kle-
tev, namesto smeha stokanje, namesto per-
ne postelje blato v jarku ... In žvižgi sika-
jočih krogel — nato pekočina in tema —
tema in pekočina do danes in do konca.

Tihoma so se odprla vrata. Drsajoči
koraki sedmerih so pripolzeli v sobo-
edinko.

»Mama!»

»Ali te zebe, ata?«

»Ne. Kaj boste sedaj po polnočnici?
Jejte! Lačni ste.«

»Saj bomo, ljubi moj.«

Mama je šla po skledo krompirja v ob-
licah, ki jih je čakala na štedilniku. Ko je
oče zavonjal soparo nezabeljene jedi, se je
dvignil na ležišču, da bi bruhnil kletev
skozi okno, pa se je zbal otročičev in je
omahnil na blazino ...

SILVIN SARDENKO:

Zemlja čaka.

Večni čas si v mislih me nosil.
Preden si me k zvezdam utrenil
preden si me s solncem poljubil,
preden si me s krogom oklenil.
In nocoj? Zakaj se mudiš?
Po nevesti ne hrepeniš?

Nimaš zvezde, ki bi te mogla,
s takimi objeti trepeti;
nimaš solncea, ki bi te moglo,
s takimi ljubiti obeti:
Kar moči je mojih globin —
vse so tvoje, ženin z višin.

Mojo dušo, ranjeno dušo,
žgo plameni pričakovanja;
moji dnevi, zmučeni dnevi,
ena sama težka so sanja.
Komaj čakam tvojega dne.
Nagni se na moje srce!



Alojzij Ramec:

Božična črtica.

Ti ne slutiš še, moj ljubi fantek, ki
stegaš glavo do mize in me vprašuješ, kaj
pišem, ti ne slutiš, da pišem božično črtico
in da me grabi za srce ob vsaki besedi, ki
jo napišem. Vem, ti takih črtic ne boš ni-
koli pisal in blagor tebi!

— Ata, kaj mi prinese božje dete? —
me vprašuješ.

— Ata mora pisati, pusti ga! — ti od-
govarjam, zakaj tisti ata, ki piše, je ves
drugi kakor tisti, ki te ima rad in s teboj
kramlja.

— Ata, ali moraš pisati zato, da služiš
denarček? —

— Tiho, ata mora pisati, drugače ti bo-
žje dete ničesar ne prinese! — se jezi tisti
ata, ki piše, in ti, moj ljubi fantek, umolk-
neš ob tujem, nerazumljivem očetu in greš
v kot. Tam nakladaš na voziček in razkla-
daš z njega bogastvo svojih igravic: platnice
raztrganih knjig, dvoje pokrovov in dvoje
lesenih škatelj, strti rog trobente, glinast
oškrbljen vrček, dva ribniška piskajoča pe-
telinčka in piskrček brez ročaja.

Ata je žalosten. Tisti, ki piše, in tisti,
ki te ima rad.

Kako daleč se je zajedlo prokletstvo
denarja, da celo ti, moj sinko, govoriš o
njem! O, ko bi vedel, kako zoprna je tvo-
jemu očetu borba za to vražje seme, ki je
kal vseh bornih zemskih blagrov, ko bi
vedel, kako mu piše voljo in moč — tedaj
bi nikoli ne imenoval te ostudne besede:
denar! Otroci niso izumrli, moj dragi Ivan
Pregelj iz Kranja, ampak pesem ubija hu-
dič — denar.

In v teh dneh naj napišem čedno bo-
žično črtico?

Ali je bilo tisto cvetoča mladost, ali
klie in zvanje usovarjajoče sile v duši?

Se ta hip vidim belo marmornato ogra-
jo nad šetalščem ob morju, prazen, s pe-
skom posut prostor v parku, klopico in se-
be na njej, strmečega v umiranje popoldne-
va pred svetlim večerom.

Nad nemirno se svetlikajočim morjem
gre solnce v zaton. Veliko, zlatordeče se ni-
ža, niža, škrlatasto žareče proge oblakov
se tope pred njim, zdaj je v 2 poloblihi tik
nad črto voda, zdaj sveti samo še krvav po-
lukrog nad obzorjem, zdaj samo žareča toč-
ka, zdaj je ugasnilo.

Nikjer snega, nikjer vasic s svojimi
cerkvami in podružnicami, nikjer božične-
ga pričakovanja ...

V arzenalu je zatulila sirena, kakor bi
se zver vzbudila pod noč. Ko je umolknila,
se ji je odzval črn, ogromen parnik, ki je
nenadoma tako neskončno samotni in vi-
sok priplul nekod od Svetega Sabe ...

Šetalšče pod menoj je oživilo, temne
gruče delavcev, ki so nesli vsi v rokah na
ročajih kovinaste, gugajoče se posodice, v
katerih so jim bile žene prinesle kosilo,
so zavzele po cesti.

Od nekod je prišel mož in prižgal pli-
novo svetilko ob moji klopici. Pogledal me
je čudno, molčečeg samotnika, premlade-
ga, da bi nosil samokres za svoje možgane
v žepu, prestarega, da bi se bil izgubil in
ne vedel kam v tem velikem mestu.

Nikjer snega, nikjer vasic s somraku
svetega večera, nikjer holmcev in hribov
s potmi in stezicami, čakajočimi polnočnih
plamenic. Nikjer gozdov in logov, kjer drsi
sneg z vejevja ob rahli stopinji plahe srne,
nikjer pod ledom žuborečih potokov in
skritih globeli in dolin, ki bi odzvanjale
brnenju polnočnih zvonov ... Samo osamel
park, marmornate ograje, ogromne stavbe,
široka šetalšča, luči in pod obrežjem oma-
mljivo pluskanje daljnega črnega morja ...

Jaz pa sem stal v snegu pred kočjo s
slamnato streho, gledal zvezde, ki so bile
tako visoke in mirne, in poslušal, kdaj za-
zvoni pri fari k polnočnici. Jaz sem bil to,
ki sem sneg videl vsakih pet let enkrat, ki
sem slamnate kočje poznal samo s slik
in nisem na sveti večer še nikdar hodil s hri-
bov v dolino ...

In sem bil srečen v bajnosti svoje do-
mišljije.

In sem stopil pod svetilko, potegnil iz
žepa list in bral:

— Ah, ta sveta noč! ... —

Kako lepe so bile tiste črke naslova
moje prve črtice, ki je bila natismjena!

— Potrkala je z belimi prsti na okno
in s svojimi kakor oglje črnimi očmi pogle-
dala skozi šipe v kočjo, kjer jo je čakala ma-
mica ... Polnočni zvonovi so zazvonili ...

Še zdaj mi zveni v mislih ta stavek, ki
je bil razen »belih prstov« in kakor oglje čr-
nih oči ukraden s tremi četrtnami cele čr-
tice Ksaverju Mešku ...

Odpusti mi, pisatelj mehkih duš, pre-
lestnih sanj, neodoljivih hrepenenj, odpus-
ti mi to tatvino! V času, ko boš praznoval
petdesetletnico svojega življenja, Ti ne bo
težko potrpeti z menoj, ki sem bil tedaj še
negodno fanté! Danes se izpovedujem in je
moje edino opravičilo, da sem v zgodnji
mladosti prvo dvajsetico, ki je bila moja,
izmaknil doma iz predala. Potem nisem ni-
koli več kradel ... nikoli več ...

Tisti sveti večer pa sem mislil, da je
lepota moje prve črtice res moja. In sem
šel — najsmrečnejši človek — skozi široke
ulice mimo blestečih izložb, skozi valovečo
množico tržaških patricijskih gospa in otrok,
mimo v bogate kožuhe oblečenih trgovcev,
mimo raztrganih delavcev, mornarjev in
lakinov domov. Kaj mi je bilo za vsa boga-
stva in razkošja, za vso revščino in bedo
velikega mesta!

V kuhinji sem razgrnil list pred svojo
materjo in se ji razodel.

— To sem jaz napisal in zdaj je ti-
skano! —

Mati se je ustrašila.

— Kaj bo iz tebe, fant nesrečni! —
je vzkliknila.

Kako prav je povedala! Zaslutila je, da
sem stopil na pot, ki je ne bom nikoli pre-
hodil do konca, da se bom tisočkrat na njej

spotaknil, da ne bo nikogar, ki bi mi pomagal vstati, a jih bo milijon, ki bodo s krohotom šteli moje korake in se bili ob kolena z dlanmi ob vsakem mojem padcu.

A tedaj sem bil mlad in tisti božič nisem delal jaslje.

Zgradil sem si jih bil s svojo prvo božično črtico.

• • •

Fant se je naveličal igranja in se pobral s tal.

Zopet stoji pred mizo in me gleda.

— Ata, ali še pišeš? —

— Še. —

— Koliko ljudi nas bo, ko pride božje dete? —

— Ne vem... Stej ti! —

In šteje: mama, ata, teta...

— Kako daleč je teta! Nje ne bo... —

ugovarjam.

— Bo... Božje dete pojde ponjo z zlatim vozičkom, ki ga peljeta dve ovčki, če bi je tisti vlak ne pripeljal, ki nikoli ne pride...

— In fant šteje, šteje in našteje vse ljudi, ki so našli.

Ne pusti me, da bi še pisal.

— Povej ata, o božjem detetu, o Mariji, o angelcih, o pastirčkih, o jasliah! —

Zleze k meni na kolena in pričakuje Betlehemske zgodbe.

— Kdo ti je o vsem tem pripovedoval? — se čudim.

— Mama! —

Toplo solnce mrzlih domov, blagoslov božji človeški slabosti, dobrotne roke, ki gradijo v teh dneh, ko že otroci govorijo o denarju, v dušah kraljestva pesmi in večnih lepoti!

Glej, moj ljubi fantek, zdaj nisem več žalosten.

Povedal mi boš ti najlepšo božično zgodbo, kakor ti jo je mama pripovedovala. Lepša bo, kakor bi ti jo jaz pravil, in čas nama bo kratek do hipa, ko se zablešče jaslje in bom že pozabil, da sem hotel napisati čedno božično črtico.

N. Velikonja:

Vragulja.

Ne maram pisati žalostnih povesti o dečku in božičnem drevescu: to tragedijo in poveljanje mladega srca je napisal že moj, v svojih delih in trpljenju večji od največjih, in neizkorenjeno spoštovanje, ki ga imam do njega, mi brani, da bi ječal za njim. O, Dostojevskij, mojster vseh mojstrov, kako nična in šibka so naša peresa ob Tvojem kistu! Kako bi danes potrebovali Tvoje besede!

Toda predaleč, predaleč! Moja zgodba se peča z vraguljo, spočetnico ideje, ki si je vrag ne bi izmislil, sam vrag ne, čigar najžalostnejša zasluga je, da se je vse tako vršilo od Božiča v hlevu do križa na Golgoti. On je nesrečni povzročitelj praznika otročičev, a nanje še ni pomislil.

Lansko leto pa je poslal nekdanji glavnik — sedaj načelnik vragov — Lucifer šepasti svoje sodruge o Božiču na zemljo. Izdal je ukaz, da morajo vsi vrage in vražiči, vsa hudoba šepasta in bradata o Božiču za pokoro na zemljo. »To je največja pokora,« se je glasil ukaz, »da boste na svoje oči videli, kako se vaša oblast podira in kako se je nekoč pred vekovi podrla. Na lastne oči boste videli in na lastna ušesa slišali glorio in slavo zvestih služabnikov Gospoda in mir med ljudmi na zemlji! To bodi za pokoro!«

Zagnal jih je, a godrnjavemu načelniku se ni vrnilo nobeno hude — ostali so vsi na zemlji. Stari Lucifer šepasti je godrnjal kopital po vročem tlaku — ta hrupni tlak je iz samih skopuških in oderuških hrbtov — kopital ter mrmral predse:

»Ali se je sodrga uprla, kakor jaz pred vekovi, ali so jim od zunaj poškopili peklenška vrata z blagoslovljeno vodo, da noter ne morejo. Odkar me je Cankar — kako sem prežal nanj, pa me je ovil! — odkar me je Cankar spravil v zadrego pred slovensko javnostjo, te dežele nič več ne razumem. Vse je v njej mogoče!«

Hodil je od kraja v kraj po grebenčastih hrbtenicah, da so se pod njim krepko pridušali. Ej, ljudje moji, tudi Slovencev je že mnogo tam doli, krivih hrbtov mnogo, in ti nimajo boljšega opravila od pridušanja na skrivaj.

Nazadnje ga je le dvignilo. Poiskal je svoj frak, ki je od zadnjic — »Pohujšanja« se dišal po šminki in materi županji, zakril kopito v galoše in odšel. Oprezno, po prstih, da se mu tašča ni zbudila, ki je imela vse njegove seje napisane na vratih in tudi to, od katere gredo na četrtinko.

Odšel je rahlo, počasi in —

Čez dobro uro se je zbudila tašča. Zarohnela, klicala, od nikoder glasu, le hrbti pod njo se kravili od vdanosti in strahu. Začela je biti po vratih, nato se razjezila ter sklenila, da gre za njimi.

Na zemlji je nastal strašen vihar; neke pod Krimom je zlezla na zemljo ter padla v slovensko mesto. Saj ni za ime, za stvar gre, in če se kaj veselega godi, je povsod prijetno.

Ljudje so bili proti razsvetljeni palači, val jo je potegnil v mraku s seboj ter jo vrgel v razkošno dvorano med maske in plesalce.

»O, mhi!« je mlasknila baba z jezikom in oči so ji zažarele. In se je še čudila, ko je že stal pred njo mlad, vljuden, dasi »nekam elegantno, graciozno in koketno-šepast gospodek.« — Te besede niso moje, temveč verno podane besede dam onega večera.

»Ali dovoliš, lepa maska? O, neprekosljivo, o, nedosegljivo. Kakšna ideja, kakor prava vragulja v naturi! Vse priznaje!«

»Kako pa, neroda gobezdava!« je revsnila babnica. »Ali ti jo pripeljem?«

»O, kako pristno!« je gostolel in šepical okoli nje gospodek. »O, kako pogansko pristno!«

Vragulja mu je pripeljala zaušnico, stresla ga za ušesa, da mu je padel cilinder na tla, ter otipala pri tem male rožičke pod grivo.

»Upetaj!« — (Pripominjam, da si je ta izraz izposodila iz »Rokovnjačev«.)

Vražič je ostrmel, padel na obraz. »Šmolari!« je odgovoril. (To je tako kakor če rečeš pri nas »Sluga!« ali »Zdravo!«)

»Prijetno je!« je pristavil nato.

»Kje je Lucifer?«

»Tam z načelnikom — o, koliko načelnikov in ravnatelj je tu! — tam z onegavim le načelnikom ali kaj Lazičem — prav rav z ženo mežika. To ti je gos!«

»Mu že pokažem!« se je razljutila babnica udarivši v ravni črti do njega.

»Lepa maska!« je oni planil na noge in za njim vsa debela, trebušata gospoda.

»Krasna maska, srčkana maska. Neprekosljiva!«

»Tako!« je siknila vragulja vanje.

»Takooo!« Toliko da ni Lucifer padel v znak, v naglici je celo do pol sezul galošo. Popravivši galošo si je opomogel. »Za tvoje specialne prekate nabiram med ženicami, golobicami,« je pomežiknil. »Daj, brigaj se za moški cvet! Kako je prijetno na Slovenskem!«

»Da se takoj vrnemo!« je še rekla, med tem jo je že pograbil čokat ravnatelj z zalisci ter odrinil Luciferja.

»Pardon, lepa maska!«

Vragulja se ga je surovo otesla, da mu je spodrsnilo.

»Gospoda!« je drobencijal čez dvorano, »gospoda, tukaj ta maska —«

»Ne mara zate in konec!« ga je nahrutil oni šepavi gospodek.

Medtem pa ji je Lucifer šepnil na uho: »Počakaj, jutri zgodaj imamo v tej dvorani sejo, ko vse odide, ako sploh odide vse; potem sklenemo!«

»Kaj boš sklepal. V peklu ni gospodarja in uprli se bodo!«

»Haha, ti premalo poznaš ta rod!« se je smejal Lucifer, pa ga je vzela elegantna maska. Kot muhe na med so planili stari in mladi k »duhovitooriginalni« maski, kakor se je razneslo po dvorani. In stara, toda poskočna vragulja si je ovila rep kot boč okoli vratu ter se sukala po dvorani kot vrtavka. Tekom večera jo je sicer par ljubosumnih dam iztrgalo iz rok plesavcev, hotele so ji raztrgati masko, toda baba je udarila hujše ter otesla napadalko, da je letelo od nje vse nakradeno in drugače zasluženo nakitje.

»Dobro se držiš!« ji je pošepetal drobn vražič, ki se je kakor slučajno prismukal k nji. »Jutri bo spet par novih strank in škandalov in tožb in kregov in kletvin. Se že zbira konzorcij za list proti Tebi — navidezni ženi tega oblastnika, one te imajo za prijateljico bančnega ravnatelja Menceja — to bo še fletno! Toda opolnoči maske odkrijejo, izgini takrat. Potem bo šele godljaj! Kako je prijetno na tej slovenski zemlji!«

Opolnoči — kaj vse se je že dogodilo do polnoči; par brc, nekaj klofut, par strelov, samomor neke dame, to so vidni znaki teh dogodkov — opolnoči pa je mali vražič za dobrih pet minut prekinil električni tok — Lucifer si je zabeležil, ko so spet nenedoma zagorele žarnice, celo beležnico zanemivostil — Vragulje ni bilo več.

Ta čas je že krevsala od šampanjca židane volje po ulicah. In skoraj pred vsako je stal nekdo in preklinjal: bodisi najemnik gospodarja ali gospodar najemnika.

»Prijetno na tej lepi zemlji! Kar ponujajo se vragu! Kdo je to tako lepo iztuhtal?«

Skozi okna je slišala plač otrok, lačni so klicali kruha: »To so uradniški otroci,« je nosljala debela ženska mimo. »Čemu imajo uradniki toliko otrok, če jih ne morejo preživljati!«

»Vidiš?« je dejala vragulja, »to je nauk, ki si ga velja zapomniti. Ta nauk je zelo prijazen.«

Zavila je na polje med barake in vagonih v srce se ji je tajalo od radosti in miline. Slišala je vzdihne in priporočila, naj kar s seboj vzame vse vagon in barake.

»Kakor da vedo, kdo sem! Postrežljivost in gostoljubnost ljudi. Kar spoznamo te, na imaš koš ponudb in naukov. Kako je vrag čaščen, pa še vsega ne sliši! In sto oči bi

morala imeti, da bi videla vse zašavnosti povsod!«

Tako se je divila in uživala v radosti in čaščenju. Kakor muzika je povzdignilo na poti njeno srce tiho priporočilo desetletnega fanta, ki je s težavo potiskal po grušču gare meneč:

»Kadar zrastem, bodo vse te palače zgorele v sam pepel!«

Na vozičku se je vzpela žena, ki ni imela denarja za stanarino, pa so jo vrgli iz kleti na cesto.

»Moj bog, ne govori tako! Bog je plačnik!«

Vraguljo je streslo do kosti.

»Neprijetno revsanjel!«

»Boga ni!« je trdo dejal fant. »Vidim, da ga ni in tudi učijo tako vsepovsod!«

»Zlati dečko!« je priskočila vragulja ter kakor mimogrede nevidna očesu prevrnila gare v blato.

Preden je fant zinil, je vzdihnila ženica na tleh: »O Kristus moj Bog!«

Vraguljo je treščilo ob tla.

Fant je kakor od nevidne sile navdahnjen pokleknil k materi, ki si je umirala: radovedno je vragulja, ki si je opomogla, prisluhnila, a potem zbežala.

Fant je molil za umirajočo materjo: »Češčena Marija...«

Prisopla je v dvorano, kjer jo je eže čakala peklenška družba.

»Zdaj povej,« jo je nagovoril Lucifer spoštljivo, »ali vztrajaš, da se vrnemo?«

Mučna napetost je zavladala v družbi; hudobe in vražiči so v trepetu pričakovali, da jih bo zagnala tret krive hrbtenice.

»Ali se vrnemo?« je ponovil Lucifer.

»Ne vrnemo se; zdaj vem, kaj vas je pridržalo. Ta prijetna pokora na tej lepi zemlji! Letovišče! Naše letovišče. Samo nekatere ženske so še neprijetne, ko umirajo, in veste kaj, otroci so še nezanesljivi. Otrokom je treba nečesa za oči in ušesa za pohujšanje in utrjenje v slabem. Otroke v strankel! Koj ko shodi! To bo šele letovišče! Drugo leto se vidimo o Božiču! Samo oni trije lenuhi, ki so najmanj napravili, naj se vrnejo v peklo, drugače pridero skupuh in oderuhi še iz pekla na to lepo zemljo — če bi toliko cerkva in znamenj ne imela! — pridero nam in reveži nam potem v stiski prebije celo naše načrte — naj se gódi tudi siromak počasi za naš načrt!«

Tako je končal ta posvet.

Trije so morali nazaj, druga svojat se je razgrnila po naši zemlji — vsepovsod pride, le k malim otrokom v zibelki, ki še ne hodijo in ne govorijo, ne pridejo...

Moja mala stoji na posteljici, kaže bele zobke, se smehlja in vpije:

»Ta, ta, ta, ta!«

Na božični večer si jo bom posadil na kolena, skakala bo, grabila za brado in vpila:

»Ta, ta, ta, ta!«

Kako brez moči je temna oblast brezdanj!

Varuj, Jezušček, otročiček božji, ki nisi bil tako zgodaj izkušán, naše otročiče in zavoljo teh nedolžnih oči tudi naše hiše zlega, da bo vragu Božič tudi letos in vse veke naprej za pokoro!

Gošče Miroslavi

Na sveti večer.

Tako nepopisno prijetno je bilo tisti večer Pavletu pri srcu in morda se ni počutil še nikoli tako dobro, odkar so ga odbrali izmed ujetnikov in določili za pisarja v delavski četi. Nikomur ni bil v napotje, ni bilo treba stiskati se v kotiček in umikati pred godrnjavimi pogledi, češ: kaj vas je bilo treba... da bi le kmalu zopet odšli... Sedel je sam, čisto sam v veliki kmetijski leseni izbi — tam je bila nameščena pisarna in stanovanje četnega podporočnika — sedel je na gorkem pri peči, v kateri so prasketale gorela grčava borova drva, ki jih je divje objemal in lizal požrešni plamen. V izbi je bilo popolnoma temno; le iz pečne odprtine je s toploto in z vonjem po smoli vred uhajala tudi rdečkasta svetloba in plapolajoči plameni so se jarko odbijali od nasprotne stene, migljajoč živahno na njej.

Zunaj pa je pritiskal pravi decemberski mraz in veter se je poigraval z drobnimi snežinkami, zaganjal jih zdaj pa zdaj ježno na šipe v oknih ter sipal doli na prostrano, belo ravan. A kakor da mu snežena preproga ni prav pogrnjena, je privzdigoval tupatam mehko vrhno plast, jo zvijal bliskovito v vrtince ter spuščal zopet na zemljo.

Pavle je vrgel še nekaj polen na ogenj, da so švigile iskre na vse strani; nato pa je pomaknil stol bliže k peči ter se ves zatopil v sladke, prijetne misli.

Izginjal je polagoma ves svet okrog njega, štiri lesene stene so se razmaknile in poletel je kot na perutih daleč, daleč čez neizmerno sneženo prostranstvo, čez vode in gore... in dospel do rodne vasi. Po dolgih letih jo zopet vidi pred seboj, tiho, malo vasico. Vzdadošen je obstal in razprostrl roke, kot da bi hotel objeti vse, vse... Iz oken vabijo lučke in kličejo trudnemu popotniku: pridí, dobrodošlo si nam, pogrej se, praznuj, raduj se z nami!

Srečo mu je zalagalo življe v prsih... še par naglih korakov, in že stoji v domači hiši... V kotu pod stropom gorijo pred jasljami drobne, raznobarvne svečice... tik nad mizo trepeče bel golobček na nitki, pritrjeni na strop... v hiši se širi duh po kadilu... morda so ravnokar odmolili tudi zanj, da ga kaj kmalu vrne tujina ljubeči materi... Samo en splošen vzklík začudenja in nepričakovane radosti — in že ga objemajo molče vsi pč vrsti s solzami veselja! Velika sreča jim ne da govoriti; zato pa govorijo oči, roke in srca tem glasneje...

»Torej si vendar prišel... kako težko smo te pogrešali, kako željno pričakovali!« In zopet se polnijo s solzami materine oči.

Misli ga popeljejo k polnočnici v farno cerkev: postarni organist izvablja čudovito vesele glasove orgijam in s kora doli done radostne pesmi v spomin Gospodovega rojstva... Nebroj lučk in lučic miglja pred oltarji, pred ozaljšanimi jasljami in po vsej cerkvi je svetlo kakor da so se odpele vse zvezde z nebesnega svoda in zažarele v tej cerkvi... O, svetle sanje, da bi jih vsaj dalje mogel obdržati! A izginile so, kot izginja vosek nad ognjem.

Tisti hip je začutil tam zunaj na cesti zamolkle korake: njegovi tovariši-ujetniki so stopali v dolgi vrsti na delo v temno, mrzlo noč... Molče in s povešenimi glavami se je pomikala tropa trpinov — in za njimi dve jekleni sveči —

Pavleta je pretresel ta prizor do mozga; zabeleži ga je, kakor da se ne bi tiščal gorke peči in črez njegovo srce se je prelilo trpljenje mučenih tovarišev:

»Kaj, tudi danes, na sveti večer?!« — Vsaj danes bi jih pustili v miru... Moj Bog, kako dolgo še? — — —

In uprl je pregnanec pogled v to dolgo noč nesvobode — a nikjer ni zagledal zarje nastopajočega dneva, ki jim pokaže pot domov.

Iz težkih misli ga je vzbudil njegov rojak Janko, rdečeličen, živahen dečko, par let mlajši od Pavleta. Bil je služabnik proviantnega činovnika Novickega, ki ga je komaj izprosil od četnega zapovednika Lopuhina.

Janko je zadel srečo, ko se je iznebil nadležnega nadzorstva in vstopil v službo k činovniku; kajti Novickega je bil dobra duša, da malo takih. Za Janka je skrbel po očetovski; takoj v začetku mu je dal napraviti novo obleko, podaril mu je svoje škornje in plašč. Dobival je mesečno plačo, pa tudi vmes se ga je dostikrat spomnil. Nikdar mu ni dal čutiti, da je ujetnik in sluga; dovoljeval mu je največjo svobodo v vsem, ki je pa Janko ni nikoli zlorabljal, ker se mu je zdelo greh razžaliti tako plemenitega človeka.

Lopuhin je bil činovniku Novickemu pravo nasprotje. Kjer je le mogel, je dal čutiti trdo pest neizprosne gospode, ki je zadevala največkrat Pavleta, ker je bil ta vedno pred njim.

Mir je imel pred njim le takrat, ko je podporočnik kam odšel za dalj časa — in pa ponoči, ko je spal; sicer pa se ni smel ganiti iz pisarne, kaj še, da bi se oddaljil. Brez njegovega dovoljenja ni smel iti nikoli spat in čakati ga je moral z njegovim služabnikom slednji večer, dokler ni prirogovlil domov.

Pavlo se je Janka zelo razveselil; hotelo se mu je s kom pogovoriti in zaupno pokramljati na ta večer, ko so se oglašali spomini iz prejšnjih let z domače, rodne grude.

»Prav, da si prišel, Janko; bova vsaj skupaj praznovala sveti večer.«

»Bova ga, bova, če Bog da. Činovnik je odšel za nekaj dni in tako sem zopet sam ostal. — Kaj pa podporočnik? Ali se kmalu povrne?«

»Upam, da ne tako hitro; danes se ga vsaj še ne nadejam. Zelo nerad bi videl, da bi mi skalil ta sveti mir, ki ga uživam za njegove odsotnosti.«

»Ne boj se, Pavle,« odgovori Janko prepričevalno, »v taki vihr menda vendar ne bo silil na pot. Poglej no, kako ga nese! Saj izgreši pot v takem metežu.«

»Bog ž njim,« mahne Pavel z roko, »naj pride, kadar mu drago, le danes še ne.«

Nalil je vode v kovinast čajnik in ga porinil v peč k ognju. Ko je zavrel krop, je nasul vanj čaja in odmaknil posodo od ognja.

Dolgo sta potem kramljala pri čaju o vsem, kar ju je najbolj zanimalo: o domu, o svojcih, o dekletih, o znanih — in pri tem ju je zanimala vsaka malenkost, za katero se najbrže doma ne bi bila dosti zmenila. Najbolj sta premlevala vojno in mir in sanjala že naprej o tem, kako se odpravita na pot, ko sklenejo mir. To je bil sploh najprijetnejši razgovor vseh, zlasti zvečer, ko so prišli vsi ujetniki skupaj.

»Ali ostanemo še kaj dolgo tukaj v Bujnovičih?« je napeljal Janko pogovor na drugo reč.

»Menda še nekaj tednov; ko dokončajo naši ljudje delo, bomo zopet oprtili bisage.«

»Komaj se človek malo privadi ljudem in kraju, pa mora že zopet na pot,« je potarnal Janko.

»Tudi jaz bom težko zapustil to hišo; tako udobno ne bo nikjer. Pa kaj se hoče: naš dom je — cesta, dokler bomo jedli tuje matere kruh.«

»Cesta, cesta...« je ponavljal mehanično za njim Janko, »in vendar se bom težko ločil od svojega činovnika, ko pride ura slovesa.«

»Za uro slovesa sem pripravljen pozabiti vse krivice, ki so nam jih storili, odpustiti vsa ponižanja.« se je razvnel Pavle, »v tistem radostnem trenutku bi celo pogledal odkrito in iskreno Lopuhinu v obraz, kar, zdaj ne morem storiti nikoli, ne da bi razbral ta človek v mojih očeh mržnjo, ki jo čutim do njega. Objel bi ga.«

Prenehal je sredi toka in poslušnil: na cesti so se oglasili kraguljčki, približno čuli se bolj in bolj. Kar se odcepilo sani od ceste in krenejo na dvorišče. Pavle je prilepil čelo k oknu in pogledal venkaj na sanke.

Pavle in Janko sta se spogledala: »On je!« —

»Da bi ga — —! Ravno danes ga je blo potreba.« je zamrmral Janko.

Slišala sta, kako je konj stresel glavo, da so še enkrat zacingljali kraguljci in sanke so se ustavile tik pred veznim pragom. Čez nekaj trenutkov je vstopil nepričakovani in nezaželjeni gost. Molče sta ga pozdravila Pavle in Janko — on pa jih je ošinil s pogledom le mimogrede. Sploh je povsod, kjer so že bili, prihajal in odhajal molče brez pozdrava, tako da so ga morali ljudje že prvi hip obsoditi za odlojdnega čudaka.

Vidno je bilo, da je nekam slabe volje. Gledal je mrko predse in ni črnil ne črne ne bele. Otresel je sneg s kožuha, nato ga je slekel, odložil rjav, mehak šal iz kamelje dlake, ki mu ga je ovila skrbna mati okrog vratu pri odhodu. Prižgal je cigareto ter začel hoditi gorl in dolj po prostorni izbi... Se vedno mučna tišina. Tisti hip je dogorel ogenjček na širokem ognjišču, ki je edini preganjal temo. To ga je končno sprožilo.

»Kakšna luč pa je to? Naloži vendar!«

Janko je segel na pripeček, kjer so se sušile smolnate trske in jih položil na pogorišče, da je iznova oživel ogenjček.

»Ali je vse v redu? Se je morda kaj pripetilo v četi za moje odsotnosti?« se je zopet oglašil Lopuhin.

»Nič posebnega, gospod podporočnik,« odgovori Pavle, »prišli so le nekaki papirji iz štaba — oddal sem jih činovniku Tugrinovu, kakor ste bili naročili.«

Zopet molk. — Podporočnik se je ustavil sredi izbe, kot bi se nečesa domislil; nato se je obrnil k Pavletu:

»Kaj pa akte glede konj in sena, — ali si že napisal?«

»Vse je že gotovo in odposlano na pristojna mesta.« — —

»Ali me je kdo obiskal te dni, ko me ni bilo tukaj?« je vprašal dalje zvedavo.

»Nikogar ni bilo, gospod podporočnik.«

Lopuhin se je oddahnil z vidno zadovoljnostjo na obrazu. Prižgal je novo cigareto in koračil malomarno gorl in dolj. Zavladala je tišina, ki je bila mučna tembolj, ker so molčali trije v temotni izbi, razsvetljeni le od malega ogenjčka na ognjišču, ki mu je zdaj Pavle, zdaj Janko dokladal trske.

Zopet je podporočnik pretrgal molk:

»Janko, ali je činovnik doma?«

»Ne, gospod podporočnik,« odgovori Janko, »odpeljal se je v Petrikovo za par dni.«

»Tako, tako — — no, Janko, kaj pa še poveš novega?«

Kadar je bil Lopuhin pri volji, se je rad spuščal v igrav pogovor z Jankom, ki mu je povedal ob taki priliki marsikatero krepko, ne glede na to, ali se bo gospodu čelo razvedrilo ali pooblačilo. Tako je tudi sedaj odgovoril naravnost, brez vsakih ovinkov:

»Nič posebnega, gospod podporočnik — — zunaj pada sneg — —.«

Pa komaj je to izrekel, že mu je bilo žal besed, a bilo je prepozno. Podporočnik je stopil tik predenj, da se je Janko strahoma odmaknil, in zarežal je nad njim:

»Kaaj? — — Nesramnež! — — Ali se tako odgovarja svojim višjim? — — Vidim, da te je činovnik že docela razvadil. Toda jaz ti prikrajšam tvoj predrzni jezik. Na delo pojdeš z drugimi vred, da veš; — ne boš se več valjal pri činovniku! Tak nesramnež! Hej Grinjuk!« pokliče jezno vojaka-voznika, ki se je prišel pogret v izbo, »postavi Janka za eno uro venkaj pod okno!«

Grinjuk je, bil vajen takih naglih izbruhov svojega zapovednika, ki je bil živčno bolan vsled kontuzije; a vendar je nemalo osupnil. Skušal ga je pogovoriti izlepa:

»Gospod podporočnik, imejte usmiljenje, poglejte vendar, kakšno je zunaj — bodite tako dobri, pa preložite kazeno na drugi čas — —.«

»Ne potrebujem tvojih nasvetov,« je vzrojil razdraženi Lopuhin, »stori, kar sem ukazal!«

Vse ni nič pomagalo. Grinjuk je namignil molče Janku, ga peljal venkaj in

ga postavil pod Kap, mrmraje sam pri sebi: »z bikom se ni dobro bosti.«

Moralo je biti okrog devete ure. Zunaj se je polegel veter n sneg je začel padati enakomerno v čimdalje večjih kosmih na zemljo. Janko je stal nepremično pod oknom in gledal obupan in potr tja dolj proti vasi, kjer so bila še razsvetljena okna v raztresenih hišicah. Kako rad bi bil šel vasovat k dekletom, ki predejo tam svoje mehke kodelje med petjem, pripovedovanjem in sladko, nagajivo govorico. — Se nikoli ga ni vlekle tako mednje, kakor ta večer; zazdelo se mu je vse lepše, važnejše kot kdaj poprej. Težje je občutil zavest, da ne sme z mesta nikamor, kakor pa mrz, ki mu je drvenil ude, da jih ni čutil prav nič več. Na kapi, na ramah, po plečih in rokavih se je bila nabrala že velika kopica snega; rad bi bil stresel raz sebe neprijetno težo, a ni se mogel ganiti. Rad bi bil obrisal obraz, kjer so se topile snežinke, a imel je roke že vse premrle od mraza.

V Pavletu je vse divjalo. Vajen je bil sicer takih prizorov v dolgotrajni njegovi službi, a kaj takega si strašni gospod še ni bil privoščil. Tresel se je od velikega razburjenja n najraje bi bil planil na krutega človeka. Mrak je prikrival njegovo notranjo borbo.

Kakor človek, ki mu vest očita, da ni kaj prav storil, je Lopuhin sumničl Pavleta, da mu srd stiska pest. Pogledal mu je pri medlem svitu ogenjčka v obraz, na katerem se je zrcalila notranja bol, pomešana s strašnim gnevom na mučitelja.

»Tiii! — Čuvaj se!« je siknil Lopuhin in zavzdignil pest ter zažugal. »Ali ti ni morda kaj prav?« — Ne pozabi, kdo sem jaz, in kdo si ti! — Le eno mi zini — in pridružil se mu boš —!«

V izbi je postalo tiho kot v grobu. Podporočnik je nekeje staknil svečo, jo prižgal in prikopal predse na mizo; nato je zvelkel s police šop starih žurnalov in začel listati po njih. Pavle pa se je pomaknil v kot pri peči in začel premišljevati bridko usodo na tujih tleh. Nenadoma je vstala v njem stara misel, negovana že tolikokrat:

»Pobegnem, čisto gotovo pobegnem — tu ni več življenja — proč od tod!«

S to mislijo je hodil spat, ta misel ga je nešteto krat prebudila sredi noči in delal je načrte po cele dolge ure. V teh sanjah je dobival novih nad, svežih moči — tako so bile prijetne. Posebno kadar ga je zadel nov udarec, ko ga je spekle novo ponižanje, se je molče pomaknil v kak kotiček in se živo zamislil — —

»Preobleče se v drugo obleko, tako da v njem nihče ne spozna tujca, malo prigrizka dene v bisago, palico v roke, pa hajdi na pot, proč iz tega pekla! Mera trpljenja je že zvrhana... Prav dobro mu bo služil denar, ki si ga je prislužil s poučevanjem otrok — o, ko bi to vedel Lopuhin, kam je hodil, ko ga ni bilo doma — trije lepi bankovci, dovolj bo za prvo silo. — Samo poletja še počaka, ko zraste pšenica in ozeleni gozd, da se bo lahko skrival po dnevi; ponoči pa odrine zopet dalje, dalje... Morda naleti v gošči na kakega smolarja ali gozdarja — na kakem samotnem kraju — ne zmanjka se jih po gozdih — tam se skrije pred vsemi zasledovalci — živa duša ga ne iztakne tam... V temni noči so se zopet oglašili kraguljci, ki so postajali glasnejši in glasnejši, čimbolj so se približevale sani neznanih popotnikov.

Pavle se je zdrnil iz priljubljenih sanj in poslušnil...

»Ubogi ljudje tam zunaj na cesti,« je dejal sam pri sebi, »v takem mrazu in tako pozno — —«

Na veliko začudenje Pavletovo so zavile sani na dvorišče in vzbudile silno radovednost obeh.

»Kdo neki bi bil to?« se je oglašil podporočnik. »Stopi venkaj in poglej, kdo prihaja k nam.«

Pavle je stopil na prag prav tisti hip, ko so se ustavile sani, na katerih je sedela ženska oseba v risjem kožuhi. Izprva ni mogel razločiti natanko, kdo je, ker ni bilo razpene belega obraza in dvojih črnih oči opaziti prav ničesar; bila je precej tema, pa tudi sneg, ki je še vedno padal, je oviral in zastiral jasen pogled.

Oseba v kožuhi je skočila lahno iz sank in pri tem se je pokazala iz širokega rokava majhna ročica. Pokimala je prijazno Pavletu:

»Zdravstvuj!«

»A, — zdravstvuj!« je odzdravil ta veselo presenečen. »Kdo bi se bil vas nadejal v tako pozni uri in ob takem vremenu.«

Bila je usmiljena sestra Nasta, dvajsetletna mladenka mične zunanosti, v polnem razcvetu mladosti. V vsej njeni postavi je dihalo zdravje; njene temne oči, zastrite od dolgih trepalnic, so bile polne milobe in po vsem obrazu je bil razlil čudežen mir, še nekaljen od strasti. Sama resna in tiha, je prav rada poslušala vesel pogovor in se udeleževala dostojne zabave. Kdor jo je videl le enkrat, jo je moral spoštovati. Vetrenjaki so opazili takoj, da se ž njo ne da igrati, tako, za

kratek čas, ali pa zažeti romanček. Pred njenim jasnim in čistim pogledom se je zdrznil vsak razuzdanec, povesil oči ter odšel od nje z velikim spoštovanjem — z nekim težkim občutkom v srcu, da je že davno ugasnila v njem tista luč, ki je bila tako vabljiva, ki je tako odsevala v očeh zale mladenke.

Nasta je po dokončani gimnaziji postala sirota; umrla sta ji oče in mati. Po odhodu bratov se je dolgočasila na deželskem imenu in zato je vstopila kot usmiljena sestra k »Rdečemu križu«. Pri svoji teti v bližnjem mestu se je seznanila s podporočnikom Lopuhinom in ga pozneje večkrat obiskala, če je slučajno nanesla pot mimo. Vse vedenje Lopuhina je pričalo, da mu je njen prihod silno ljub. V njeni bližini je izgubljal svojo odločnost in osornost. Postal je zgovoren in nežen, ubogljiv in postrežljiv in ni trenil z očmi od nje. Vpričo nje se ni razsrdil nad nikomur — tako sladek je bil! Tudi površnemu očesu ni bilo težko uganiti, da je vzbudila Nasta v njem drugo čustvo, kot samo občudovanje in spoštovanje. Morda tudi ona ni bila popolnoma ravnodušna napram njemu; a izdala ni niti z najmanjšo kretnjo ali besedo, da bi čutila do svojega častilca kaj več ko do drugih.

Na Pavleta je naredila nenavaden vtis. S svojim prihodom ga je osrečila vsakokrat tisočkrat bolj in vse drugače, kakor njegovega gospoda. Zdelo se mu je, kot bi posvetilo svetlo, jarko solnce v njihov temoten hram in razpršilo mrak, ki je vladal tam. Pod žarki tega solca se je stopila mrkost, krutost in največja zloba čudaškega in vase zaprtega Lopuhina. Vse je nekam oživel in zasijalo od velike radosti tiste trenutke, ko je ona bivala sredi med njimi.

Svojega mogočnega vpliva na čelnega zapovednika se je posluževala nešteto krat — a na plemenit način kot goreča zagovornica ujetnikov, katerih usoda jo je močno ganila. Kolikrat je ukrotila Lopuhina s samim pogledom in zadržala njegovo težko roko, ki jo je zadržal nad svojimi podložniki. Včasih mu je tudi živo ugovarjala, ko je hotel kaznovati tega ali onega — in slavni zapovednik je podlegel vsakokrat.

Ni čuda, da si je na ta način prisvojila Pavleta mahoma in ta ji je bil udan in hvaležen iz dna svoje duše.

Nasta se ni sramovala iti med zavržene ujetnike, ki so tlačanili na tujih tleh; sočutno je motrila njihove potrte obraze, zagorele in znojne od težkega dela. Zanimala se je za tega in onega, tolažila s mehkim glasom, vlivala jim upanja, da se kmalu vrnejo. Skrivalj po Pavletu jih je obdarovala pogosto ter razdala mednje skoro ves svoj prihranjen zaslužek.

Kadar se je njena vitka postava pokazala med njimi, so se uprle vanjo oči vseh obsojencev kot v svoje solnce, ki je osvetlilo za hip mračne obraze, dvigajoč jih od tal, ki so jih kropili s svojim znojem. Vse ustne so drhteč zašepetale sladko ime: »Nasta!« — dvignile so se glave, širile so se grudi, segle so roke po nečem, kar jim je bilo ugrabljeno... Za trenutek jih je poljubilo to jasno, svetlo solnce, to pravo čudo, ta njihova Nasta. — Spomnila jih je njihovih pravih obrazov, pokazala jim je obljubljeno deželo nekdanjosti, v katero se vrnejo, morda kmalu... In ko je odšla od njih, se jim je zdelo, da je zopet zašlo njihovo solnce, puščajoč za seboj prebujena srca in koprneče roke, segajoče v daljo — —

Se nikdar se je ni Pavle tako razveselil ko ta večer, ker novo doživetje mu je napolnilo dušo z bridkostjo, novo ponižanje ga je podrlo na tla in zavilo v temo, iz katere je zaman skušal najti izhoda do svetlega, jasnega dneva. In ko je zagledal pred seboj Nasto, je začutil, da mu ona prinaša leka. Nasmehnil se je bolestno in se ozrl v njene oči, željno pričakujoč tolažbe:

»Ah, Nasta, Nasta — — —!«

»Kaj ti je, Pavle?«

Ta je nemo pokazal pod okno, kjer je stal Janko.

»Za Boga, kdo stoji tam na mrazu?« se je začudila sestra.

Pavle ji je povedal vse. Nasta je stopila k Janku in vzkljknila polglasno:

»Revež! — Te zebe, kajne. Le počakaj — takoj prideš na gorko.«

V njenem glasu je bilo toliko sočutja, nekaj tako mehkega, materinskega, da je ganilo Janka do solz. Upri je vanjo svoje solzne oči, polne največje hvaležnosti in najrajši bi ji bil padel k nogam in poljubil njeno malo, mehko ročico, ki mu je z naglo kretnjo otepla sneg z rame. Nič več ni čutil mraza, ko ga je ogrelo njihovo skupno toplo solnce, njihova Nasta! — —

Toda ta njihov angel miru, to svetlo solnce je bilo polno nemira; ta dogodek je pretresel v dna duše. Z drhtečimi rokami je odprla vrata in stopila skoro neznatno vizbo. Podporočnik je zasijal radosti, ko jo je zagledal pred seboj. V njeni pozi je bilo nekaj tako veličastnega, nekaj tako privlačnega, kot še nikoli poprej; tako lepa ni bila še nikoli, ko tisti trenutek. Oveseljen ji je molil Lopuhin desnico x

pozdrav; a njene oči so bile tako čudovito hladne, da je presenečen povesil roko. Zaslužil je v njenih prsih tisto valovanje, ki je trenutek pozneje izvrglo njega na otok zavrnjenih. Zajecel je ves začuden:

»Sestrica, dušica... kaj vam je...?«

S tihim glasom, v katerem si je prizadevala skrivati nemir, se je obrnila do njega:

»Kaj vi počenjate s temi ljudmi? Kje jemljete pravico, trpinčiti jih tako po nepotrebnem!«

»Nasta!« je kriknil obupno podporočnik.

»Kaj vam je storil Janko, da ga mučite, vprašam vas? Za prazen nič — tako kaznovati reveža!... Vi ste kruti in neusmiljeni...«

»Sestrica, prosim vas... ne hudujte se... Pavle, pokliči Janka v izbo... poslušajte, Nasta!«

A ta je govorila svojo neizprosno obsodbo z enakomernim, tihim glasom, ki je zbadal srce in ga razbijal:

»Spoznala sem vas dodobra — bolje bi bilo, da se nisva srečala... Moja noga ne prestopi več vašega praga, a svojo krutostjo ste mi sami zaprli vrata v vaš dom. In v slovo vam ne morem dati drugega ko svoj globok prezir — — —«

Nasta se je obrnila in podala roko v slovo Pavletu in Janku.

Zunaj so kmalu nato zacingljali kraguljci in odpeljale so sani Nasto — za vedno...

V izbi je zavladala grobna tišina — a v podporočnikovih prsih je vihrala burja; ostalo ni drugega ko žgoča bol, obup in prepozno kesanje. Vrgel se je na postelj oblečen in si rval lase. A vse zaman: Naste ni bilo več! — Ona, ki jo je tako ljubil, ga je ponižala...!

V Pavletovi duši je bil praznik, kakršnega ni doživel: njegov tako mogočen gospod je bil ponižan, ponižan od ženske! Torej vendar enkrat — — —!

Dolgo ni zatisnil očesa tisto noč; a ko je naposled zadremal, je sanjal o Nasti, o materi, o domu, o miru — — —

Demetriji Merežkovski:

Pohod sodrge.

Rusija zajemlje danes vesoljni svet. Od nekaj je nepreračunljiva in jo tudi od te strani dobro označuje oni pridevek »širokaja«. Proces, ki je privedel do današnjega stanja, se je razvil polagoma. Zapadnjaki smo ga gledali skozi beletrijo, a vse nam je bilo tako daleč. Ob Krapotkinovih memoarih smo si mogli ustvariti nekoliko jasnejšo sliko razmer in gibanj, ki so nujno smerile v danes. A Krapotkin je nehal ob vratih novega stoletja, ko je vzmet zapadnih idej v bogoiskateljni Rusiji popustila. Materializem ni zadovoljil ruske duše, kar so pričale številne verske in versko-filozofske družbe dolgo pred svetovnim požarom v ruski prestolici in po drugih mestih. V tem času je nastopil eden izmed največjih ruskih pisateljev Merežkovski, ki je znan zlasti po svoji trilogiji »Krist in Antikrist«, in zamislil v svojih moralno filozofskih esejih, ki so obsodba materializma, neke vrste novo krščanstvo. Njegova izvajanja se z našo dogmatiko kajpada ne strinjajo, a en tak odlomek vendar prinašamo baš v božični številki, da pokažemo, kako največji duhovni iščejo poti h Kristusu in njegovemu nauku.

V gloriojo svetonočnih zvonov naj padejo tedaj besede našega ruskega brata, moža misleca in bogoiskatelja. Mogoče bodo vzbudile v skrivnostnem in blagoslova polnem svetem večeru marsikoga med našim narodom, mogoče se mu ob njegovih besedah prikaže zvezda, ki ga bo vodila v Betlehem.

»Ne bojujemo se z mesom in krvjo, ne s knezi in nasilniki, z gospodarji sveta, ki mu v temi vladajo, z zlemi duhovi pod nebesom.«

Gospod teme v svetu je pa buržujec, ki koraka proti prestolu, je prihajajoča sodrge.

Ta sodrge je v Rusiji trioblična.

Prvo obličje, obličje sedanosti — je nad nami, je obličje samodržstva, mrtvi pozitivizem kronskega režima, kitajski zid uradniških razredov, ki loči rusko ljudstvo od ruske inteligence in ruske cerkve.

Drugo obličje, obličje preteklosti — je ob nas, med nami je in je obličje ortoroksije, ki da cesarju, kar je božjega, one cerkve, o kateri je rekel Dostojevski, da se nahaja v paralizii. »Naši iereji so tako na uzdi, da jih lahko pelješ, kamor hočeš,« tako je tožil neki ruski ierej 18. stoletja; toisto bi naši duhovni gospodje danes lahko rekli z vse večjo pravico. Duševna buržuazija — prav ob viru poljubne svohode; duševna buržuazija — prav ob viru vsakokakega plemstva. Mrtvi pozitivizem obtodoksnega kronskega režima kot sluga pozitivizma avtokratskega kronskega režima.

Tretje obličje, obličje prihodnosti — je pod nami, je obličje bosjakov, črnih stotin, najgroznejše zmed vseh obličij.

Te tri vrste duševne buržuazije so se spojile proti trem vrstam duševne plemenitosti: proti deželi, ljudstvu — živemu telesu, proti cerkvi — živi duši, proti izobraženstvu — živemu duhu Rusije.

Da se strnejo tudi te tri vrste duševne plemenitosti in svobode proti vrstam duševnega suženjstva in svojatske kulture, je treba vse objemajoče ideje, ki bi bila v stanu, spojit izobraženstvo, cerkev in narod; taka vsesplošna ideja pa more dozoreti le v verskem prerobenju, združenem s socialnim preporenjem. Ne vera brez socialnega življenja, ne socialno življenje brez vere, temveč samo versko občestvo bo Rusije rešilo.

In predvsem se mora zbuditi versko-socialna zavest tam, kjer je že zavedno socialno občestvo in nezavedna verstvenost, — med ruskim izobraženstvom, ki mora postati ne samo po imenu no tudi po svojem bitju in žitju inteligenca, kar je inkarniran intellectus, postati mora razum in zavest Rusije. Razum pride, voden do skrajnega konca, do božje ideje, inteligenca pa se preljuje, če jo vodiš, do skrajnosti, v vero, v religijo.

Neverjetno se zdi to. Toda svobodnjaško gibanje v Rusiji ne korenini zaman v religiji. Tudi ne stoji zaman možje kakor Novikov, Karasin, Čadajev, kakor prostozidarji, martinisti in drugi mistiki iz konca 18. in začetka 19. stoletja v najtesnejši notranji zvezi z dekabristi. Tako je bilo in tako bo. Z verskim ognjem je bila ruska družba v svoji mladosti krščena in ta ogenj jo prevzame v času njene zrelosti, vzplamtel bo na njenem čelu kakor »razdeljeni goreči jeziki« ob tem novem prihodu svetega Duha na živi duh Rusije, na rusko inteligenco. Da, mogoče se je ta slednja pojavila v trdi temi verske zavesti, v svojem »brezbožstvu«, le zato, da je prehodila celotni krog od luči k luči, od zahajajočega do vzhajajočega solnca, od prvega prerobenja k drugemu. Kajti to je pot — ne samo ruske inteligence, temveč cele Rusije — od Kristusa, ki je prišel, h Kristusu, ki ima priti.

In ko se to zgodi, prestane ruska inteligenca biti inteligenca, samo inteligenca, človeški, samo človeški razum — postane bogovadahnjen človeški razum, logos Rusije kot del vseobjemajočega telesa Kristusovega, nove, prave cerkve, ne časovne, lokalne, greko-ruske, temveč večne, vesoljno-svetovne cerkve Gospodove, ki pride, cerkve Svete Zofije, cerkve Vsemodrosti božje, nerazdeljive svete Trojice, — Kraljestva ne samo Očeta in Sina, temveč Očeta, Sina in Svetega Duha.

»Amen, tako bodi!«

Da se pa to zgodi, se mora pretrgati ona bogokletna vez med vero in reakcijo, ljudje morajo končno razumeti, kaj hoče reči oni izrek učlovečene Besede:

»Če vas torej Sin osvobodi, boste res svobodni.« Jan. 8, 36.

Ne proti Kristusu, temveč s Kristusom — k svobodi. Kristus osvobodi svet — in nihče izven Kristusa. S Kristusom — proti suženjstvu, buržuaziji in sodrgi. Prihajajočo sodrgo bo samo Kristus, Prihajajoči, zmagal.

Dom in Svet.

Za božič sta zadnji 2 številki z lepo prilogo z naslovom »Rožec« zaključili 35. letnik našega leposlovnega in umetniškega glasila. Častno jadra ta list oprt na Katoliško tiskovno društvo preko gospodarskih kriz povzročnih let. Če primerjamo obseg zadnjega letnika, moramo priznati celo napredek napram četrletniku predzadnjega leta.

Da si zagotoviti redno mesečno izhajanje, se je odpovedal celo razkošni zunanjosti prejšnjih let in tudi v opremi odel kar se dá priprosto obleko, samo da prestane kritično dobo. Marsikdo je zmajeval z glavo nad njegovo »skromnostjo«, a kdor se je mogel vmiseliti v položaj, v katerem je bilo treba štiti naročnika pred prehudim povzkom in mu dati pri tem čim več čtiva, bo razumel, da je bil to verjetno edini mogoči izhod. Pa tudi sicer je čas kar mogoče malo ugoden takim podjetjem, kot je Dom in Svet. Kje je danes ustanova, ki ne bi občutila posledic vsestranske, ne samo materialne, ampak tudi duševne krize, ki se je razbescnela po Evropi? Umetnost pomirjajoča, tolažeča, blažeča, more uspevati le v dobah, ki so same v sebi harmonične; to pa naši dobi ni dano in zato z njo vred tudi umetnost, razdvojena v vsakem oziru, išče in tipa v vseh mogočih smereh. Naravno je, da se je odsev teh kriz in iskanj odbil tudi na Domu in Svetu. In zato se je včasih zdelo kakor da je pretrgan stik med njim in krogom čitateljstva. Dobro odgovarja na taka nespornost v zadnji številki Silvina Sardenko: »Zavedam se, da ne pripadam niti k neumnim, niti k neznačajnim listom; skušal sem namreč krize in probleme sedanjega časa do gotove stopnje domniti in z umevanjem občutiti; služil sem času s tem, da sem mu dal, ne kar mu je laskalo, marveč kar potrebuje.« V tem je bistvo njegovo. List je odsev duševnega

življenja kroga, ki polni njegove strani s plodovi svojega duševnega dela. Ta krog komunicira s kulturnimi sferami drugih narodov, živi z njimi neko skupno, čeprav ne neposredno se stikajoče življenje. Kar on producira, je v gotovem oziru plod svetovne kulture, kakor se javlja cepljena na to, kar zovemo slovenstvo. Kar ta krog daje in ustvarja, po tem je omogočeno čitatelju sklepati na splošnost duševnega preživljanja sedanosti in po tem tudi on participira na napredku in prevratih duševnosti sedanega človeštva. List je tako za čitatelja okno v svet in ravno zato mu je neobhodno potreben, ker če se odpove oknu iz domače hiše, bo moral iskati nadomestila drugod.

Da razdvojena moderna doba ne harmonira s svojimi proizvodi vselej z drugače uglasenim okusom poprečnega človeka, je pri dobi, ki je toliko preživela in pretrpela kot današnja, le naravno. Naravno je tudi, da so proizvodi mlade generacije, ki je, predno je dozorela, preveč preživela in bridkega okusila, za starejšo premalo harmonični, preveč nejasni ali nerazumljivi, ker to, kar se v teh dušah bori k izrazu, prekaša zmoglosti komaj razvitih moči. In vendar bi bilo nespametno od vzemati takemu rodu možnost literarnega izraza, kajti ena najosnovnejših potez vsake kulturne generacije je, da skuša beležiti svoj notranji razvoj v literaturi in umetnosti in po teh dveh išče potov k harmonijam, ki jih je drugim generacijam brez večjih notranjih borb in kriz podala smotrna nemotena vzgoja.

S tega stališča gledan, vrši Dom in Svet neizmerno veliko kulturno misijo. »Ostalo sem pri življenju le zbog notranje sile svoje ideje,« pravi o njem dalje Silvina Sardenko in ima zopet prav.

Kdor pogleda danes nazaj na petindeset letnik in čita tu izbrana dela mlade generacije, kakor jo predstavljajo Debeljak Tine, B. V., Miran Jarc, Pogačnik Joža, Vodnik Anton in priključni tem trojico starejših Remca Al., Lovrentiča Joža in Silvina Sardenka, bo priznal, če pozna stare letnike, da ne reprezentira slabše sedanje pesniške generacije kot katerikoli starih svoje, ko so bili danes priznani pesniki še v začetkih. Isto velja za leposlovje, kjer tvorijo Bevk Fr., Čebokli Andrej, Dornik I., Jarc Miran, Jeglič Ciril, Malešič Matija, Meško Ks., Pregelj Ivan in Narte Velikonja prav pestro, a za stanje našega sedanjega leposlovja značilno sliko. Če temu pridružimo še vrsto znanstvenih in poučnih člankov o umetnosti, ocene in poročila, dobimo velezanimiv prerez čez literarno in umetniško življenje Slovenije zadnjega leta in moramo priznati, da je kljub težavnosti dobi list častno izpolnil svojo nalogo. Kot bi bil hotel naročnike nagraditi za skromno obliko, ki mu jo je vsilil težki čas, jim je poklonil za božič ilustrirano zbirko pesmi Silvina Sardenka pod naslovom »Rožec«, ki je brez dvoma naša najboljša opremljena in tiskana publikacija zadnjega leta. Kakor bi bil hotel pokazati: Glejte, če bi imel sredstva, bi bil lahko takle, ki mu naša publika še ni videla para.

Ko o božiču stopajo prijatelji k znanjem v hiše in se jim z voščili priporočajo za nadaljno prijateljsko naklonjenost, se jim pridružuje tudi Dom in Svet, opozarja na svojo velevažno nalogo in Vas vabi, da mu ostanete zvesti, če ste njegov naročnik, če pa niste, da stopite v njega krog. Ne bo Vam žal! Če kaj žrtvujete pri tem, storite to v zavesti, da podpirate velevažno kulturno nalogo.

Zadnji številki je novo uredništvo pridelalo oklic na naročnike, kjer poudarja velevažno nalogo listovo in obeta za novo leto nekatere izpremembe, ki jih bodo čitatelji gotovo z veseljem pozdravili. Prvič se vrne stari veliki format in kljub temu obseg lista ostane tolik, da bo lahko vsestransko vršil svojo začetno si nalogo. List bo imel 32 strani, razen posebnih umetniških prilog in bo izhajal mesečno razen meseca julija in avgusta. Drugič pa bo, kar se da okusno opremljen. Tiskarna upa, da bo v tem oziru dala najokusnejše, kar je v sedanjih razmerah in po močeh, ki so na razpolago, mogoče. Kar se vsebine tiče, nočemo preveč obetati, upamo pa, da bomo dali najboljše, kar današnje literarne razmere zmorejo. Imeni Finžgar in Pregelj jamčita za to. Pregelj celoletni roman Bógovec Jernej bo nedvomno zapisan med naše najboljše. Kakor je v prejšnjih svojih delih širom domovine proslavil svojo ožjo domovino, Tolminsko, takó bo sedaj razglasil svojo mačeho, Kranj z okolico. Velikonja, Majcen, Bevk, Meško so stari sotrudniki, ki tudi ne bodo izostali. V poučnem delu že naprej opozarjamo na vrsto slovstvenih esejev iz peresa dr. Preglja in dr. Majcna; prvi, o Aškerčevi pesniški obliki, bo gotovo vzbudil občno pozornost. Sistematično in stalno bo list zasledoval tudi umetniška vprašanja. — Cena celoletno 400 K, za dijake, če skupno naročajo 300 K.

Božični gost Dom in Svet Vas vabi, da mu ostanete zvesti in da mu pridobite tudi novih prijateljev, kajti brez teh žalostna majka našim kulturnim podjetjem.

Fr. Stelš:

Napake ljubljanskega arhitekta.

Téma Vas bo bržkone osupnil, kakor je mene, ko mi je bilo predloženo, naj razpravljam o njem. Saj Ljubljana vendar ni produkt volje enega človeka, niti ne ene generacije, kako je torej mogoče govoriti o ljubljanskem arhitektu? In vendar sem se takoj nato zavedel delne upravičenosti tega pojma, kajti mesto kot tako je produkt skupne volje tistih, ki so ga stavili in dopolnjevali, in to skupno voljo, ki brni jače in slabeje odpovedno jakosti potrebe vsake dobe, prav dobro lahko označimo s pojmom »ljublanski arhitekt«, ki je v tem slučaju neoseben in nam obenem omogočuje objektivnejše, nad vsakdanjo strast vzvišeno stališče.

Občepriznано je, da preživlja Ljubljana kot mesto veliko razvojno krizo. Jasno je, da je ravno v takih kritičnih momentih tembolj živa tudi potreba po enotni dalekosežni in dalekovidni usmeritvi skupne volje, ki ustvarja lice novi razvojni fazi mestne slike. Izraz te skupne ustvarjajoče volje vsake današnje generacije lahko vidimo v vsakokratnem stavbnem redu, v regulacijskih načrtih modernih mest in v stavbnih uradih, ki so izvršitelji in nadzorovalni organi te skupne volje. Če govorimo torej o nalogah ali napakah ljubljanskega arhitekta, se že eo ipso dotikamo tudi teh treh činiteljev sedanje stavbne politike.

Ljubljana je v preteklosti doživela več občutnih kriz v svojem stavbnem razvoju, ki so jo polagoma v njenem starem delu oblikovale tako, kot se je, ali bi se bila lahko ohranila do današnjih dni. Ena taka kriza, turška nevarnost od XV. stoletja dalje, je dala osrčju mesta Ljubljane meje, ki tvorijo dandanes stari del v ožjem in najpopolnejšem pomenu: Sv. Jakoba trg z okolico, Stari in Mestni trg z okolico, Pred škofijo in Vodnikov trg z okolico in Turjaški z Gosposko ulico ter nemško kometo in okolica. Mestno ozidje, ki je v obrambne svrhe oklenilo te dele, je dalo staremu mestu izrazit sklenjeni značaj, ki ga je obdržalo tudi po padcu ozidja v drugi polovici XVIII. stoletja do potresa 1895. Volja staviteljev tega starega mesta je poznala edin zakon: slikovito grupacijo ozkih, s slemenom na ulico obrnjenih fasad, poslopj po ulicah in trgih, katerih lego so določale praktične potrebe v soglasju z zahtevami naravnega položaja, v katerem sta ljubljanski grad in pod njim vijoč: se Ljubljana igrala odločujočo vlogo: zadržila sta mestno maso Pod trančo in jo razgrnila na obeh straneh okoli cerkve Sv. Jakoba ter na drugi okoli magistrata in stolnice.

Renesansa in barok šele sta začela misliti mestno-graditeljsko, kakor je svoj čas že mislil helenizem, to se pravi, gledala sta na sistematično razpoložitev stavbnih mas ob ulicah in trgih, na njihovo vlogo v skupni sliki mesta, trga ali ulice in tudi privatno stavbno iniciativo glede teh skupnih točk podredila skupni volji in zakonskim predpisom.

V Ljubljani je enotna volja kot graditelj mestne slike kljub bližini Italije, kjer so od XVI. stoletja naprej obvladali mestno stavbarstvo taki enotni vidiki in načrti, nastopila razmeroma prav pozno, šele na prehodu iz XVII v XVIII. stoletje. Dven do treh v Italiji šolanah generacij je bilo treba, dokler niso člani v našem kulturnem razvoju slavnoznane Akademije operosorum ustvarili miljeja za delovanje smotreno usmerjene skupne volje po osnovni mestne slike po novih načelih. Produkt tega hotenja, ki je delovalo nepretrgoma skoro 100 let, je današnje zunanje lice starega dela Ljubljane. Da je tu delovala enotna usmerjena volja, mora postati jasno vsakemu, ki gre enkrat čez Stari trg, Mestni trg, ali kdor si ogleda pročelje ulice Pred škofijo na grajski strani in tako dalje.

Določena višinska črta ovlađa te stavbe, ki se nam odkrijejo pri bližnjem pogledu kot baročno fasadirane prvotne ozke stavbe, pri čemur je bilo dvoje, troje in celo v četvero prvotnih fasad združenih v eno arhitektonsko reprezentativno, pa tudi arhitektonsko podrejeno višji kategoriji enotne višine in enotno usmerjene črte potoka, ulice ali trga. Monumentalni odmori v ti navidezni enoličnosti, kakor stolnica in posebno magistrat, dajo naravna oporišča grupaciji mas, skupnost fasad pa naj ustvari neke vrste dvorano brez strehe, v kateri se ob urah poslovanja ali odмора koncentrirajo javno življenje meščanstva. Kdor je speljal preko Mestnega in Starega trga tramvaj, se ni prav nič zavedal te osnovne poteze in važnosti njegove in lahko rečemo, da je z usmeritvijo tramvajskega prometa tod skozi Ljubljana izgubila svoje srce in je danes brez njega.

Važno krizo v razvoju našega mesta pomenja dalje odstranitev mestnega ozidja. S tem je bil postavljen problem mestno-stavbinske združitve starega mesta z nje-

govnimi predmestji. Ta problem je osnovni problem razvoja v XIX. stoletju, vendar lahko rečemo, da se ga je ljubljanski arhitekt zavedel šele po potresu.

Potres leta 1895. je s svojimi obširnimi posledicami za nekaj časa potisnil v ozadje pravi problem in se udeleževal najprej negativno s tem, da je ustvaril v strnjeni celoti starega mesta celo vrsto občutnih vrzeli, ki deloma še do danes niso enakopravno nadomeščene in zato oškodujejo sliko starega mesta, ki si jo je vedno treba v duhu dopolnjevati, da dojmimo njen pravi estetski značaj. Take vrzeli, kričeje po estetski dopolnitvi, so n. pr. Vodnikov trg, prostor, kjer je stal nekdanj knežji dvor v bližini Turjaškega trga in stavbišče v Salendrovi ulici. Na takih bolnih mestih se je novo pogosto brezobzirno vrinilo med staro in uničilo n. pr. idealno sliko Marijinega trga in Stritarjeve ulice ter v zadnjem času okolice hotela Slon.

Par let pred vojno se je ljubljanski arhitekt vendar zavedel osnovnega problema moderne Ljubljane, kako spraviti v sklad novo v bivših predmestjih nastajajočo Ljubljano, s staro, kolikor je ni uničil potres; kako ohraniti intimni, idilični značaj nekdanj obzidanih delov in kako zadočiti na drugi strani modernim higijenskim in prometnim potrebam, posebno pa, kako ustvariti razširjeni Ljubljani novo središče, novo srce. V znamenju teh vprašanj so pristopili vodilni možje k nalogi regulacije Ljubljane in arhitektonskega ustroja njenih bregov. Ker tvori Ljubljana na najvažnejšem delu med Cevljariskim in Franciškanskim mostom obenem tudi mejo med starim in novim mestom, je bil to že obenem problem spojitve teh dveh in ustvaritve novega mestnega osrčja.

Po vojni pa je novi kulturni in gospodarski položaj mesta postavil njene stavbenike pred čisto nepričakovane naloge. Nju eno izmed omenjenih perečih vprašanj še ni bilo rešeno, ko je čez noč nastala taka potreba po novih stavbah in prezidavah starih, da je sila razmer očitno vzela vodstvo iz rok predstavitelja skupne stavbene volje našega mesta in gre novi razvoj le prepgostoto preko stavbnega urada in mogoče celo preko regulacijskih načrtov.

Do sedaj sem malo govoril o napakah ljubljanskega arhitekta, a vendar mislim, da sem jih že v tem zgodovinskem pregledu zadostno označil. Kar je on zakrivil, to kriči vsak dan glasneje po koreniti remeduri. Čim večja in čim kulturno važnejša postaja Ljubljana, tem občutnejše postajajo te napake. Mislim, da je še vedno aktualna povrnitev prvotnega značaja Mestnemu in Staremu trgu po preložitvi tramvaja. Marijin trg in okolica so ravno s tem, kar se je vanj vrinilo tujega, postale težavnejši problem, kot je bil prvotni, ki ga bo treba enotno rešiti. Samevajoči Vodnikov spomenik neprenehoma prosi po izpolnitvi estetske vrzeli, ki je nastala v njegovi okolici. Turjaški trg, oropan svoje zaprtosti na dveh straneh, in prostor knežjega dvorca je po soglasni sodbi spomenik prenaplajene nepremišljenosti. Razdrapana struga Ljubljane se zdi včasih, da ni samo posledica gospodarske nemožnosti, ampak tudi estetske nesigurnosti glede njenega končnega značaja. Regulacija Ljubljane je sicer obširen poskus rešitve osnovnega vprašanja moderne Ljubljane, toda zdi se, da problema ne bo zadel v živo in Ljubljana ne bo dobila novega osrčja, glede katerega bi si danes ne upal prav nič prorokovati, čeprav bi to bilo naravno po vsi njeni naravi, po toku prometnih smeri in po arhitektonskem značaju sedaj že po večini uničenega dela stare Ljubljane na tem mestu, na Marijinem trgu, na Franciškanskem mostu, v Stritarjevi ulici in pred rotovžem. Mogoče, da genialna poteza še kedaj reši to osrčje, toda mislim, da je malo upanja.

Tudi Prešern se mi zdi, da na sedanjem mestu samo čaka svoje preместitve.

Katera je torej osnovna napaka ljubljanskega arhitekta v važni dobi zadnjih dveh generacij?

Pomanjkanje enotne, energične, estetsko oblikujoče volje, ki bi ne delovala samo birokratično, ampak po jasnih načelih genialnosvobodno.

Naloge rastejo in čim več jih je in čim večje so, tem občutnejše postaja pomanjkanje take volje, kajti sedanja je odpovedala.

Povejte mi, kdo ne trdi, da je sedanji stavbni red tako zastarel, da se niti ne razburjamo več, če ga vsak kan kdo pred našimi očmi prelomi? Kdo izmed nas veruje v pred vojno zasnovani regulacijski načrt in še vpraša po njem? Kaj pomaga reprezentant skupne arhitektonske volje v stavbnem redu, regulacijskem načrtu in stavbnih uradih, če pa manjka aktivne volje? Stavbenikov in arhitektov imamo polno, toda najvažnejšega manjka: aktivne umetniške volje nam manjka — Ljubljana pogreša umetnika-arhitekta.

Da tega vzgoji in mu pripravi pot, v tem je kulturna misija arhitekturnega oddelka ljubljanske univerze.

Stelš